

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**LGBT ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN DENEYİMLERİ VE
SOSYAL HİZMET GEREKSİNİMLERİ: GÖKKUŞAĞI AİLE
GRUBU ÖRNEĞİ**

Nazlı Gizem YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

LGBT ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN DENEYİMLERİ VE SOSYAL HİZMET
GEREKSİNİMLERİ: GÖKKUŞAĞI AİLE GRUBU ÖRNEĞİ

Nazlı Gizem YILDIRIM

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

Nazlı Gizem YILDIRIM tarafından hazırlanan “LGBT Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Deneyimleri ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri: Gökkuşuğu Aile Grubu Örneği” başlıklı bu çalışma, 31.05.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Tarık TUNCAY (Başkan)

Prof. Dr. Sema BUZ (Danışman)

Doç. Dr. Melahat DEMİRBİLEK

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

31.05.2018

Nazlı Gizem Yıldırım

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

O Tezimin tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etseniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

X Tezimin 28.06.2021 tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

O Tezimin tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

o Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

31.05.2018

(İmza)

Nazlı Gizem YILDIRIM

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr. Sema BUZ danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığımı beyan ederim.

Nazlı Gizem YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında tüm içtenliği ve sevecenliği ile her daim yanımda olan, bana yol gösteren, bilgisi ve bakış açısıyla izlediğim yolu aydınlatan tez danışmanım Prof. Dr. Sema BUZ’a,

Jüri üyesi olarak yaptıkları yorumlar ile çalışmama sundukları katkılar için Prof. Dr. Tark TUNCAY ve Doç. Dr. Melahat DEMİRBİLEK’e,

Tüm yaşamım boyunca bana sevgi ve güven dolu bir ortam sağlayan, “Yaparsın sen.” sözünü ve buna olan inançlarını benden hiç esirgemeyen, beni her daim destekleyen annem, babam ve kardeşim Dilan’a,

Hayatımın her anında olduğu gibi tez sürecimde de beni destekleyen, tüm sıkıntı ve sevinçlerimi paylaşan, bana olan inancıyla beni teşvik eden; benden esirgemediği sevgisi, aşkı ve güveniyle bu stresli ve yoğun süreçte bana huzurlu bir alan yaratan Egemen ÖZEL’e,

Çalışmam boyunca beni destekleyen ve teşvik eden arkadaşlarım Gözde MANAV, Dilara M. GÜNEY, Şeyma KARAKAYA, Dicle MAYBEK, Tark ŞİMŞEK, Tuğçe TÜFENK ve tez savunmamda yanımda olan Arzu SALMAN ve Menekşe ENGİN’e,

Çalışmama katkı sunan, tüm içtenlikleri ile sorularımı yanıtlayan, sıcacık gülümsemeleri ile beni cesaretlendiren Gökkuşuğu Aile Grubuna sonsuz teşekkürler...

Ankara

Haziran 2018

ÖZET

YILDIRIM, Nazlı Gizem. *LGBT Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Deneyimleri ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri: Gökkuşuğı Aile Grubu Örneğı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

Lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüel kişiler cinsel kimlikleri sebebiyle ayrımcılığa uğramakta, temel hak ve hizmetlere erişimleri engellenmektedir. Bu kimlikler yok sayılıp kamusal olarak herhangi bir destek sunulmasa da dernekler aracılığıyla LGBT desteklenmeye çalışılmakta, savunuculuk faaliyetleri yürütölmektedir. Ancak önemli bir boyut olan ebeveynler noktası birçok dernek tarafından da göz ardı edilmekte, var olan hizmetlerin sürdürülebilirliğı bulunmamakta, ebeveynlerin yaşadıkları sorunlar çoğunlukla kendi çocukları tarafından bile görünmemekte ve ebeveynler yalnızlaştırılmaktadır. Bu araştırma LGBT çocuğı olan ebeveynlerin deneyimlerini görünür kılmak ve bu bağlamda ortaya çıkan sosyal hizmet gereksinimlerini tanımlamak amacıyla yapılmıştır. Ebeveynlerin deneyimleri ve gereksinimleri aile yaşam döngüsü içerisinde, gelişimsel olarak değışen ihtiyaçlar çerçevesinde ele alınmıştır. Gökkuşuğı Aile Grubu toplantılarına katılım gösteren 8 ebeveyn ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin analizinde MAXQDA 12 programı kullanılmıştır.

Gerçekleştirilen analiz sonucunda; doğum öncesi süreçten itibaren ataerkil ve heteroseksist yapı sebebiyle ebeveynler üzerindeki baskının çeşitli şekillerde hissedildiğı; dahil olunan sistemlerle birlikte bu baskının arttığı görölmüştür. Ebeveynlerin temel gereksinimlerinin eğitim, doğru bilgiye erişim, danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri olduğı saptanmıştır. Ebeveynlerin sosyal hizmetler konusunda bilgi sahibi olmadığı, “sosyal hizmet uzmanı” kavramının kafalarında berraklaşmadığından destek alma ihtiyacı duyduklarında psikolog, psikiyatr gibi ruh sağlığı uzmanlarına başvurdıkları, sorunlarının çözümünde sosyal hizmet uzmanlarını aktör olarak tanımlamadıkları bulunmuştur.

Araştırma sonunda, elde edilen veriler ışığında, ebeveynlerin yaşam döngüsü boyunca karşılaştıkları sorunların azaltılması noktasında çeşitli aktörlere yönelik önerilerde bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Aile yaşam döngüsü, deneyimler, heteroseksizm, LGBT çocuğu olan ebeveynler, sosyal hizmet gereksinimleri.

ABSTRACT

YILDIRIM, Nazlı Gizem. *The Experience of Parents Who Have LGBT Child and Their Social Work Needs: Example of Rainbow Family Groups*, Master Thesis, Ankara, 2018.

Lesbian, gay, bisexual, and transsexual people are discriminated and prevented from their access to fundamental rights and services due to their gender identities. Even though these identities are ignored and no public support is offered, LGBT is supported through associations and advocacy activities. However, the critical issue of parents of LGBT people is ignored by many associations, the sustainability of existing services is not found, the problems that parents experience are often not even seen by their own children, and parents are isolated. This research was conducted in order to make the experiences of the parents of LGBT children visible and to identify the social service needs that arise in this context. Parental experiences and needs are addressed within the family life cycle and the context of developmentally changing needs. In-depth interviews are held with 8 parents that are the participants of the Rainbow Family Group meetings. Interviews are analyzed with MAXQDA 12.

As a result of the analysis, the pressure on parents due to the patriarchal and heterosexist structure since prenatal period is felt in various forms, and it increases with the included systems. It is determined that the essential requirements of parents are education, right information access, counseling and guidance services. Parents have no knowledge of social services, and the concept of "social worker" is not clear for them. Therefore, they are applying to mental health professionals such as psychologists and psychiatrists when they need support, and do not define social workers as actors in solving their problems.

At the end of the research, in the light of the data obtained, suggestions are made for various actors at the point of reducing the problems parents face during their life cycle.

Keywords: Experiences, family life cycle, heterosexism, parents' who have LGBT child, social work needs.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİK BEYAN.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR DİZİN	xv
ÇİZELGELER DİZİNİ	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1.ARAŞTIRMANIN SORUNSAĞI.....	2
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
1.4.SINIRLILIKLAR.....	6
1.5.TANIMLAR.....	6
BÖLÜM II	7
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	7

2.1. KAVRAMSAL TEMEL 7

2.1.1. Heteroseksizm / Heteronormativite.....	7
2.1.2. Homofobi.....	8
2.1.3. Cinsiyetçilik.....	11
2.1.4. Açılma: Dolaptan Çıkma.....	12

2.2. AİLE YAŞAM DÖNGÜSÜ.....14

2.2.1. LGBT Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Döngüsü.....	16
2.2.1.1. Birinci Aşama: Evli Çiftler.....	16
2.2.1.2. İkinci Aşama: Çocuk Büyüten Aileler.....	17
2.2.1.3. Üçüncü Aşama: Okul Öncesi Çocuklu Aileler.....	18
2.2.1.4. Dördüncü Aşama: Okul Çocuklu Aileler.....	18
2.2.1.5. Beşinci Aşama: Ergenlik Çağında Çocuğu Olan Aileler...	19
2.2.1.6. Altıncı Aşama: Yetiştirilip Ayrılma Merkezleri Olan Aileler	21
2.2.1.7. Yedinci Aşama: Orta Yaşlı Ebeveynler.....	22
2.2.1.8. Sekizinci Aşama: Yaşlı Aile Üyeleri.....	22

2.3. AİLELERLE SOSYAL HİZMET.....23

2.3.1. Ailelerle Sosyal Hizmetin Amacı.....	23
2.3.2. LGBT Çocuğa Sahip Ailelere Yönelik Sosyal Hizmet.....	24
2.3.2.1. Türkiye Örnekleri.....	25
2.3.2.2. Ülke Dışı Örnekler.....	26

2.4. BASKI VE AYRIMCILIK KARŞITI SOSYAL HİZMET 28

BÖLÜM III.....30

YÖNTEM.....30

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	30
3.2. ARAŞTIRMA SÜRECİ: İlk Karşılaşmalar.....	31
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	32
3.3.1. Görüşme Formunun Yapılandırılması	32
3.3.2. Etik Kurul İzni Başvurusu ve Aydınlatılmış Onam Formu.....	32
3.3.3. Araştırma Öznelerinin Belirlenmesi.....	33
3.3.3.1. Araştırmanın Özneleri.....	34
3.3.4. Görüşme Süreci.....	36
3.4. ANALİZ SÜRECİ VE RAPORLAMA.....	37
BÖLÜM IV	39
BULGULAR VE YORUM.....	39
4.1. HEDEF GRUBUN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ.....	39
4.1.1. Ebeveynlere İlişkin Sosyo- Demografik Bulgular.....	39
4.1.2. Katılımcıların Çocuklarını Tanıtıcı Bulgular.....	41
4.1.3. Ebeveyn Çocuk İlişkisi.....	43
4.2. AİLE YAŞAM DÖNGÜSÜ.....	45
4.2.1. Doğum Öncesi Süreç ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri.....	45
4.2.1.1. Çocuğunun Cinsiyetine Dair Beklentiler: "İki Cinsi de Tadalım"	45
4.2.1.2. "Hayaller? Hiç."	46
4.2.1.3. Berraklaşmayan İhtiyaçlar Olarak: Sosyal Hizmet Gereksinimleri.....	48
4.2.2. Okul Öncesi Süreç ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri	50
4.2.2.1. Çocuğa Dair İlk Gözlemler: "Dışarıdan Çok Baskı Görüyorduk."	51

4.2.2.2. Toplumsal Baskı: "Oğlanı Biraz Serbest Bırakacaksın, Kızı Biraz Sıkacaksın."	52
4.2.2.3. "Sosyal Hizmet Uzmanlarının da Hiç Varlığını Bilemedik"	53
4.2.3. Okul Dönemi ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri	55
4.2.3.1. Yaşanan Zorluklar: "Erkek Egemen Toplumda İnsan Çocuğunun Öyle Olmasını İstemez"	55
4.2.3.2. Eşler Arası Çatışmalar: "Niye Böyle Bir Şeyi Kendiniz Taşıyorsunuz"	56
4.2.3.3. Sosyal Hizmet Gereksinimi: " 3 Yıl Boyunca Aynı Duygu, Aynı Belirsizlikle Yaşamak Kadar Hayatımda Kötü Bir Şey Olmadı"	57
4.2.4. Ergenlik Dönemi ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri	59
4.2.4.1. Ebeveynlerin Ergenlik Dönemi Deneyimleri: "Sandım ki Eşcinseller Böyle Davranıyor. Ama Standart Bir Ergenmiş yani."	59
4.2.4.2. Sosyal Hizmet Gereksinimi	60
4.2.5. Ergenlik Sonrası Dönem ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri	62
4.2.5.1. Mahalle Baskısı Karşısında Ebeveyn Olmak: "N'apabilirim, Çocuğumu da Beni de Üzerler."	62
4.2.5.2. Sosyal Hizmet Gereksinimi	64

4.3. AÇILMA: “ÇOCUKLAR İÇİN DOLAPTAN ÇIKMA, AİLELER İÇİN DOLABA GİRME SÜRECİ”.....65

4.3.1. Çocuğun Kimliğini Öğrenme Süreci: “Ölüm gibi bi şeydi ama kimse ölmedi.”	66
4.3.2. Açılma Sonrası Tepkiler: “Hepimiz Bir Duvara Vuruyoruz, Bütün Aileler.”	67
4.3.3. Ailenin Açılması	69

4.3.4. Açılma Sonrası Ebeveynin Yardım Arama Davranışı.....	72
4.3.5. Sosyal Hizmet gereksinimi.....	73
4.4. LGBT ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERE ÖNERİLER:	
“ÇOCUĞUNU SEVMekten BAŞKA HİÇBİR KOŞUL YOK!”.....	73
BÖLÜM V.....	75
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
5.1. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI 76	
5.1.1. LGBT Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Aile Yaşam Döngüsü İçerisindeki Deneyimlere Dair Sonuçlar.....	76
5.1.2. LGBT Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Sosyal Hizmet Gereksinimlerine Dair Sonuçlar.....	79
5.2. ÖNERİLER 80	
KAYNAKÇA	84
EK 1. DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU	90
EK 2. ÇALIŞMA İÇİN GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU.....	92
EK 3. ORİJİNALLİK RAPORU	95
EK. 4. ETİK KURUL İZNİ.....	96

KISALTMALAR DİZİNİ

ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
CETAD	Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği
LGBT	Lezbiyen, Gey, Biseksüel ve Transseksüel
LİSTAG	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks Bireylerin Aileleri ve Yakınları Grubu
SHUDER	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1: Ebeveynlere İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular.....	39
Çizelge 2: LGBT Çocuklarını Tanıtıcı Bulgular.....	40

BÖLÜM I

GİRİŞ

Homofobi ve transfobi yalnızca LGBT'leri etkileyen bir ayrımcılık türü olarak görülse de gündelik yaşamımıza tezahür etmiş normlar hayatımızın her anını etkilemektedir. Doğrudan LGBT'ler, dolaylı olarak sosyal çevreleri, aileleri bu ayrımcılıklara maruz kalmakta; nefret söylemleri, etiketleme, sosyal dışlanma ve şiddetin her türü bu bağlamda ortaya çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri dışında kalan çocukları olan ebeveynler normatif olanın dışında kaldığı için “kötü, yetersiz ebeveyn” olarak suçlanmakta; erken dönemlerde çocuk yetiştirme konusunda sosyal çevresiyle çatışma yaşamakta iken açılma sürecinden sonra hem çocuğunun LGBT kimliğini anlamlandırmaya çalışmakta hem de damgalanma, homofobi ve transfobi ile mücadele etmeye çalışmaktadırlar.

Zastrow & Krist- Ashman (2014, s. 251-252)'a göre; aileler yer aldıkları çevrede karmaşık varoluşlardır. Etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim, din, engellilik gibi durumlar bu çevreyi içermektedir. Ayrıca kişinin içinde yer aldığı toplumdaki sosyal, politik ve ekonomik durumlar da aile yaşam döngüsünü etkilemektedir. Türkiye'deki muhafazakar ve normatif yapı heteroseksizmi pekiştirmekte, bu da LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam döngüsü içerisinde çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmalarına sebep olmaktadır.

Dünyanın her yerinde, normların dışında kalan “ötekiler” devletin sosyal kontrol mekanizmaları aracılığıyla gözetim altında tutulmaya çalışılmaktadır. Bu mekanizmaların sistemi korumak ve sürdürülebilirliğini artırmak için kullandığı temel araçlardan biri sosyal politikalar. Her ne kadar toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi amacıyla ortaya çıkmış olsa da var olduğu günden bugüne politikalar “normal, ahlaklı, sağlıklı” olarak kabul edilen düşünceler üzerine şekillenmiş, normların dışında kalan kişiler yok sayılmıştır. Yani sosyal politikaların ayrımcılığa maruz kalan kişilerin koşullarını iyileştirme gücü olsa da uygulayıcılar kendi normları dışında kalanları sistemin de dışında bırakmıştır. Bu bağlamda LGBT çocuğa sahip ebeveynleri kapsayıcı herhangi bir sosyal politika ve hizmet bulunmamakta, ebeveynler yalnızlaştırılmaktadır.

Yapılan literatür taramaları sonucunda; Türkiye’de cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ile ilgili yapılan araştırmaların çoğunlukla LGBT’lerin açılma süreçleri, LGBT’lere yönelik çeşitli grupların tutumları, homofobi ve ayrımcılık üzerine olduğu; sosyal hizmet literatüründe ise ebeveynlerin sorunları, engelli ya da kronik hastalığı bulunan çocuklara sahip olma, kanunla ihtilaf halinde olan çocuklarının bulunmasıyla ilişkilendirildiği görülmüştür.

Tüm bunlar ele alındığında; LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin yok sayıldığı, deneyimlerinin ve sorunlarının görünür olmadığı, destek mekanizmalarından da yoksun oldukları kanaatine varılmıştır. Bu çalışmanın amacı; ebeveynlerin deneyimlerini ve sosyal hizmet gereksinimlerini görünür kılarak farkındalık oluşturmaktır. Çalışmada; Gökkuşuğu Aile Grubundan destek alan ebeveynlerin deneyimleri aile yaşam döngüsünün aşamaları içerisinde ele alınmış ve sosyal hizmet gereksinimleri tanımlanmıştır.

1.1. ARAŞTIRMANIN SORUNSALI

Cinsiyet, öğrenildiği andan itibaren insanların tüm yaşamını etkileyen temel özelliklerden biridir. Kişilerin ne giyeceğinden, nasıl yaşayıp nasıl davranacağına, hangi mesleği yapacağına, hatta seveceği kişiye bile temel oluşturması beklenir. Öztürk (2015, s.1) cinsiyeti iki farklı kategori olarak tanımlamakta ve doğuştan getirdiğimiz üreme işlevine göre farklılaştığını ifade etmektedir. Tanımlanan bu biyolojik özellikler doğrultusunda kişilerden beklenen roller de farklılaşmaktadır. Cinsiyetlere atanan bu beklentiler “toplumsal cinsiyet” olarak kavramsallaştırılmıştır. Scott’a göre; toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkeklere ilişkin uygun rollerin tamamen toplumsal olarak üretildiğini ifade eden “kültürel inşalar”ı işaret etmenin bir yoludur (aktaran: Yıldız Levent, 2015, s.7). Temelde bir sosyalizasyon aracı olarak aile kurumu aracılığıyla bu roller pekiştirilmekte ve nesiller arası aktarılmaktadır. Rollerin yanı sıra kişilerin üzerindeki baskı ve ayrımcılığın da aktarımı gerçekleşmektedir. Kişiler kendi kurdukları aile içerisinde; kök ailelerinin savunduğu, kendilerine aktardığı normları sürdürmek zorunda kalmakta, gerçekleşmediği durumda çoğu zaman baskıya maruz kalmakta,

sosyal destek çemberinin dışına itilmektedir. Kişilerarası ilişkilerin ve rollerin belirlenmesinde etken olan temel normlardan biri heteronormativedir.

Heteronormative; heteroseksüelliğin normal ve tek cinsel yönelim olarak görülmesi; toplumsal değerlerin, kuralların ve yaşam biçimlerinin herkesin heteroseksüel olduğu algısı ile kabul edilmesidir. İnsanların kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmasını; cinsel ilişkilerin/ evliliklerin sadece ve sadece karşı cinsiyetlere sahip kişiler arasında olabileceğini ve her cinsiyetin kendine has rolleri olduğunu iddia eden inançlar, düşünceler, normlar bütünüdür (Kaos GL Sık Sorulan Sorular, 2006, s.11). Aile kurumu heteroseksizmin yeniden üretildiği bir alandır. Bu alan içerisinde ebeveynlerin, her bireyin benimsemesi gerektiği düşünülen toplumsal cinsiyet rollerini çocuklarına öğretmesi ve çocuklarını bu doğrultuda yetiştirmesi beklenmektedir. Toplumsal normlar çerçevesinde yaşayan aileler “ideal aile” söylemi ile nitelendirilirken bu normlara uymayan üyesi olan ailelerde, ebeveynler “başarısız, yetersiz anne/baba” olarak nitelendirilmektedir. LGBT’lerin sağlıklı aile ortamında yetiştiği önyargısı sebebiyle LGBT çocuğa sahip ebeveynler “ideal aile” söyleminin dışında bırakılmakta; çocuklarının toplum normları dışında olması sebebiyle kamusal beklentileri karşılayamamaktadırlar. Kaptan’a göre;

Heteroseksist toplumsal yapı içerisinde sosyalleşen ebeveynler; çocuklarının eşcinsel, biseksüel veya trans olduğunu öğrendiklerinde toplumsal önyargılar nedeniyle haksız bir utancın altına girerek bu durumu paylaşmaktan çekinmekte, çevreleri ile iletişimi kısıtlamakta, sessiz ve derin bir acıyı içlerinde taşıyarak hayatlarına devam etmeye çalışmaktadırlar (Kaptan, 2010, s.44).

Ebeveynler çocuklarının eşcinsel, biseksüel ya da trans olmalarından dolayı kendilerini suçlamakta, ebeveynlikteki yetersizliklerinden ya da yaptıkları yanlışlardan dolayı bu durumla karşı karşıya geldiklerine inanmaktadırlar.

LGBT kişiler ailelerine açıldıklarında (coming out) aileler şok, inkar, suçluluk, duygularını açıklama, kişisel karar ve kabullenme aşamaları yaşamaktadırlar. Ailenin eşcinselliğini kabullenme süreci homofobik toplumdan duyduğu ve kabul ettiği yorumlarla sık sık bozulmaktadır (Kaos GL, 2006, 13).

Aileler kabul sürecini daha çok psikiyatride tanımlanan yas reaksiyonu şeklinde yaşarlar. Bu türden bir kayıp duygusu yaşayan kişiye salt bilgi verip kendi kendine kabul aşamasına geçmesini beklemek pek de gerçekçi değildir. Yasın şok evresi gibi peşi sıra gelen inkar, öfke, suçluluk ya da suçlu arayışı, sonrasında da kabulleniş şeklinde tanımlanabilecek dönemlerinin aslında her birinde bireylerin desteğe ihtiyacı vardır (Kaptan, 2010, s. 44).

Türkiye’de ailelere bu süreç içerisinde destek verecek mekanizmalar oldukça azdır. Ebeveynler çoğu zaman ilk adım olarak ruh sağlığı uzmanlarına başvurabilmektedir. Ancak kimi ruh sağlığı çalışanları eşcinsellik ve transeksüelliği hala hastalık olarak kabul etmekte bu da ebeveynlerin yardım arayışları sonuçsuz kalmasına ve daha zor bir süreç içerisine girmelerine sebep olabilmektedir. Genellikle LGBT örgütleri ailelere danışmanlık verse de çocuğunun kimliğini kabul sürecinde olan ya da LGBT’ler ile temasa geçmek istemeyen aileler, bu örgütlerden danışmanlık alma noktasında çekingen davranmaktadır. Kaos GL (2012, s. 36)’nin ifade ettiği üzere; ailenin çocuğunun kimliğini kabul sürecinin hızlı bir şekilde olması beklenmemelidir. Kabul sürecinde aile desteklenmeli; ailenin çocuğa yönelik her türlü şiddet biçimini içerecek davranışlarının engellenmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yapılan çalışmalarda temel amaç ailenin çocuğunu kimliğini kabul etmesi ve çocuğunu destekleyici bir role bürünmesi olmalıdır.

Aile üyelerinin çocuklarının kimliğini öğrenme sürecinde yaşadığı önemli kayıplardan biri de çocukları için yaptıkları gelecek tasavvurlarıdır. Ailenin temel varsayımlarının dışındaki durumlar aile üyelerinin hayal kırıklığına uğramasına sebep olmaktadır. (Kaptan, 2010, s. 44). Çocuklarının kimliklerini kabul etseler dahi toplumsal beklentilerin yerine getirilemiyor oluşu hayal kırıklığının yanı sıra aileler üzerinde baskı unsuru olabilmektedir. Aileler çocuklarının LGBT kimliğe sahip olmaları sebebiyle sosyal dışlanmaya da maruz kalabilmektedirler. Bu sosyal dışlanma sonucu yaşanan sorunların giderilmesi, ebeveynlerin desteklenmesi noktasında Türkiye’de sosyal politika ve hizmetler bulunmamaktadır.

Tüm bunlar göz önüne alındığında; LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin egemen olan düşünce sistemleri sebebiyle olumsuz deneyimler yaşadığı açıkça görülmektedir. LGBT

çocuğa sahip ebeveynlerin görünür olmayan deneyimleri ve bu süreç içerisindeki destek mekanizmalarının yokluğu bu araştırmayı etkileyen sorunsaldır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; ideal aile söyleminin dışında tutulan LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin deneyimlerine ışık tutmak ve heteroseksizm sebebiyle yaşadıkları problemler doğrultusunda sosyal hizmet gereksinimlerini tanımlamaktır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. LGBT çocuğa sahip ebeveynler, çocuklarının kimliklerini öğrenmeleri ve bunu takip eden diğer süreçlerde ne gibi deneyimler yaşamaktadır?
2. Sosyal çevreleri LGBT çocuğa sahip ebeveynler üzerinde ne tür baskılar yaratmaktadır?
3. LGBT çocuğa sahip ebeveynler günlük yaşamlarında sosyal dışlanmayı nasıl deneyimlemektedir?
4. LGBT çocuğa sahip ebeveynler, aile yaşam döngüsü içerisinde ne tür sosyal hizmetlere gereksinim duymaktadır?
5. LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal hizmet gereksinimleri diğer ailelerden farklılaşmakta mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Türkiye’de, LGBT çocuğu olan ebeveynlerin deneyimleri ve bu bağlamdaki gereksinimlerine dair kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Var olan metinler yalnızca ebeveynlerin kabullenme sürecindeki psikolojik durumları ve değişimleri üzerine durmaktadır. LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal hizmet gereksinimlerine dair bir çalışma literatürde mevcut olmaması bu araştırmanın önemini artırmaktadır.

Çalışma ile LGBT çocuğu olan ebeveynlerin kendi anlatılarından yola çıkarak deneyimleri ve sosyal hizmet gereksinimleri ortaya konulmuş, kamuoyu için de LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin sorunlarının görünür kılınması sağlanmıştır. Sosyal hizmet disiplini içerisinde LGBT çocuğu olan ebeveynlerin yaşadıkları sorunların görünür kılınması ve bu doğrultuda teorik bilgi üretimi sağlanması noktasında da öncü bir çalışma olmuştur.

1.4. SINIRLILIKLAR

Araştırmadaki sınırlılık; katılım gösteren ebeveynlerin çocuklarının yaşının 15-31 aralığında olması ve aile yaşam döngüsündeki aşamaların tümünü yaşları sebebiyle deneyimlememiş olmalarıdır.

1.5. TANIMLAR

Ebeveyn: Gökkuşağı Aile Grubu toplantılarına katılım gösteren; lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüel çocuğu olan ebeveynleri ifade etmektedir.

Ebeveynlerin deneyimleri: LGBT çocuğu olan ebeveynlerin yaşam döngüsü içerisinde çocuklarının cinsel kimliği sebebiyle karşı karşıya kaldığı sözel şiddet, baskı, sosyal dışlanma karşısındaki deneyimlerini ifade edecek şekilde kullanılmıştır.

Sosyal hizmet gereksinimleri: LGBT çocuğu olan ebeveynlerin yaşam döngüsü içerisinde çocuklarının cinsel kimlikleri ile bağlantılı olarak iyilik hallerini sürdürebilmek için aile yaşam döngüsünün her aşamasında ihtiyaç duydukları heteroseksist olmayan kapsayıcı politikalar ve danışmanlık, yönlendirme, doğru bilgiye erişim gibi sosyal hizmetleri ifade etmektedir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. KAVRAMSAL TEMEL

Bu bölümde ebeveynlerin yaşamlarını güçleştiren sorunların temelinde yatan ayrımcılık biçimlerine ve bunların ebeveynlerin yaşamlarına yansıma biçimlerine odaklanılmıştır. Ardından LGBT'ler ile ilişkilendirilen açılma sürecine yer verilmiş olup bu süreç ebeveynler bağlamında tartışılmıştır.

2.1.1. Heteroseksizm / Heteronormativite

Çabuk ve Candansayar (2010, s. 85)'a göre; heteroseksizm doğal, normal, üstün ve kabul edilir olan cinsel yönelimin heteroseksüellik olduğunu öne süren; heteroseksüel olmayan her türlü davranış, kimlik veya ilişkiyi damgalayan, reddeden ve aşağılayan ideolojik sistem anlamına gelmektedir. Başar (2014, s. 250) ise heteroseksizmi heteroseksüelliğin tek ve sağlıklı cinsel yönelim olarak kabul edildiği düşünce sistemi olarak ifade etmektedir.

Heteroseksizm; heteroseksüellik dışındaki davranışları damgalayan, heteroseksüelliği diğer yönelimlerden üstün gören inançlar sistemi (aktaran Şah, 2012, s. 24-25) olarak tanımlanmaktadır. Gordon Marshall ise heteroseksüelliğe atfedilen ayrıcalıklı konum olarak tariflemektedir. Bu tanım ile toplumsal pratiklere de vurgu yaparak heteroseksüellerin toplumdaki üstünlüklerine ve uygulamalardaki avantajlarına yani bu konudaki olumlu yargılara dikkat çekmektedir (Başar ve diğerleri, 2010, s. 74). Heteroseksist düşünce yapısı sebebiyle LGBT'lerin cinsellikleri bu bireylerin diğer kişilik özelliklerinden daha görünürdür. Eşcinsel olmak bireylerin kişiliğinin diğer unsurlarından daha önemli görünmektedir (Zastrow, Kirst-ashman, 2014, s. 230-231). Bu da kalıp yargıların artmasına, LGBT'lerin ve ailelerinin yalnızca cinsel kimlikleriyle anılıp sosyal görünümünün yok sayılmasına sebep olmaktadır.

Heteronormatiflik kavramı ise homofobi ve heteroseksizmden farklı olarak, bütünüyle durumun kültürel, sosyal kökenleri ve politik yanlarına vurgu yapmak üzere kullanılmaktadır (aktaran Şah, 2012, s. 24-25). Başar ve diğerleri (2010, s. 74) heteronormatifliği; egemen olan cinsel yönelim dışında yönelimleri olan bireylere normlara uygun ve heteroseksüelmiş gibi davranmaları yönünde dayatılan kurallar olarak tanımlamaktadır. Bu dayatmaların yalnızca farklı cinsel kimliklere sahip bireylere değil heteroseksüellere de dayatıldığını vurgulamaktadırlar.

Toplumsal değerler ve normlarla kişileri denetim altına alma, özgür cinsel ilişkileri engelleme, kalıplara oturtma biçiminde ortaya çıkan toplumsal kontrol mekanizması toplumda “heteronormatif” davranış biçimlerini kültürel, ekonomik, politik olmak üzere toplumsal yaşamın tüm alanlarına hakim kılar (Öztunalı Kayır, 2015, s. 77).

Toplumda var olan heteroseksist anlayış sebebiyle LGBT çocuğa sahip ebeveynler de başarısız anne/ baba olma konusunda eleştirilmekte, damgalanmakta; çocuklarının, yaşamlarının bir döneminde şiddete maruz kalacağı, hatta öldürüleceği korkusu ile yaşamak zorunda kalmaktadırlar.

2.1.2. Homofobi

Homofobi, LGBT'lere yönelik olumsuz düşünce, tutum ve davranışları ifade etmek amacıyla kullanılan bir kavramdır. Giddens (2012)'ın ifadesine göre; bu kavram ilk kez 1960'lı yılların son dönemlerinde ortaya çıkmıştır. Bu kavram ilk kullanıldığı dönemlerde eşcinsellerin çevresinde bulunduğu ortaya çıkan korkunun ifade edilmesi için ortaya çıkmış, daha sonra kavramın benimsenmesiyle birlikte psikolojik anlamda korkunun ötesinde bir anlam kazanmıştır (CETAD, 2018).

Homofobi genel olarak eşcinsellik, biseksüellik ve transseksüellik gibi farklı cinsel yönelimleri veya kimlikleri bulunan insanlara yönelik olumsuz duygular, tutumlar ve/veya davranışlar olarak tanımlanmaktadır (aktaran Şah, 2012, s.24). Bu olumsuz duygu tutum ve davranışların biseksüellere yönelik olması bifobi, translara yönelik olması ise transfobi olarak adlandırılmaktadır.

Homofobi daha bireysel (kişilik, benlik algısı, bilişsel yapılar vb.) olduğu düşünülebilecek süreçlerin de etkilediği, eşcinsellerin bir “dış grup” olarak kavramsallaştırılması sonucunda oluşan ve belirli stereotiplerin eşlik ettiği bir gruplar arası ilişki ideolojisi olarak da anlaşılabilir ve homofobik ideolojinin kendiliğinden kişisel bir özellik olarak değil, belirli bir sosyal-kültürel bağlam içinde oluştuğu düşünülebilir (Göregenli, 2009, s. 9).

Kaptan ve Yüksel (2014, s. 260) homofobinin cinsiyetçi ve politik bir tutum olduğunu savunmaktadır. Göregenli (2009, s. 11); var olan kültür ve normların homofobik tutumları yeniden ürettiğini ve farklı cinsel yönelimleri olan ergenleri marjinalleştirdiğini belirtmekte; eşcinselliğe yönelik tutumların dinsel arka planları, LGBT’lerin haklarının inkâr edilmesinin yalnızca eşcinsel kimlikle ilgili olmadığını, bunun politik bir süreç olduğunu ifade etmektedir. Baird’e göre; eşcinselliğin “aile”ye karşı bir tehdit oluşturduğu savı homofobinin en yaygın ideolojik ifadelerinden biridir (aktaran Yıldız Levent, 2015, s. 19).

Heteroseksüel olmayan kimliklerin gizlenmesi talebi, kişinin cinsel bir kaçamağının gizlenmesi ile sınırlı değil; kişinin kendisini topluma sahte bir kimlikle, yani heteroseksüel olarak takdim etmesini dayatmaktadır. Bu şekilde kendini inkara dayanan, var oluş şeklinden utandırılarak benlik duygusunu olumsuz etkileyen değerler anlayışının hakim olduğu toplumlarda yetişen eşcinsel kişilerde erken yaşlardan, sıklıkla ön ergenlikten itibaren, kendi cinsine yakınlık duyma korkusu hissedilir hale gelir ve toplumun homofobik anlayışı içselleşebilir (Kaptan ve Yüksel, 2014, s. 260).

Bu sebeple LGBT’lerin homofobisinin kendine yönelmesi kimliğinin sağlıklı gelişimini ve kabul sürecini güçleştirebilmektedir.

Riddle (1985) homofobik tutumları şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. *İğrenme*: Eşcinsellik doğaya karşı işlenmiş bir suç olarak görülür. Lezbiyen ve geyler hasta, deli, ahlaksız ve günahkardır. Onları değiştirmek için hapis cezası, hastaneye yatırma, terapi, elektroşok vb. her türlü yöntem uygulanabilir.

2. *Acıma*: Heteroseksüel şovenizmi. Heteroseksüellik daha tercih edilir görülmektedir. Heteroseksüel olmayı sağlayan şeyler teşvik edilmeli, eşcinselliği seçenlere acınmalıdır.

3. *Tolerans*: Eşcinsellik pek çok insanın ergenlik döneminde yaşadığı ve daha sonra atlattığı bir aşama olarak görülür. Lezbiyen ve geyler heteroseksüeller kadar olgun olmadığı için onlara koruyucu ve hoşgörülü davranılmalıdır. Ancak hala ergen davranışları gösterdiklerinden yüksek pozisyonlar ve otorite verilmemelidir.

4. *Kabul*: Eşcinselliğin “kabul edilmesi gereken bir şey” olduğu iması yapılır. Bu durum “Benim için bir lezbiyen değil, bir insansın!”, “Yatağında ne yaptığın seni ilgilendirir.” veya “Gösteriş yapmadığın müddetçe benim için sorun yok!” gibi ifadelerle karakterize edilir (Kabacaoğlu, 2015, s. 25).

LGBT kimliklerin kamusal alanda görünür olması ile birlikte maruz kaldıkları şiddet ve ayrımcılık biçimleri de artmaktadır. LGBT çocuklar cinsel yönelimleri nedeniyle ailelerinden uzakta olsalar da, çoğunlukla aileleri tarafından evde izole edildikleri durumlarda da yüksek fiziksel ve sözel istismar riski altındadırlar; ön ergenlik sürecinde akranları tarafından da istismar edilmekte, aşağılanmakta veya dışlanmaktadır (Göregenli, 2009, s. 11).

Aile içindeki homofobi daha çok sözel istismar, fiziksel tehdit veya fiziksel şiddet biçimlerinde yaşanmaktadır. Göregenli'nin (2004) aktardığı bir araştırmanın sonuçları, farklı cinsel yönelimlere sahip kadınların % 58'i sözü edilen bu üç tip mağduriyetin en az birini yaşadıklarını ortaya koymuştur. Yine aynı araştırmadaki eşcinsel kadınların % 34'ü babaları, % 24'u erkek kardeşleri ve % 15'i ise kız kardeşleri tarafından; eşcinsel erkeklerin ise % 30'u anneleri, % 23'u babaları, % 43'u erkek kardeşleri ve % 15'i de kız kardeşleri tarafından şiddet gördüklerini bildirmişlerdir. Diğer yandan, Ryan ve Rivers tarafından 2003 yılında yapılan bir başka araştırmada gençlerin, ayrımcılığa yetişkinlerden daha fazla maruz kaldıklarını ve saldırılara karşı daha acık olduklarını göstermiştir. Böylece, heteroseksüellik dışı cinsel yönelim anne, baba ve akrabaların istismar edici tepkileriyle cezalandırılmakta ve eşcinsel/biseksüel gençler evlerini terk etmek durumunda kalabilmektedirler (aktaran; Şah, 2009, s. 53).

Araştırmalardan da görüldüğü üzere; LGBT'ler yaşamlarının her alanında homofobik saldırılara maruz kalmakta, kimlikleri sebebiyle ayrımcılığa uğramaktadır. Ancak homofobik tutumlar yalnızca LGBT'lere yönelik olmayıp toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıkan tüm kişilere yönelmektedir. Bunların yanı sıra çocuğu LGBT olan aileler de homofobik/ transfobik muamelelere maruz kalmakta, bu ayrımcılık sebebiyle çeşitli

sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Ancak sosyal hizmet literatüründe bu konuya yönelik herhangi bir araştırma bulunmamakta, bu da ailelerin sorunlarının ve bu bağlamdaki ihtiyaçlarının görünmez olmasına sebep olmaktadır.

2.1.3. Cinsiyetçilik

Sakallı Uğurlu (2006, s. 2) cinsiyetçiliği (Sexism), kişinin cinsiyetine bağlı yapılan ayrımcılık olarak tanımlamakta; çoğunlukla kadınlara yönelik olumsuz tutum ve davranışların cinsiyetçilik bağlamında ele alındığını vurgulamaktadır. Timisi (1996, s. 24) ise cinsiyetçiliği; kadını toplumda ikincil ve aşağı konumda gösteren bütün tutum, davranış, etkinlikler ve bunları yeniden üretmek için bütün kurumsal ve ideolojik olanakların kullanılması şeklinde tanımlamaktadır. En geniş anlamıyla cinsiyetçilik, kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyetine dayalı olarak kalıp yargıları içermekle birlikte temelinde kadınlara yönelik ayrımcılığa işaret etmektedir (Güçlü Ergin, 2008, s. 39).

Öztürk (2015, s. 7) gündelik yaşam içerisinde normalleştirilen toplumsal eşitsizliklerin, farklı olanı sömürüye açık hale getirmede bir araç olduğunu savunmaktadır. Irk, din, cinsiyet, sınıf gibi ait olduğumuz kurumların bir diğeri üzerinde kurduğu egemenlik baskı ve şiddete yol açmaktadır.

Cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını da pekiştirip cinsiyet kalıplarını bireylere dayatmaktadır. Bahsi geçen diğer ayrımcılık türleri gibi LGBT'lerin temel haklara erişimlerini engellemekte, ailelerin çocuklarına bakış açısını ve beklentilerini şekillendirmekte, ebeveynler arası sorumluluk ve stres yükünü etkilemektedir.

Cinsiyetçilik ebeveynlerin çocuklarına yönelik tepkilerini ve LGBT kimliği kabul etme sürecine de etki etmektedir. Cinsiyetçi düşünce sebebiyle “erkek olmak” ya da “erkek çocuğa sahip olmak” toplumda bir statü sahip olma ile eşdeğerdir. Bu sebeple ailelerin gey ve trans kadınlara yönelik tepkileri daha yoğun olmakta, çocuklarının erkekliklerinin zarar gördüğünü düşünmekte, çocuklarının kimliğinin ifşa olması halinde sosyal çevreleri tarafından maruz kaldıkları sözel ve psikolojik şiddet artmaktadır.

2.1.4. Açılma: Dolaptan Çıkma

Cinsiyet ile ilişkilendirebileceğimiz diğer unsurlar ise cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimdir. Cinsiyet kimliği, kişinin kendi bedeni ve benliğini belli bir cinsiyet içinde algılayışıdır (aktaran Başar, 2014, s. 247). Kişinin kendisini ait hissettiği cinsiyete ilişkin durumunu ifade etmektedir. Yüksel (2009, s. 91) cinsiyet kimliğini; kişinin ait olduğu cinsi bilme hissi, çocuğun 3-4 yaşından önce edindiği erkek/ kadın olma algısı, kişinin kendini hangi cinsiyetle özdeşleştirdiğine ilişkin öznel bir durum olarak tanımlamaktadır. Cinsiyet kimliği kişinin hem kendi bedensel cinsiyet özelliklerini kavrama biçimi hem de cinsiyet rolü ile ilişkilidir. Yani cinsiyet kimliği kişinin bedensel cinsiyet özellikleriyle ilişkisini etkiler (Başar, 2014, s. 247). Bireyin cinsel kimliğinin biyolojik cinsiyetinden farklı olması, kişinin yoğun biçimde karşı cinsten olmak istemesi veya karşı cinsten olduğu gerçeğine inanması durumu (Başar ve diğer, 2010, s. 68) transseksüellik olarak tanımlanmaktadır. İkili cinsiyet sistemi içerisinde kişilerin biyolojik bedenleri ile özdeşleşmeleri beklenmekte, aileler çocuklarını bu doğrultuda yetiştirmeye çabalamaktadır.

Cinsel yönelim; belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekimi ifade eder (Kaos GL, 2006, s. 5). Başar (2014, s. 248) ise kişinin cinsel ve duygusal ilgisinin belli bir cinsiyete yönelik olması şeklinde tanımlamaktadır. Tanımlanmış üç cinsel yönelim bulunmaktadır. Bunlar; homoseksüellik (eşcinsellik), heteroseksüellik (karşıt cinsellik) ve biseksüelliktir. Cinsel yönelim gelişimsel bir süreç olup kişinin kendi iradesine bağlı bir tercih değildir. Kişinin tercih edeceği şey yalnızca sahip olduğu kimliği yaşayıp yaşamayacağıdır.

Açılma (coming out) ise kişinin cinsel yönelimini ya da cinsiyet kimliğini kabul edip sosyal çevresi ile paylaşma sürecidir. LGBT kişilerin cinsel kimliklerinin doğrudan ya da dolaylı olarak başkasına aktarımını ifade etmektedir.

Çoğunlukla kişilerin kimliklerini söyledikleri an'a odaklanılmakta ve açılma o an olarak tanımlanmaktadır. Ancak açılma bir süreçtir. Bu süreç kişinin kendine açılması ile başlayıp sosyal çevresine beyanı ile devam etmektedir. Açılma süreci kişinin sahip olduğu kimlikleri, sosyal çevresi, kültürel alt yapısı ve deneyimleri çerçevesinde şekillenmekte; dolayısıyla kişiden kişiye değişmektedir. Tüm LGBT'lerin açılma

zorunlulukları olmayıp kişi açılmamayı da seçebilmektedir. Açılma sürecinin kişilerin kendi güvenliklerini gözetecekleri şekilde, hazır olduklarını hissettikleri dönemde olması gerekmektedir. Yalnızca LGBT'ler değil aileler de sosyal çevresi tarafından yargılanacağı, dışlanacağı ve bunun sonucunda yalnızlaşacağı düşüncesi ile çocuklarının kimliğini gizlemeye çalışabilmekte, açılmak istemeyebilmektedirler.

Ailelerinin cinsel kimliklerini ya da yönelimlerini öğrendiği zaman reddedilecekleri ya da evden atılacakları korkusu, yeterli arkadaş desteği alamayacakları kaygısı ve bu süreçte yaşanabilecek zorluklarda destek olacak kişiler olmayacağına yönelik algı LGBT gençlerin açılma süreçlerini güçleştirmektedir (aktaran; Uluyol, 2016, s. 92).

Waldner ve Magrader 1999 yılında ergenlik çağındaki 172 gey ve lezbiyen ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada zile ilişkileri zayıf olan bireylerin ailelerine açılma oranlarının da daha düşük olduğunu; sosyal destek mekanizmaları güçlü olan bireylerin ise ailelerine daha kolay açılabilirdiği sonucuna ulaşmıştır (aktaran Kabacaoğlu, 2015, s. 45).

Ertetik 2010 yılında, yüz yüze görüşmeler yoluyla yaptığı nitel çalışmasında 19 lezbiyen, gey ve biseksüel kişi ile görüşmüştür. Bu çalışmada; Türkiye'de yaşayan LGBT'ler için açılmanın yalnızca bireysel bir tutum olmadığını aynı zamanda politik bir eylem olduğunu belirtmektedir. Bu çerçevede çevresine açılan bireylerin aynı zamanda o kişilerin LGBT'lere yönelik tutumlarını da dönüştürmeye çalıştığı görülmektedir (Kabacaoğlu, 2015, s. 48).

Tanımlardan ve araştırma örneklerinden de görüldüğü üzere açılma süreci çoğunlukla LGBT'lerle ilişkilendirilmekte ve ailelerin kabul süreçleri üzerine odaklanılmaktadır. Ancak LGBT çocuğa sahip aileler de çocuklarının kimliklerini öğrendikten sonra farklı bir role bürünmekte ve açılma ihtiyacı duyabilmektedir. Dolayısıyla ailelerin de kendi sosyal çevresine açılma süreci söz konusu olmaktadır. Ailelerin yaşadığı bu süreç çoğunlukla görünmezdir. LGBT kimliğe sahip olan çocukları bile aile üyelerinin böyle bir ihtiyacı olduğunu fark edememektedir. Açılma sürecinin sağlıklı bir şekilde geçirilmesi için herhangi destek mekanizması da bulunmamaktadır.

2.2. AİLE YAŞAM DÖNGÜSÜ

Zeybekoğlu Dünder (2012, s. 58-59); aile yaşantısının duygularla yüklü olduğunu, çocukların benliklerinin biçimlenmesinde ve beklentilerin aktarımında önemli olduğunu savunmaktadır. Birçok kaynakta da belirtildiği üzere; toplumsal beklentileri karşılama ve gelenekleri devam ettirme rolleri ailenin temel görevleri olarak tanımlanmaktadır. Heteroseksist düşüncenin kavramsallaştırması ve beklentisi olan aile yaşam döngüsü bu beklentileri kategorize edip somut şekilde sunan önemli bir süreçtir. Türkiye'deki çoğu ailenin ve toplumun deneyimleri bu yönde şekillendiği düşünüldüğünden aile yaşam döngüsü ele alınmış ve LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin süreçleri bu döngü içerisinde değerlendirilmiştir.

Turan ailenin oluşumundan aile üyelerinin tamamının kaybına kadar yaşanan gelişimsel dönemleri aile yaşam döngüsü olarak tanımlamaktadır (Çamur, 1998, s. 8). Aile yaşam döngüsü modeli; ailenin gelişimini anlama ve bu gelişimsel süreç içerisindeki normatif dönüşümü tanımlama noktasında bize yardımcı olur (Golijani-Moghaddam, 2014, s. 26). Ailenin gelişim dönemlerini bilmek ailenin problemlerini saptama ve aile dinamiklerini anlamada bize yardımcı olmaktadır. Norton aile yaşam döngüsünün 1930'lu yıllardan beri aile gelişim çerçevesini belirlemede kullanıldığını belirtmektedir (aktaran; Golijani-Moghaddam, 2014, s.27).

Duvall'e göre aile yaşam döngüsü 8 aşamadan oluşmaktadır ve her dönemin kritik gelişimler görevleri şöyledir:

1. Aşama: Evli çiftler (çocuksuz): Karşılıklı doyum sağlayıcı bir evlilik kurmak, hamileliğe ve annelik-babalık sözleşmesine uyum sağlamak,
2. Aşama: Çocuk büyüten aileler (en büyük 30 aylık): Küçük çocuğun gelişimine uyum sağlamak, cesaretlendirmek,
3. Aşama: Okul öncesi çocuklu aileler (en büyük 30 ay- 5-6 yaş): Okul öncesi dönem çocuğunun kritik ilgi ve ihtiyaçlarına uyum sağlamak,
4. Aşama: Okul çocuklu aileler (6-13 yaş): Okul çağında çocukları olan ailelerle uyum içinde olmak. Çocukların eğitsel başarılarını cesaretlendirmek,

5. Aşama: Ergenlik çağında çocuğu olan aileler (13-20 yaş): Özgürlük ve bağımsızlık arasında denge oluşturmak.
6. Aşama: Yetiştirilip ayrılma merkezleri olan aileler (ilk çocuğun gitmesinden son çocuğun ayrılmasına kadar): Genç yetişkinleri iş, askerlik, okul ve evlilik için özgür bırakmak.
7. Aşama: Orta yaşlı ebeveynler (çocukların ayrılmasından emekliliğe kadar): evlilik ilişkilerini tekrar inşa etmek. Daha yaşlı ve daha genç kuşaklarla soy bağlarını sürdürmek.
8. Aşama: Yaşlı aile üyeleri (emeklilikten eşlerin ölümüne kadar): Yalnız yaşamayla baş etme, emekliliğe uyum göstermek. (aktaran Güçlü, 2012, s.83).

Carter ve McGoldrick bu süreçte sağlıklı bir ilerlemenin olmasını, her evrenin görev ve sorumluluklarının aile üyelerince yeniden düzenlenmesi ve evreye özgü stres kaynaklarının etkili bir şekilde yönetilmesi (İlerisoy, 2012, s.34) ile ilişkilendirmektedir.

Her alanda olduğu gibi ailelerin yaşam döngülerinin çeşitli evrelerinde de sorun yaşanabilmektedir. Yaşanan bu süreçlerin sağlıklı atlatılabilmesi için evlilik öncesi danışmanlık, aile danışmanlığı, çift terapisi vb. gibi hizmetler bulunmakta, sorun yaşayan ve destek almak isteyen kişiler sorumlu mekanizmalar aracılığıyla bu hizmetlere yönlendirilebilmekte ya da kişiler çeşitli araştırmalarla ihtiyaç duydukları bilgiye erişebilmektedir. Ancak LGBT çocuğu bulunan aileler için çocuklarının kimlikleri ile ilgili destek almak istedikleri takdirde süreç aynı şekilde ilerlememektedir. Aileler çocuklarının kimliklerini anlamlandırma, kafa karışıklıklarını giderme ve kendi önyargıları ile mücadele etmesi gereken süreçte sağlıklı bir destek mekanizmasına erişmek için yoğun bir çaba sarf etmek durumunda kalmakta, LGBT örgütleri dışında destek alabilecekleri kuruluş bulamamaktadırlar. Toplumsal normların baskısıyla çoğu zaman LGBT örgütlerinden destek alma fikrine de sıcak bakmamaktadırlar.

Türkiye’de LGBT örgütleri dışında, LGBT çocuğa sahip ailelerin yaşam döngüleri içerisinde destek alabileceği sosyal hizmetler bulunmamaktadır. Süreç içerisinde destek alınan kuruluşlardaki meslek elemanları da LGBT kimlikler konusunda bilgi sahibi olmayan, LGBT kimliği değişebilir, dönüştürülebilir bir durum olarak gören ve örseleyici müdahalelerde bulunabilen kişiler olabilmektedir.

Destek mekanizmalarının ve sosyal hizmetlerin yokluğu LGBT çocuğa sahip ailelerin yalnızlaşmasına, süreç içerisinde kendilerini çaresiz hissetmelerine ve çocukları ile ilişkilerinin kopmasına sebep olabilmektedir.

2.2.1. LGBT Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Döngüsü

Aile yaşam döngüsü heteroseksizmi pekiştiren; ailelerin sağlıklı olmasını bu normlara uyması ve dönemlerdeki gelişim görevlerini yerine getirmesi ile ilişkilendiren bir değerlendirme çerçevesidir. Çeşitli kaynaklarda aile yaşam döngüsünün aile bireylerinin çeşitliliğine göre değişebileceği ifade edilmekte, özellikle etnik köken ya da göç üzerinden yaşam döngüsü tanımlanmaktadır. Ancak LGBT çocuğa sahip olmanın bu döngüyü nasıl etkileyebileceği, buradan doğru ailelerin yaşam dönemleri içerisinde ne tür sosyal hizmetlere ihtiyaç duyabileceği konusunda herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada Duvall'ın sekiz aşamalı aile yaşam döngüsü modeli LGBT çocuğa sahip ebeveynlere uyarlanmış olup bu aşamalardaki ihtiyaçları tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Ebeveynlerin yaşadığı deneyimler; ailenin kültürel yapısı, ekonomik durumu, LGBT çocuğun kimliğini kabul süreci ve kişisel özellikleri, aile içi ilişkiler, ebeveynlerin LGBT çocuklarının kimliklerini keşfetme süreci, çocukların ebeveynlerine açılma süreçleri ve ailenin karşı karşıya kaldıkları kriz dönemlerine göre çeşitlenmektedir. Bu deneyimlerin biricikliği ebeveynlerin yaşam döngüsü içerisinde deneyimlediklerini de farklılaştırmakta, her ebeveynin deneyimi döngü içerisinde farklı aşamalara denk düşebilmektedir. Bu çalışmada ebeveynlerin deneyimleri göz önüne alınarak olası bir döngü oluşturulmuştur.

2.2.1.1. Birinci aşama: Evli çiftler (çocuksuz):

Bu aşama çiftlerin; kök ailelerinden ayrışması, bağımsızlığını elde etmesi, evlilik bağının kurulması, çiftlerin birlikte yaşama uyum sağlaması, hamilelik ve ebeveynliğe

hazırlık aşaması olarak tanımlanmaktadır. Ancak Türkiye’de çoğu aile kök ailelerinden bağımsız bir yaşam kuramamakta dolayısıyla evlilik/ ebeveynliğe hazırlık ve uyum aşaması da bu doğrultuda ilerlemektedir. Kök ailelerin istek ve beklentileri çiftlerin öncelikleri haline gelebilmektedir. Çiftlere, çocuk sahibi olma noktasında baskılar ve çocuğun ne zaman olacağına dair sorular evliliğin ilk aylarından sonra başlamaktadır.

Çocuk sahibi olmak isteyen çiftlerin çocuğa yönelik beklentileri de bu dönemde ortaya çıkmaya başlamaktadır. Çocuğun cinsiyeti üzerine tahminler ve istekler belirtilmektedir. Geleneksel ve soylarının devamını sağlamak isteyen aileler daha çok erkek çocuk isterken, bakım sorumluluğu talep eden aileler kız çocuklarının olması yönünde beklentiye girmektedir. Çocuklar hakkındaki beklentiler toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde cinsiyetlendirilmiş olarak ortaya çıkmaktadır.

2.2.1.2. İkinci aşama: Çocuk büyüten aileler (en büyük 30 aylık):

Aileler, cinsiyetini öğrendikleri andan itibaren çocuklarının yaşam alanını toplumsal cinsiyet rollerine uygun olacak biçimde tasarlamakta olup çocuğun geleceğine yönelik cinsiyeti bağlamında hayalleri şekillenmeye başlamaktadır. Bazı geleneksel ailelerde ve sosyal çevre içerisinde, ebeveyn çocuğun cinsiyetine göre saygınlık kazanmaktadır. “Erkek adamın erkek çocuğu olur.” söylemlerinin yanı sıra “erkek çocuk doğuramadığı için” anne suçlanabilmektedir. Çocuğun cinsiyet kimliğine ilişkin ‘sorunlar’ ilk andan itibaren başlamaktadır.

Yaşam alanı biyolojik cinsiyetine göre düzenlenen çocuklar toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak toplumsallaşmaya başlar. Ebeveynler bu dönemde toplumsal normlar çerçevesinde çocuk yetiştirmeye çabalamaya başlamışlardır. Kök aile ve sosyal çevre de çocuğun bu sürecine çoğunlukla dahil olmaktadır. Türkiye’de ebeveynler özellikle kök aile ile çatışmakta, kök aileler torunlarının kendi gelenek ve normlarına göre büyümesini istemektedir. Ebeveynler bu noktada “ideal aile olma” kaygısını taşımaya başlamakta, kök aileleri ile çatışmalar yaşanabilmektedir.

2.2.1.3. Üçüncü aşama: Okul öncesi çocuklu aileler (en büyük 30 ay- 6 yaş):

Okul öncesi dönem, çocukların cinsel organlarını tanıyıp cinsiyetleri tanımladıkları, cinsiyete ilişkin rollerinin pekiştiği dönemdir. Ailelerin yaşadıkları kaygılar ve sorunlar da çocukların gelişimi, kendilerini ifade biçimlerine göre şekillenmektedir.

Özellikle trans çocukları olan aileler, çocuklarının kimliklerini bu dönemde fark etmeye başlayabilmektedir. Trans çocuklar toplumsal cinsiyet beklentilerine uygun davranmayıp ‘karşıt cinse ait görünen’ oyunlar, oyuncaklar ve rolleri benimseyip kendi bedenlerine ve cinsiyetlerine dair ifadelerde bulunabilmektedirler. Biyolojik cinsiyeti erkek olan çocuklar üzerindeki baskı ve ailenin duyduğu kaygı biyolojik cinsiyeti kız olan çocuklara göre daha yoğun olmaktadır. Biyolojik cinsiyeti erkek olup daha feminen bir yapıya sahip olan çocuklar için baba ile daha çok vakit geçirilmesini sağlamak gibi yöntemler ebeveynlerin çocuklarını “normalleştirmek” için başvurduğu yöntemlerdendir.

Bu dönemde ebeveynler arasında çocuk yetiştirme tarzları konusunda çatışmalar ortaya çıkmakta olup sosyal çevrenin baskı ve yönlendirmesi yoğunlaşabilmektedir. Bu durumlarda aile çocuklarını yetiştirme tarzları ile ilgili suçluluk yaşıyıp kaygı duyabilmektedir. Süreç içerisinde ebeveynler; eğer çocuk kreşe gidiyor ise kreşteki çocuk gelişim uzmanlarından çocuklarının kimliği hakkında destek alabilmektedir. Ancak kreşteki meslek elemanlarının tutumu ve heteroseksist bakış açıları süreci aileler için daha karmaşık hale getirebilmekte, ailelerin suçluluk duygusunu pekiştirmektedir.

2.2.1.4. Dördüncü aşama: Okul çocuklu aileler (6-13 yaş):

Okul çağı; çocuğun okul ortamına girmesi ile birlikte aile dışına çıktığı ve sosyalleşmeye başladığı dönemdir. Aile ve çocuk için bir geçiş ve uyum süreci başlar.

Aile tutumlarının çocuğun gelişiminde önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Bu sebeple çocuklar problem yaşadığında ailenin tutum ve davranışları, çocuğu yetiştirme biçimleri değerlendirilmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin dışında olan çocuklar da

okul ortamında “problemlı” olarak sınıflandırılabilir. Çocuğun bu durumu ile ilgili ebeveynlerin tutumu ve bakım verme rolü sorgulanmaya başlanmaktadır. Aile bu süreçte yetersizlik, suçluluk, öfke gibi duygular yaşayabilmektedir. Ekonomik yeterliliği olan aileler bu süreçte psikolojik destek alabilmektedir. Ancak bu destek çoğunlukla çocuğun davranışları ile ilişkili olup ebeveynler kendi hislerini ve duygusal yüklerini yok saymaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin dışında olan çocuklar ve ebeveynlerinin doğru bilgiye ulaşım ve yönlendirme ihtiyaçlarını karşılayacak bir sistem bulunmamaktadır. Bu ihtiyacın karşılanması çoğunlukla okullardaki rehber öğretmenin yeterliliğine bağlı kalmaktadır.

Bu dönem aynı zamanda ebeveynlerin, çocuklarının çevresi ile de tanıştığı dönemdir. Ebeveynlerin sosyal çevreleri çocukları üzerinden şekillenebilmektedir. Ancak LGBT çocuklar, okulda kimlikleri sebebi ile ayrımcılığa ve akran zorbalığına uğruyor, “garip, kız gibi, erkek Fatma” şeklinde tanımlanıyorsa ebeveynler de dolaylı olarak diğer çocukların ebeveynlerinin homofobi/ transfobisine maruz kalabilmekte, bu sosyal çevrenin dışına itilebilmektedir. Ebeveyn hem çocuklarının maruz kaldığı psikolojik/ sözel şiddet karşısında öfke, mutsuzluk gibi duygular yaşamakta hem de diğer ebeveynler tarafından ötekileştirilmesinin verdiği olumsuz duyguları hissedebilmektedir. Okulda yapılan veli toplantılarında çocuklarının kimliğine yönelik açıklamalar yapıldığında ise ebeveynler utanç duyabilmekte, ideal ebeveyn rollerinin dışarısında kalma gibi yetersizlik duyguları yaşayabilmektedir.

2.2.1.5. Beşinci aşama: Ergenlik çağında çocuğu olan aileler (13-20 yaş):

Ergenlik dönemi; çocukların birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerini kazandığı, bedensel değişimlerin gözle görünür bir biçimde yaşandığı, psikososyal olgunlaşmanın yaşandığı bir süreçtir.

Ergenlik döneminde bireyler bu değişimler sonucunda toplumun beklentileri ile karşı karşıya kalabilirler. Bir yandan çocukluk özdeşimlerinin sürdürülmesi, öte yandan toplumsal beklentiler, ergendeki değişimi zorunlu kılmaktadır. Bu durumda ergen kendi kimliğini yeniden tanımlayarak toplum içinde yer edinmek zorunda kalır (Özdemir, vd.,

2012, s. 584). LGBT ergenler kimlikleri sebebiyle bu dönemi daha zor geçirebilmekte, ebeveynleri ile çatışmaları daha yoğun olabilmektedir. Bu doğrultuda ebeveynlerin yaşadığı sorunların yoğunluğu da artmakta, ihtiyaçları çeşitlenmektedir. Türkiye’de, çocukların gelişim dönemleri ve bu dönemdeki ihtiyaçları hakkında aileleri destekleyen bir hizmet bulunmamaktadır. Ebeveynler bu süreçte ergen çocuklarının sorunları ile kendileri başa çıkmak durumunda kalmakta, çoğu zaman ortaya çıkan problemleri anlamlandırmada güçlük yaşamaktadırlar. Söz konusu olan LGBT çocuk olduğunda ise durum daha da karmaşıklaşabilmekte, ebeveynlerin duygusal yükü artabilmektedir.

Ergenlik dönemi romantik ilişkilerin de ortaya çıktığı dönemdir. Ebeveynler çocuklarının LGBT kimliğini biliyorlarsa cinsel olarak istismar edilecekleri korkusu yoğun bir şekilde yaşanmakta bunun sonucu olarak da çocukları üzerinde denetim kurmaya başlamakta, sosyal ilişkilerine müdahale etmektedirler. Bu durum çocuk ebeveyn arasındaki çatışmayı artırmaktadır.

“Okul çocuklu aileler” döneminde olduğu gibi bu dönemde de çocukların okulda yaşadıkları sorunlar ebeveynlerin olumsuz duygular yaşamalarına sebep olabilmektedir. Ergenlik döneminde kimlik özelliklerini daha açık yaşayan çocuklar ayrımcılığa daha fazla maruz kalmakta, sosyal çevre tarafından damgalanma yoğunluğu artmaktadır. LGBT ergenlerin toplumsal cinsiyet rolleri dışında davranışları olduğu takdirde ebeveynlerin maruz kaldığı sosyal baskı da artmaktadır. Toplumdaki önyargılardan biri olan, eşcinsel veya biseksüel kişilerin sağlıklı aile ortamında yetiştiği yönündeki yaygın inanış sonucu ebeveynler çocukları yetiştirme tarzları eleştirilmesine; yetersiz, başarısız ebeveyn olarak nitelendirilmeye maruz kalmakta ve bu sosyal baskı ile mücadele etmek durumunda kalmaktadır.

Trans çocuklar ve ebeveynleri için, görünürlük söz konusu olduğundan, aile yaşam döngüsü süreci ve bu süreçteki ihtiyaçları farklılaşabilmektedir. LGB’ler bu dönemde ebeveynlerine açılmamayı tercih edebilmekte ancak translar bedenlerinde meydana gelen değişimler sebebiyle bu süreci daha olumsuz duygularla geçirebilmekte ve ebeveynlerinin desteğine daha çok ihtiyaç duyabilmektedirler. Bedenlerini gizleme çabası, görünümlerindeki değişiklikler, kıyafet seçimleri ailenin ve sosyal çevrenin daha çok ilgisini çekeceği için bu dönemde açılabilirler. Ebeveynler çocuklarının

açılma sürecinden sonra karşı karşıya oldukları durumu anlamlandırmaya çalışmaktadırlar. Daha sonra çocuklarını ikna etme, bedensel cinsiyetine uygun davranmak için zorlama ya da psikiyatr desteği alma gibi yöntemlere başvurabilirler. Trans çocuğa sahip ebeveynler; trans kimlik hakkında bilgi veren, geçiş sürecini anlatan ve geçiş sürecinde ortaya çıkan maddi, psikolojik, sosyal destekten ve danışmanlıktan yararlanamamaktadır. Tüm bunlar ebeveynlerin kaygı, korku ve yalnızlık duyguları ile tek başlarına baş etmek zorunda bırakmaktadır.

2.2.1.6. Altıncı aşama: Yetiştirilip ayrılma merkezleri olan aileler

Bu dönem ebeveynlerin ve sosyal çevrenin bireyler üzerindeki evlilik kurma beklentisinin ve baskısının arttığı dönemdir. Ebeveynler çocuklarının LGBT kimliğine dair bir şüphe duysa dahi bu düşüncüyü reddedip düzeleceği inancına tutunmakta, evlenip çocuk sahibi olacağı beklentisini sürdürmektedir. LGBT'ler eğer bu dönemde ebeveynlerine açılırsa aileler tüm bu beklenti ve hayallerinin kaybını yaşamaktadır. Kaptan (2010)'ın ifadesine göre; aileler kabul sürecini 'yas reaksiyonu' şeklinde yaşamaktadırlar. Aileler yalnızca şok evresinde değil inkar, öfke, suçluluk gibi dönemlerde de desteğe ihtiyaç duymaktadırlar (s. 44).

Ebeveynler, çocuklarının kimliğini öğrendikten sonra sosyal yönden geri çekilme yaşamakta, paylaşmaktan çekinmekte, çevreleri ile iletişimi kısıtlamakta, sessiz ve derin bir acıyı içlerinde taşıyarak hayatlarına devam etmeye çalışmaktadırlar. İnternet kullanmayan ebeveynler için bilgiye erişimin sınırlı olması, LGBT çocukları olan ebeveynlere yönelik desteklerin çoğunlukla LGBT örgütleri tarafından sunuluyor olması, toplumun LGBT'lere yönelik önyargıları ve ayrımcı tutumları ebeveynlerin bu süreçte profesyonel ve sosyal destekten yoksun olmalarına yol açmakta ve yaşanan sorunların çeşitlenerek artmasına sebep olmaktadır. Ebeveynlerin kabul ve açılma süreçleri de bu döneme denk düşebilmektedir.

2.2.1.7. Yedinci aşama: Orta yaşlı ebeveynler

Türkiye’deki heteroseksist bakış ile bu dönem; ailedeki çocukların evlilik kurup çocuk sahibi oldukları, ebeveynlerin ise torun sahibi oldukları bir süreçtir. Ancak söz konusu LGBT çocuğa sahip ebeveynler olduğunda ise bu durum gerçekleşmeyebilmektedir. Türkiye’de kimliklerinin değişebileceği düşüncesiyle LGBT’ler evliliklere zorlanabilmekte, çocuk sahibi olmak zorunda bırakılmaktadırlar. Bu çalışmada evlilik bağı kurmamış LGBT ailelerine odaklanılacaktır.

Çocukların evden ayrılması ile birlikte ebeveynlerin kaygısı artmaktadır. Ebeveynlerin, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması ve LGBT’leri ‘sapkın ilişkiler yaşayan’ bireyler olarak tanımlamaları çocukları hakkındaki endişelerini artırmaktadır. Ebeveynlerin sosyal çevresinden gelen çocuklarının evliliği hakkındaki sorular ebeveynleri olumsuz yönde etkileyebilmekte, sosyal yönden geri çekilme yaşamalarına ve yalnızlaşmalarına sebep olabilmektedir.

2.2.1.8. Sekizinci Aşama: Yaşlı aile üyeleri:

Ebeveynler için yeni bir yaşama uyum süreci olan emeklilik döneminde LGBT kimliğe sahip çocukları hakkındaki endişeler de eklendiğinde, ebeveynler bu kriz dönemini atlatmakta zorlanmaktadır. Çocuklarının makul görünen bir partnere sahip olmaması, evlilik kurumuna dahil olmadıkları için çocuklarını ‘güvenli alan’da görmemeleri, LGBT kimliğe sahip olma sebebiyle maruz kalınan ayrımcılık ve ötekileştirme gibi sorunlar ebeveynlerin temel endişe kaynaklarıdır.

Türkiye’de yaşlılık döneminde bireylere destek sağlayan sağlıklı bir sosyal hizmet mekanizmasının olmaması, LGBT kimlikler hakkındaki bilgisizlik ya da yanlış bilgi, LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin destek alacağı yerlerin sınırlı olması, bölgelere göre bilgiye erişimin kısıtlılığı LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin profesyonel destek alamamasına ve bu doğrultuda sorunlarının çeşitlenmesine, çözüme kavuşturulamamasına sebep olmaktadır.

2.3. AİLELERLE SOSYAL HİZMET

Ailelere yönelik mesleki müdahale ve sorumluluklar aile sosyal hizmeti olarak tanımlanmaktadır. Bulut (1993)'a göre; aile sistemindeki ilişki, uyum ve işlevlerle ilgili sorunların çözümünde destek sağlamak, aileyi güçlendirmek amacıyla gerçekleştirilen müdahale ve uygulamaları kapsamaktadır (s.21).

Sosyal hizmet aile sisteminin yaşam içindeki doğal sürecini anlayarak bu sürece katılır. Aile sistemi için içindeki bütün sistemlerle ilişkiye geçmek, onların kapasitelerini anlamak ve kendilerinde var olan kaynakları harekete geçirmek üzere işbirliği yapmak ve uygun değişiklikleri kendi özgür seçimleriyle yapmalarını desteklemek, kolaylaştırmak temel hedeftir. Bu tarz müdahalede iyileştirme olduğu kadar önlemenin de varlığı söz konusudur (Mavili Aktaş, 2004, S.35).

Aile, o toplum mevzuatında nasıl tanımlanıyorsa, ailelere yönelik hizmetler de bu tanımlama kapsamında yürütülmektedir. Ailelerin korunması ve desteklenmesinde aile politikaları ve hizmetlerinin yeri önemlidir. Ailelerin sağlıklı olması bu hizmetlerin başarılı bir biçimde yürütülmesine bağlıdır (Karataş ve Acar, 2011, s.10).

Türkiye’de ailelere yönelik destekleyici ve tedavi edici birçok hizmet ve politika bulunsa da bu hizmetler normatif aile tanımı üzerinden belirlenmektedir. Politika ve hizmetlerde temel ilke: “Ailenin korunması”dır. Aile burada tüm aile üyelerinin heteroseksüel olduğu bir kurum olarak görülmekte, bu sebeple politikalar da bu doğrultuda şekillenmektedir.

2.3.1. Ailelerle Sosyal Hizmetin Amacı

Aile sosyal hizmetinin amaçları ele alındığında iki boyutta değerlendirilmektedir.

Toplumsal ve bireysel olmak üzere iki boyutlu amacı bulunmaktadır. Toplumsal boyut açısından ele alındığında aile sosyal hizmetinin amacı aileyi her yönüyle güçlü kılmak ve toplumdaki kurumsal işlev ve görevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getirmesinde yardımcı olmaktır. Bireysel boyut açısından ele alındığında ise aile üyelerine birey itibarıyla yaklaşım söz

konusu olmaktadır. Bu yönden ulaşılmak istenen amaç ailedeki kişilerin birey olarak doyurucu bir yaşama sahip olmalarına, sağlıklı bir kişilik edinmelerine ve sosyal bakımdan topluma yararlı kişiler olarak işlevlerini yerine getirmelerine yardımcı olmaktadır (Bulut, 1993, s.21).

Duman (2014) ise ailelerle yürütülen sosyal hizmet müdahalesinin amacını; aile üyelerinin gelişimsel ve duygusal gereksinimlerinin karşılanmasının önündeki engellerin ortadan kaldırılabilmesi için ailelere yardımcı olmak şeklinde tanımlamaktadır.

Duyan (2016)'a göre ailelerle sosyal hizmetin temel amacı; aile üyelerinin gelişimsel ve duygusal gereksinimlerini yetkin bir şekilde karşılayabilmeyi öğrenebilmesi için ailelere yardımcı olmaktadır. Ailelerle sosyal hizmet, değişim ya da müdahale için ailelerin güçlerini pekiştirir, ailelerin etkili bir şekilde işlev görebilmesi için ilave destek sağlar ve günlük yaşamını etkili ve doyurucu bir şekilde sürdürebilmesi için aile işlevselliğinde somut değişiklikler gerçekleştirir. Özet olarak ailelerle sosyal hizmetin amacı; ailelere rehberlik etmek, danışmanlık vermek, tedavi ve rehabilitasyon sağlamaktır. (s.265).

Literatürde ailelerle sosyal hizmetin amacı farklı şekillerde tanımlasa da genel olarak amaç; maruz kaldıkları baskılar ve başa çıkmakta güçlük çektikleri problemler karşısında aile üyelerinin güçlendirilmesi ve sosyal işlevselliklerinin artırılmasıdır.

2.3.2. LGBT Çocuğa Sahip Ailelere Yönelik Sosyal Hizmet

Günümüzde heteroseksüellik egemen cinsel yönelim olup tüm yaşam alanlarımız bu doğrultuda şekillenmekte, politika ve hizmetler bu düşünce çerçevesinde oluşmakta, makul olanın dışında kalan kişiler yalnızlaştırılmaktadır. LGBT çocuğa sahip ebeveynler de çocuklarının kimlikleri sebebiyle yaşam döngüsü içerisinde çeşitli baskı ve dışlanmalara maruz kalmakta, çocuklarının kimliklerini kabul sürecinde destek bulamamakta, “ideal aile” söyleminin dışarısında hissetmeleri sebebiyle utanç, suçluluk gibi duygular yaşayabilmekte, bilgi eksikliği ve yönlendirme hizmetlerinin

bulunmaması nedeniyle ihtiyaçlarını giderememektedir. Tüm bu sebeplerden ötürü LGBT çocuğa sahip ebeveynler sosyal hizmetin temel müracaatçı grubunu oluşturmaktadır.

Sosyal hizmet, insan hakları ve sosyal adalet ilkeleri çerçevesinde bireylerin problem çözme ve güçlenmelerine katkıda bulunurken; ailelerle sosyal hizmetin amacını ebeveynlerin baskılar karşısında güçlendirilmesi ve sosyal işlevselliklerinin artırılması oluşturmaktadır. Ancak bu mekanizma çocuğu LGBT olan ebeveynler söz konusu olduğunda işlememekte, politika ve hizmetler bireyleri güçlendirmekten ziyade uyumlaştırmaya çalışmaktadır. Sağlıklı ve ideal aile söyleminin dışarısında kalıp beklentileri karşılayamayan ebeveynler destek mekanizmalarının da dışına itilmektedir. Yapılan araştırmalar, sosyal hizmet uzmanlarının cinsel yönelimlere ilişkin olumsuz mitlere veya kalıp yargılara sahip olduklarını göstermektedir (Quinn, 2002, s. 915). Destek mekanizmalarının dışında kalmalarının temel sebeplerinden biri de uzmanların homofobik tutumlarıdır. Etik ilke ve kodlardan hareketle uzmanların yargılayıcı olmayan bir tutum ile tüm müracaatçılarına hizmet sunması ve önyargılarından arınması için gerekli çabayı göstermesi gerekmektedir.

LGBT çocuğu olan ebeveynlerin güçlendirilmesi için var olan sosyal hizmet mekanizmalarının kapsayıcı olması ve bireylerin destek almaktan çekinmeyeceği bir ortamın oluşturulması ve bunun kamuoyu ile paylaşılması gerekmektedir. Ebeveynler rehberlik, danışmanlık, yönlendirme hizmetlerine ihtiyaç duymaktadır. Var olan hizmetler bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik olarak danışma hatları, grup çalışmaları, bireysel danışmanlık, bilgilendirme broşürleri gibi yöntemlerle sunulmaktadır.

2.3.2.1. Türkiye Örnekleri

Türkiye’de LGBT çocuğa sahip ebeveynler destek ihtiyaçlarını, özel psikiyatrik desteklerin dışında, LGBT örgütleri ve aile grupları üzerinden karşılamaktadır. Türkiye’de kamusal olarak LGBT çocuğu olan ebeveynlere herhangi bir destek sunulmamaktadır. Sosyal hizmetin bu noktadaki dahiliyeti karşılaşılan sosyal hizmet uzmanının cinsel kimlikler hakkındaki bilgi düzeyine bağlıdır.

CETAD gönüllüsü psikiyatr ve psikologların desteği ile ayda bir gün olmak üzere bilgilendirme ve destek toplantıları İstanbul, Ankara, İzmir ve Eskişehir’de gerçekleştirilmektedir. Bu toplantılar LİSTAG öncülüğünde başlamıştır ve yalnızca belirtilen dört şehirde bulunmaktadır. Yerelde bulunan ailelerin destek alacağı gruplar bulunmamakta, ebeveynlerin hizmetlere erişimi bireysel çaba ve yapabilirlikleri ile sınırlı kalmaktadır.

- LİSTAG:

LİSTAG, aile üyelerinden birinin eşcinsel, biseksüel, trans (travesti-transseksüel), interseks olan, ağırlıklı olarak anne ve babalardan oluşan bir gruptur. İstanbul’da bulunmaktadır. İnternet siteleri ve hazırladıkları kitapçıklar aracılığıyla kendi deneyimlerini diğer ailelere ulaştırmaya çalışmakta, danışma hatları bulunmakta, CETAD gönüllüsü psikiyatrlarla birlikte ayda bir defa olmak üzere paylaşım toplantıları düzenlemekte, görünürlük sağlamak amacıyla Onur Yürüyüşlerine katılmakta, LAMBDA İstanbul ile birlikte ayda bir açılma toplantıları düzenlemekte, sosyalleşmek amacıyla ise yine ayda bir kez olmak üzere aile yemekleri düzenlenmektedir (LİSTAG, 2018).

2.3.2.2. Ülke Dışı Örnekler

Türkiye dışındaki ülkelerde de LGBT çocuğu bulunan ailelere yönelik sosyal hizmetler çoğunlukla LGBT örgütlerinin sunduğu hizmetler ile sınırlı kalmaktadır. Ancak Türkiye’nin aksine bu hizmetlerin kökeni 80’li yıllarda dayanmaktadır. Bu örgütlerde; telefonla destek hattı, aylık aile grubu buluşmaları, eğitimler, bireysel görüşmeler ve akran danışmanlığı gibi hizmetler sunulmaktadır. İngiltere, İskoçya ve İsrail örneklerine yer verilmiştir.

- FFLAG (Families and Friends of Lesbians and gays)

İngiltere’de bulunan FFLAG, gönüllü ve çatı bir organizasyondur. Çocuğu lezbiyen, gey, biseksüel ve trans olan ebeveynleri desteklemeyi ulusal aile gruplarına destek verip

bağlantı kurmayı ve LGBT haklarını savunmayı amaçlamaktadır (Families and Friends of Lesbians and Gays, 2018).

- Birmingham Aile Destek Grubu

İngiltere’de bulunan Birmingham Aile Destek Grubu 1997’de kurulmuştur. Gönüllü bir oluşumdur. LGBT aile üyesi olan aileleri desteklemek amacıyla kurulmuştur. Telefon yoluyla danışmanlık, aylık buluşmalar gerçekleştirilmektedir. Bu buluşmalarda aile üyeleri LGBT, açılma süreci, önyargılar hakkında bilgilendirilmekte; yaşadıkları sorunlar hakkında konuşma fırsatı sunulmaktadır (Bpsg, 2018).

- Manchester Aile Grubu

LGBT’lerin arkadaşlarını ve ailelerini destekleyen bir oluşumdur. LGBT çocukları anlamada yardımcı olmaya çalıştıklarını belirtmektedirler. Bu kapsamda; aylık destek grubu buluşmaları yapmakta, telefonla yardım destek hattı bulunmakta; kabul, adalet ve eşitlik için kampanyalar düzenlenmekte, medya ve diğer organizasyonlara yönelik eğitimler vermektedirler. 1986’da faaliyetlerine başlamıştır (Manchester Parents Group, 2018)

Ayrıca internet sitelerinde LGBT’lerin ailelerine nasıl açılacaklarına dair kılavuz, çocuğu lezbiyen ve gey olan aileler için rehber ve süreç içerisinde destek alabilecekleri organizasyonların listesi de bulunmaktadır.

- LGBT Lincs / Lincolnshire Lgbt Çocukları Olan Aileleri Destekleme Grubu

LGBT Lincs, çocukları LGBT olan aileleri destekleme amacı olan bir sivil toplum örgütüdür. Cinsel yönelim, etnik kimlik, engellilik ve inanç ayrımı yapmadan herkese hizmet sunmaktadır. Telefon yoluyla ve yüz yüze görüşmenin yanı sıra sosyal medya ve forumlar üzerinden de ailelere destek sunulmakta, yönlendirme yapılmaktadır. Odak grup çalışmalar yoluyla da aileler desteklenmektedir (Lincs Parents LGBT Support, 2018).

- Families Together London

Akran desteği yoluyla hizmet veren, çocukları LGBT olan aileleri desteklemeye yönelik bir gruptur. Ortak deneyimleri olan aileler veya LGBT kişilerin arkadaşları telefon, bire

bir görüşme ya da grup buluşmaları yoluyla birbirini desteklemektedir. Bu süreç benzer deneyimleri olan gönüllü aileler yoluyla ilerlemektedir (Families Together London, 2018).

- TEHILA

İsrail’de bulunan Tehila, kar amacı gütmeyen bir kuruluş olup LGBT çocuğu olan ebeveynleri desteklemeyi, bunun için de ailelere bilgi ve araç sunmayı amaçlamaktadır. Bire bir görüşmeler, acil durum hattı, ailelere ve LGBT’lere yönelik destek grupları ile ailelere hizmet sunmaktadır. Ortak grup destekleme buluşmaları ile odak grup buluşmaları yapılmaktadır. Örneğin trans çocuğu olan Ortodox aileler gibi bir sınırlaması olup ortak özellikleri olan ebeveynlerle bir araya gelmektedir. Acil durum hattı ile ebeveynlerin konuşma ihtiyacı duydukları süreçte destek ve bilgi vermeyi amaçlanmaktadır. Bireysel kahve buluşmalarıyla gönüllü aileler ile LGBT toplulukları üyelerinin rahat bir ortamda bir araya gelmektedir. “Daha İyi Olacak” projesi ile ise iyi örnek olarak nitelendirilen ailelerin kendi süreçlerini anlattığı kısa videolar çekilmiştir (Tehila, 2018).

- Parents Enquiry Scotland

İskoçya’da bulunmakta olup çocuğu LGBT olan ailelere bilgi ve destek sağlayan gönüllü bir organizasyondur. 40 yıldır varlığını sürdürmektedir. Kişilerin açılmasını sağlamak, ihtiyaç duyduklarında telefon aracılığıyla, akran danışmanlığı yoluyla destek olmak amacıyla yardım hattı kurulmuştur (Parents Enquiry Scotland, 2018).

2.4. BASKI VE AYRIMCILIK KARŞITI SOSYAL HİZMET

Çocuklarının cinsel kimlikleri sebebiyle baskı ve ayrımcılığa maruz kalıp birçok sorunla baş etmeye çalışan ebeveynlerin güçlendirilmesi için temel alınacak önemli yaklaşımlardan biri de baskı ve ayrımcılık karşıtı sosyal hizmettir.

Ayrımcılık karşıtı uygulama; birey, grup ve toplumların sahip oldukları biyolojik, kültürel, sosyal, etnik vb. farklılıklardan dolayı karşılaştıkları sözlü ve sözsüz her türlü olumsuz tutum ve davranışla baş etmelerine katkı sağlayan bir uygulama biçimidir (Cankurtaran ve Beydili, 2016, s.146). Baskı karşıtı uygulama ise;

Önemli eşitsizliklerin insanların yaşamındaki olumsuz etkilerini azaltmaya çalışır, eşitlik temelli bir değerler sistemine dayanır ve birey merkezlidir. Baskı karşıtı uygulama hem sürece hem de sürecin sonucuna odaklanır ve insanlar arasındaki sosyal hiyerarşi dengesizliklerinin olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlar (Dominelli, 2002, s. 39).

Akbaş (2014, s. 83), baskı karşıtı uygulamanın insanlar arası ilişkilerin ve etkileşimin doğasını eşitlikçi bir biçimde dönüştürmeyi hedefleyen bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir. Tuncay ve İl (2006, s. 64)'e göre baskı karşıtı sosyal hizmetin amacı; tüm statülerdeki bireylerin gereksinimlerini karşılamaya yönelik müdahaleler ile bireylerin kendilerine uygun hizmetlere erişimlerini sağlamaktır.

LGBT çocuğu olan ebeveynlerle çalışırken de toplumu dönüştürmeye yönelik mezzo ve makro müdahalelerde bulunulması ve ebeveynlerin ihtiyaç duyduğu hizmetlere erişiminin sağlanmasında baskı karşıtı sosyal hizmet temel alınmalıdır. Bu müdahale sürecinin gerçekleşmesi ve bireylerin hizmetlere erişiminin sağlanmasında sosyal hizmet uzmanlarının tutum ve yaklaşımları büyük önem taşımaktadır. Heteroseksist bir ortamda büyümüş, homofobik anlayışa sahip ve LGBT'ler konusunda bilgi- bilinç eksikliği olan uzmanların var olması bu sürecin yürütülmesin önünde engel oluşturmaktadır. Hines (2012, s. 26) sosyal hizmet uzmanlarının öncelikle kendi bakış açıları ve tutumlarını gözden geçirmesi gerektiğini savunmaktadır. Dominelli (2002, s. 45) ise uzmanların uygulamalarındaki her türlü baskıyı sorgulayıp ortadan kaldırmasının temel sorumlulukları olduğunu belirtmektedir.

Çocuğu LGBT olan ebeveynlerle çalışırken aile içerisindeki güç ilişkilerine odaklanmak, ataerkil yapı sebebiyle güçsüz kılınan annelerin deneyimlerini değerlendirmek, bireylerle çalışırken aynı zamanda toplumu da dönüştürecek olan aile içerisinde kadınların konumunu güçlendirmek, LGBT'lere yönelik hakim normların değişmesini sağlamak, ebeveynleri güçlendirip bilinçlendirerek haklarına erişimleri noktasında bağlantı kurucu olmak baskı karşıtı uygulamayı gerekli kılmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmamın bu bölümünde; araştırmanın modeli, çalışmamın konusunu belirleme sürecine yer verdiğim araştırma sürecim, verilerin toplanma süreci, katılımcıları tanıttıcı bilgiler ve analiz süreci yer almaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

İnsanların kendi toplumsal dünyalarını nasıl kurmakta olduğunu anlamak ve içinde yaşadıkları toplumsal dünyayı nasıl algıladıklarını yorumlama amacı olan nitel araştırma (Akman, 2014, s. 14) yönteminin LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin deneyimlerini anlama noktasında daha etkili olduğunu düşünüyorum. Bu sebeple; çalışmada temel amacımın LGBT çocuğa sahip olan ebeveynlerin deneyimlerinin görünür kılınması olması sebebiyle nitel araştırma yöntem ve tekniklerini kullandım.

Nitel araştırma temel olarak; olguları genellemek ve karşılaştırmak yerine, derinlemesine anlamayı ve açıklamayı amaçlamaktadır. Okuyan kişiye betimsel bir tablo çizmeyi hedeflemektedir. Bu sebeple nitel araştırma yöntemi; LGBT'lerin aynı özelliklere sahip bir grup olmadıkları ve bu bağlamda ebeveynlerinin de deneyim ve gereksinimlerinin çeşitlendiğini ortaya koyma çabasında olduğum bu çalışmam ile örtüşmektedir. Ayrıca Strauss ve Corbin'in belirttiği üzere; nitel araştırma insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerinden biridir (Özdemir, 2010, s. 56). Bu çalışmada da çocuklarının kimliklerini öğrenme sürecini takiben ebeveynlerdeki dönüşüm ve Gökkuşığı Aile Grubu'nun üyesi olmalarıyla değişen deneyimleri ortaya konulmuştur.

3.2. ARAŞTIRMA SÜRECİ: İlk Karşılaşmalar

2014 yılında, stajyeri olduğum Kaos GL aracılığıyla Gökkuşığı Aile Grubundan haberdar oldum. Ancak Aile Grubu benim için gizemli bir gruptu. LİSTAG'ı duymuş, Benim Çocuğum¹'u izlemiş ancak Ankara'da yaşamama ve Kaos GL stajyeri olmama rağmen bir türlü Gökkuşığı Aile Grubu ile bir araya gelememiştim. Stajım kapsamında yaptığım bir etkinliğe Aile Grubundan bir anneyi davet ettim ve deneyimlerini ilk kez o sırada dinledim, grup ile ilk etkileşimim de bu etkinlikte olmuştu. O anne, çocuğunun kimliğini öğrendikten sonra öğrendiği bilgiyle nasıl başa çıkmaya çalıştığını ve el yordamı ile bilgi sahibi olmaya çabasını anlattı. Dinlediğimde ebeveynlerin nasıl yalnızlaştırıldığı ve sosyal hizmetin neden bu sürece dahil olmadığı sorusu kafamı kurcalamaya başladı.

2015 yılında Kaos GL'den bir arkadaşımın "Gizem artık sen bu sürece dahil olmalısın!" demesi ile birlikte Gökkuşığı Aile Grubunun gönüllüsü oldum. Bu tarihten itibaren ayda bir yapılan grup çalışmalarına gitmeye başladım. Ancak ebeveynlerle birlikte grup sürecine dahil olamayıp grup oturumu bitene kadar çocukları ile derneğin bir odasında beklemem gerektiğini öğrendiğimde biraz hayal kırıklığına uğradım açıkçası. Çok başarılı bulduğum bir psikiyatrist olan Koray Başar'ı izleyebileceğimi ve aileleri gözlemleyebileceğimi düşündüğümünden sürece dahil olamamak beni üzmüştü. Ancak çocukları ile iletişim halinde olmanın da bana bir sürü arkadaş ve bilgi kazandırdığını kısa süre içerisinde gördüm; ebeveynlerin gruba dahil olduktan sonraki çocuğunun cinsiyet kimliğini / cinsel yönelimin kabul süreçlerini çocuklarının ifadeleri ile dinleme şansı buldum. Oturum aralarında ebeveynler ile yaptığım sohbetler ve gözlemler sonucunda ise tez konumu ebeveynlerin deneyimleri üzerine yapmaya karar verdim. Temel hedefim LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin LGBT bir çocuğa sahip olma deneyimlerini kendi ifadeleri aracılığıyla görünür kılmak ve sosyal hizmet gereksinimlerini tespit etmektir. Çünkü Türkiye'de ebeveyn olmak; kişinin kendi istek, çaba ve ihtiyaçlarını göz ardı etmesi,

¹ Benim Çocuğum; çocukları lezbiyen, gey, biseksüel veya trans olan Türkiyeli bir grup anne ve babanın deneyimlerini seyirci ile paylaştıkları, yönetmenliğini Can Candan'ın yaptığı uzun metraj bir belgesel filmidir.

tüm varlıklarını çocuklarına adaması ve çocuklarının tüm kimlik ve özelliklerinden ebeveynin sorumlu olması anlamına gelmekte; bu doğrultuda da LGBT çocuğa sahip ebeveynler yaşam dönemlerimde birçok sorunla karşı karşıya kalmakta ve gerekli desteğe erişememektedir.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

3.3.1. Görüşme Formunun Yapılandırılması

Görüşme formunu yapılandırma sürecinde; LGBT olmanın yalnızca cinsel edim değil bir kimlik olduğunu ve bunu ebeveynlerin nasıl deneyimlediklerini, ebeveynlerin maruz kaldıkları baskıları ve günlük yaşamda içselleştirdiğimiz düşünce yapılarını görünür kılmak amacıyla aile yaşam döngüsüne odaklandım. Temel odaklarımdan biri de sosyal hizmet gereksinimlerini ortaya koymak olduğundan her dönemde bu doğrultuda sorulara yer verdim. Bu amaçla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırladım ve ebeveynler ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirdim. Görüşme formunu hazırlarken literatür taraması ve Gökkuşuğu Aile Grubunun etkinliklerinde yaptığım gözlemlerden yararlandım. Ancak oldukça zor bir süreç oldu. Bunun en temel sebebi Türkiye’de LGBT çocuğa sahip ebeveynler hakkında yapılmış araştırmaların bulunmamasıydı.

Görüşme formunu genel olarak dört bölüm halinde oluşturdum. İlk bölümde ebeveyni tanımaya yönelik, ikinci bölümde LGBT çocuğunu tanımaya yönelik sorular sordum. Üçüncü bölüm aile yaşam döngüsünde farklı aşamalardaki deneyimleri görünür kılma amacı taşıırken, dördüncü bölümdeki sorularda ise LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin karşı karşıya kaldığı sorunlarla baş etmek için hangi destek mekanizmalarından faydalandığını tespit etmek temel amacımdı.

İlk görüşmem, görüşme sorularının geçerliliğini değerlendirmek amacıyla bir arkadaşımın annesi ile yaptığım pilot görüşmeydi. Görüşme sırasında anlaşılamayan ya da deneyim akışını bozan bir soru olmadığından görüşme formunda herhangi bir değişiklik yapmadım.

3.3.2. Etik Kurul İzni Başvurusu ve Aydınlatılmış Onam Formu

Tez süreci boyunca stres kaynaklarımın biri de etik kurul izin süreciydi. Bir yandan devam eden çalışma yaşamamın sebebiyle etik kurula başvuru sürecim gecikti. Literatür taramasını bitirip araştırma sorularını oluşturduktan sonra başvurma şansı buldum. Ancak araştırma önerimdeki araştırma adı ile etik kurul başvuru formumdaki adın farklı olması sebebiyle kuruldaki geri dönüş oldu ve yeniden başvuru süreci başladı. Ağustos ayına gelinmiş ve tezi bitirme sürecimin kısıtlı olması gibi durumlar kaygımın artmasına yol açsa da Aralık 2017 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Etik Kuralları ve Komisyonu'ndan çalışmamın etik kurallara uygun olduğuna dair gerekli olan izni aldım (Ek 3) ve görüşme sürecim başladı.

Katılımcılar ile daha önceden aile gruplarında karşılaşmış ve güven bağının kurulmuş olması sebebiyle kendimi yeniden tanıtmama gerek kalmasa da çalışmamın amacını, bu çalışmaya nasıl karar verdiğimi, ebeveynlerin deneyimlerini ifade etmesinin benim için önemini ve görüşme sırasında neden ses kaydına ihtiyaç duyduğumu açıklayıp ses kaydı için katılımcıların sözlü onayını aldım. Katılımcılarla aramızda bir güven bağı olması ve imza aşamasının sürece belirli bir resmiyet katacağı düşüncesiyle yazılı bir onay almanın uygun olmayacağı kanaatine vardım.

3.3.3. Araştırma Öznelerinin Belirlenmesi

Gökkuşığı Aile Grubu açık grup modeli olduğundan gruba katılım gösteren ebeveynler her ay değişmekte, evrene ilişkin net bir sayı bilinmemektedir. Araştırmanın özneleri amaçlı örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Amaçlı örneklem modelinde temel amaç, araştırmanın konusunu oluşturan kişi, olay ya da durum hakkında ve belirli bir amaç doğrultusunda derinlemesine bilgi toplamaktır (akt; Özdemir, 2010, s. 327). Araştırmanın öznelerini, Gökkuşığı Aile Grubundan destek alan sekiz ebeveyn oluşturmaktadır. Gökkuşığı Aile Grubu; aile üyeleri eşcinsel, biseksüel, trans olan bireylerin İstanbul'da oluşturduğu LİSTAG'ın 2010 yılında Ankara ziyareti sonrasında kurulmuştur. Grup, 2011 yılının başlarından beri CETAD üyesi gönüllü psikiyatristlerin katılımıyla aylık düzenli toplantılar yapmaktadır. Bu

toplantılarda LGBT çocuğa sahip olan ailelerin daha çok güçlenmeleri ve aileler arası dayanışmayı arttırması amaçlanmaktadır (Kaos GL, 2018).

3.3.3.1. Araştırmanın Özneleri

Tez süresince her ne kadar zorlansam da en çok zorlandığım kısım görüşme yapacağım kişileri bulmaktı. LGBT örgütlerinde sık sık duyduğum “‘Heterolar’ bizi yalnızca araştırma ögesi olarak kullanmak için derneğe geliyorlar.” söylemi sebebiyle uzun süre emek verdiğim alanda yalnızca tez yazmak için orada gönüllülük yaptığımın düşünülebiyecek olması beni bir hayli tedirgin etti. Bu sebeple yalnızca bir kere grup içerisinde talepte bulunabildim. O ana dair sadece çok utandığımı hatırlıyorum. Neyse ki sekiz kişi görüşme konusunda gönüllü oldu, daha fazla erkek aile üyesiyle görüşmek istememe karşın grupta tek erkek üye olduğu için sadece bir erkek, yedi kadın grup üyesiyle görüşmelerimi yaparak veri topladım.

Araştırmanın öznelere, LGBTİ’ler için sembol olan ve çeşitliliği vurgulayan, gökkuşağı renkleri olan Pembe, Kırmızı, Turuncu, Sarı, Yeşil, Mavi, Lacivert ve Mor isimlerini verdim.

- **Pembe**

47 yaşında bekar bir kadındır. Eşinden boşanmış olup iki çocuğu ile birlikte yaşamaktadır. Pembe, birçok şehir gezmiş olsa da en uzun süre Ankara’da yaşadığını belirtmiştir. Annesinin baskın mizacı sebebiyle erken yaşta evlenmiştir. Maruz kaldığı bu tutumun çocuklarıyla olan ilişkisini etkilediğini ve çocuklarına yönelik olumlu bir tutum geliştirmesinde etkili olduğunu ifade etmektedir.

- **Kırmızı**

52 yaşında evli bir kadın olup iki çocuğu bulunmaktadır. Görüşme yapılan diğer ebeveynlere göre daha geleneksel bir yaşam sürdürmektedir. Anlatılardan yola çıkarak

üzerinde hissettiği sosyal baskının oldukça yoğun olduğu, tüm yaşamını “Elalem ne der?” kaygısı üzerine şekillendirdiği görülmüştür.

- **Turuncu**

42 yaşında evli bir kadındır. Eşi, işi sebebiyle başka bir şehirde yaşamakta olup kendisi iki çocuğu ile birlikte Ankara’da ikamet etmektedir. En uzun süre Van’da yaşadıklarını, son üç senedir Ankara’da olduklarını belirtmiştir. Çocukları ile açık iletişime dayalı bir ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir.

- **Sarı**

53 yaşında bekar bir kadındır. Eşinden yirmi sene önce boşanmış olup bu evlilikten müşterek üç çocuğu bulunmaktadır. Bir çocuğunu ise küçük yaşta kaza sebebiyle kaybetmiştir. Şu an oğlu ile birlikte yaşamaktadır. Çocukları ile sınırlı bir ilişkisi vardır. Görüşme yapılan diğer ebeveynlere kıyasla daha geleneksel bir aile yapısına sahip olduğu düşünülmektedir.

- **Yeşil**

55 yaşında evli bir erkektir. İki çocuğu bulunmaktadır. Çalışmaya katılım gösteren tek babadır. Ketum bir yapıya sahip olduğu, duygularını paylaşmaktan kaçındığı gözlemlenmiştir. Kök ailesi de dahil olmak üzere demokratik bir yapıya sahip olduklarını ve bu geleneği sürdürmeye çalıştıklarını belirtmiştir.

- **Mavi**

50 yaşında bekar bir kadındır. Uzun bir süre önce boşanmış olup yalnız yaşamaktadır. Bir çocuğu bulunmaktadır. Üniversite okumak için Ankara’ya gelmiş olup sonraki süreçte de kalmaya karar vermiştir. Gökkuşuğu Aile Grubu içerisinde hak savunuculuğu yapan annelerdendir.

- **Lacivert**

49 yaşında evli bir kadındır. İki çocuğu bulunmaktadır. Hemşire olup şu an sağlık konusunda çeşitli eğitimler vermekte, eğitim hemşiresi olarak görev yapmaktadır.

Çocuğunun kimliğini öğrendikten sonra hayatında birçok şeyin değiştiğini, kendini geliştirme fırsatı yakaladığını ifade etmektedir.

- **Mor**

59 yaşında bekar bir kadındır. Boşanmış olup bir çocuk sahibidir. Aile grubunda aktif rol alan ebeveynlerden biridir. Üniversite mezunu olup büyüdüğü semtten üniversiteye giden ilk kadın olduğunu ifade etmiştir. Şu an ki durumunu şu sözlerle ifade etmiştir: “Artık emekli olup mutlu olmak istiyorum. İstedğim gibi gezmek, keyfince ve sağlıklı yaşamak istiyorum. Her şeyden önemlisi bu. Onun dışında ailemle, çocuğumla, arkadaşlarımla, dostlarımla birlikte olmaktan çok mutluyum. Sağlığımı kaybetmemek için biraz çaba gösteriyorum.”

3.3.4. Görüşme Süreci

Görüşmelerimi yapmaya başlamam ancak Ocak 2018 tarihinde mümkün oldu. Görüşmeler benim açımdan oldukça verimli, ebeveynlerin görüşme konusundaki motivasyonu ise oldukça yüksekti. Bunun sebebi ise ebeveynler ile daha önceden tanışıyor olmam ve güven bağımızın kurulmuş olmasıydı. İletişimi engelleyen tek şey ise ses kayıt cihazıydı. Bazı görüşmeciler, daha önce gizlilik hakkında bilgilendirme yapılmasına rağmen, çocuklarının ismini söylediklerinde deşifre ettikleri için tedirgin oldu ve kayıttan isimlerinin silinmesini talep etti, tek erkek görüşmecimiz ise kayıt cihazı açıkken sorulara kısa ve net yanıtlar verirken ses kaydını kapattıktan sonra duygularını paylaşıp daha samimi ifadelerde bulundu. Görüşmeler bittiğinde aldığım yorumlar ise genel olarak “Benim de anlatasım varmış.”, “Konuşmaya ihtiyacım varmış, bir ay beklemek çok zor!”, “Sorulan sorular bir sürü konuyu düşünmeme sebep oldu.” şeklindeydi. Bu yorumlar bile ebeveynlerin gereksinimlerini net bir biçimde ortaya koydu.

Ebeveynlerden yarı yapılandırılmış form aracılığıyla verileri topladım. Görüşmeler yaklaşık olarak 45 ila 120 dakika arası sürdü. Bazı katılımcılar sorulan sorular dışında LGBT örgütleri arasında yaşanan sorunlar, örgütlenmenin gelişim gösterememesi gibi

konularda konuşup çalışma dışına çıktığı için küçük uyarılar yaparak müdahale etmek ve araştırma konusuna odaklamak durumunda kaldım. Katılımcıların sosyal hizmet hakkında bilgi sahibi olmadığını da görüşmeler sırasında fark ettim. Bunun üzerine görüşme öncesinde katılımcıları sosyal hizmet mesleği ve disiplini hakkında bilgilendirdim.

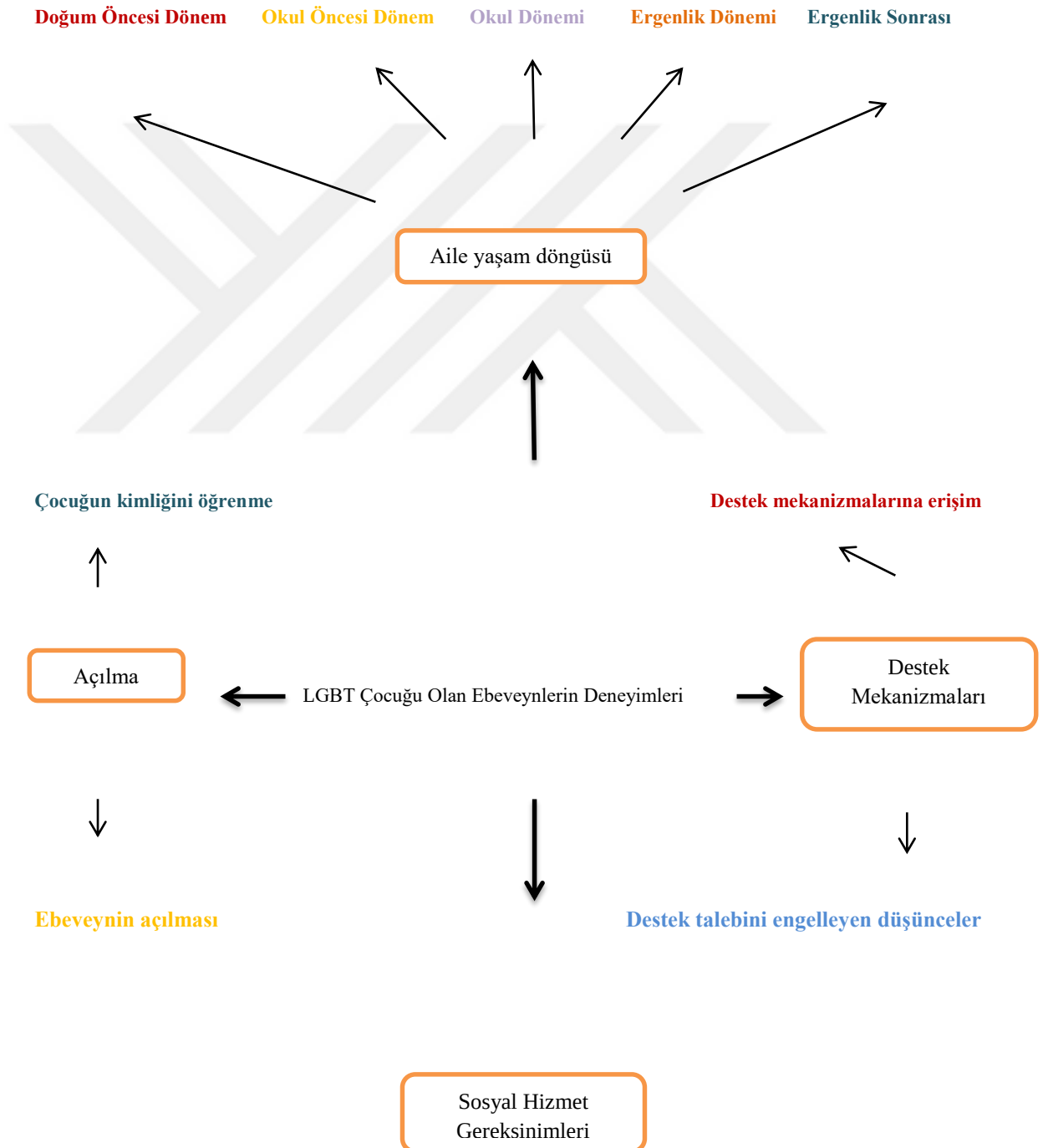
Görüşmeler katılımcıların belirledikleri alanlarla gerçekleştirildi. Yalnızca Sarı benim tercih ettiğim sessiz ve güvenilir bir yerde görüşme yapmamızı talep etti; kafenin kapalı olan bölümünü tercih ederek katılımcının güvende hissetmesini sağladım. Kırmızı ile çocuğunun evinde, mavi ile kendi restoranında, mor ve turuncuyla ise LGBT'lerin sık etkinlik gerçekleştirdiği bir barda görüşme yapıldı. Lacivert ise işten izin almakta güçlük çektiği için, işyerine yakın bir kafede görüşme gerçekleştirildi. Ancak görüşme sırasında diğer masada bulunan kişiler sebebiyle tedirgin oldu ve görüşmeyi yarıda keserek masa değişimi yapmak zorunda kaldık. Bu deneyim ebeveynler üzerindeki sosyal baskının yoğunluğunu ve günlük hayattaki kısıtlamalarını gözler önüne serebilecek nitelikteydi.

3.4. ANALİZ SÜRECİ VE RAPORLAMA

Ocak 2018 tarihinde verileri topladıktan sonra analiz sürecine başladım. Öncelikle ses kayıtlarını deşifre etmek ile işe başladım. Genellikle görüşme yaptığım hafta içerisinde ses kayıtlarının deşifresini yapmaya çalıştım. Yaptığım deşifreler sonrasında 118 sayfalık doküman elde ettim. Daha sonra bu görüşmeleri tekrar tekrar okuyarak temalarımı belirledim. Bu kodlama sürecinde araştırma sorularımdan da faydalandım. Program verilerin kodlanmasını kolaylaştıran MAXQDA 12 programını verilerimin analizinde kullandım. Ancak örneklemimin az kişiden oluşması sebebiyle bu programın benim için faydalı olduğunu düşünmüyorum.

3.4.1. Araştırmanın Temaları

Kodlamalar sonucunda araştırmamın çerçevesini çizen dört temam ortaya çıktı. Bu temalar; aile yaşam döngüsü, açılma süreci, destek mekanizmaları ve sosyal hizmet gereksinimleridir. Bu temalara ilişkin görsel aşağıdaki gibidir:

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu araştırmada elde edilen bulgular 4 ana başlık şeklinde ele alınmaktadır. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve çocuklarına dair bulgular ile katılımcıların tüm özellikleriyle resmedilmesi amaçlanmıştır. Ebeveynlerin aile yaşam döngüsü içerisindeki deneyimlerine ve her dönemdeki sosyal hizmet gereksinimlerine odaklanılmış, açılma sürecine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Çocuğu LGBT olan ebeveynlerin diğer ebeveynlere önerileri ile bölüm sonlanmaktadır.

4.1. HEDEF GRUBUN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Toplumda LGBT’ler, ebeveynleri ve sosyal çevreleri hakkında çeşitli ön kabuller vardır. LGBT’lerin ve ebeveynlerinin ekonomik düzeyinin oldukça yüksek olduğu, ailelerinden ayrı düştüğü ve istenmediği, çocukken istismara maruz kaldıkları, aileleri tarafından “karşı cins gibi” yetiştirildiği gibi ön kabuller bunlardan bazılarıdır. Bu başlıkta, çocuğu GBT olan katılımcılar ve çocuklarına ait bulgulara yer verilecektir.

4.1.1. Ebeveynlere İlişkin Sosyo- Demografik Bulgular

Yapılan gözlemler doğrultusunda Gökkuşuğı Aile Grubundan destek alan ebeveynlerin farklı sosyokültürel çevrelere sahip kişilerden oluştuğı; cinsiyet odağında değerlendirildiklerinde ise annelerin daha yoğun katılım gösterdiği görülmüştür. Bu başlıkta görüşme yapılan ebeveynlere ilişkin sosyo-demografik bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 1: Ebeveynlere İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Çocuk Sayısı	Eğitim Durumu	Meslek	Hanedeki Aylık Geliri	En Uzun Süre Yaşadığı Yer
Pembe	Kadın	47	Boşanmış	2	Üniversite	Bilgi işlem memuru	3.000 TL	Ankara
Kırmızı	Kadın	52	Evli	2	İlkokul	Ev Hanımı	1.700 TL	Ankara
Turuncu	Kadın	42	Evli	2	Üniversite	İşletmeci	5.000 TL	Van
Sarı	Kadın	53	Boşanmış	3	İlkokul 5	Temizlik görevlisi	1.600 TL	Ankara
Yeşil	Erkek	55	Evli	2	Üniversite	Dershaneci	10.000 TL	Ankara
Mavi	Kadın	50	Boşanmış	1	Üniversite	İşletmeci	5.000 TL	Ankara
Lacivert	Kadın	49	Evli	2	Üniversite	Hemşire	10.000 TL	Ankara
Mor	Kadın	59	Boşanmış	1	Üniversite	Öğretmen	3.200 TL	Ankara

Çizelge 1’de ebeveynlere ait tanıtıcı bilgiler yer almaktadır. Bu tabloyu incelediğimizde; katılımcıların yaş aralığının 42-59 olduğu, medeni durumları açısından evli ve boşanmış oranının eşit olduğu ortaya çıkmaktadır.

D’Augelli ve arkadaşlarının (1998) LGB gençlerle yaptığı araştırmada babalarda negatif reaksiyonun annelerin iki katından fazla olduğu görülmüştür (Arık, 2014 , s. 48). Şah’ın 2012’de Ankara ve İstanbul’da 320 üniversite öğrencisi ile Türkiye’deki gençlerin cinsel yönelimlere ilişkin sosyal temsillerini yaptığı araştırmada ise; genel olarak, erkeklerin homofobi düzeylerinin kadınlarınkine göre daha yüksek (s.27) olduğunu görmüştür. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere katılımcılardan yalnızca biri erkektir. Bu bulgu ve Gökkuşığı Aile Grubu’nun katılımcı profili; araştırma sürecinde babaların katılımını sağlamadaki güçlük ve literatürde yer alan, kadınların cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin kabulünün daha yüksek olduğu düşüncesini doğrular niteliktedir.

Katılımcıların hepsi Ankara’da ikamet etmekte olup çizelge 1’de görüldüğü üzere, bir ebeveyn dışında, ebeveynlerin en uzun süre yaşadığı yer de Ankara’dır. Gökkuşığı Aile Grubunun Ankara’da olmasının bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Yapılan gözlemler doğrultusunda; Kırıkkale, Çankırı, Eskişehir gibi Ankara’ya yakın illerden de destek amacıyla gelen aileler olduğu bilinmektedir. Büyükşehirde

yaşamlarına rağmen ailelerin çoğu daha önce LGBT'lere dair herhangi bir bilgileri olmadığı, yalnızca medyadaki olumsuz temsillerle karşılaştıkları bilgisi edinilmiştir.

LGBT'lerin yüksek gelir grubuna mensup ailelerden geldiği ön kabulü bulunmaktadır. Ancak çizelgede de görüldüğü üzere iki aile asgari ücretle geçimini sağlamaya çalışmaktadır.

Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde ise; ilkokul ve üniversite mezunu oldukları, üniversite mezunu olanların daha yoğun olduğu, okuma yazma bilmeyen kişilerin olmadığı görülmektedir. LGBT kimliğini kabul etme yüksek eğitim düzeyiyle ilişkilendirilse de bu durumun birçok değişkene göre farklılık gösterdiği görülmektedir.

4.1.2. Katılımcıların Çocuklarını Tanıtıcı Bulgular

Çizelge 2: LGBT Çocuklarını Tanıtıcı Bulgular

Katılımcı Ebeveynler	Çocuğun Yaşı	Ailedeki Kaçınıcı Çocuk	Cinsel Yönelim-Cinsiyet Kimliği	Öğrenim Durumu
Pembe	18	2	Gey	Açık liseye devam ediyor.
Kırmızı	30	2	Biseksüel kadın	Üniversite mezunu
Turuncu	22	1	Gey	Üniversite öğrencisi
Sarı	20	3	Gey	Üniversite öğrencisi
Yeşil	15	2	Biseksüel erkek	Lise öğrencisi
Mavi	25	1	Gey	Üniversite öğrencisi
Lacivert	22	2	Trans kadın	Üniversite öğrencisi (kaydını dondurdu)
Mor	31	1	Trans erkek	Üniversite mezunu

Çizelge 2’te görüldüğü üzere; ebeveynlerin LGBT çocukları 15-31 yaş aralığındadır. Gelişim dönemlerine göre ergenlik dönemini geçirmiş çocuklar çoğunluktadır.

Gey çocuklar yoğunlukta olup lezbiyen çocuk bulunmamaktadır. Gökkuşaağı Aile Grubundan destek alan ebeveynler göz önüne alındığında da çocuğu lezbiyen olan ebeveynlerin diğer ebeveynlere göre daha az destek aldığı bilinmektedir. Burcu

Ersoy'un ifade ettiği üzere; lezbiyenler "teşhis edilmedikleri" için yok sayılmıyorlar; lezbiyenlik değil, bunun erkeklerle cinsel/duygusal birliktelik yaşamayan kadınları tanımlayan bir cinsel yönelim olması görmezlikten geliniyor (aktaran Şenel, 2014, s. 69). Eşcinsellik endişesinin kızlara değil ama erkeklere yönelik olarak ortaya çıkmış olması, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı bağlamında, erkekliğin "reddinin" ne kadar kabul edilemez bir şey olarak algılandığının bir göstergesi (Kılıç, 2013, s. 10) Bu doğrultuda lezbiyenliğin diğer cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerine göre "daha az tehdit edici" görünmesi ailelerin bu noktada daha az destek almasına sebep olmakta; geylik ve trans kadınlık "erkekliğin reddi" ya da "kaybı" olarak görüldüğünden çocukları bu kimlikte olan ebeveynlerin sayısı grupta yoğunluk göstermektedir.

Çizelgede görüldüğü üzere katılımcıların çocukları çoğunlukla üniversite öğrencisidir. Lacivert kızının okulunu dondurma sürecini şu sözlerle ifade etmiştir:

"Mühendislikteydi hazırlığı geçti ondan sonra dondurduk işte. İı bilmiyorum ne olacak ben de onun merakı içindeyim; n'apıcak, n'olucak. Eee yani mesela gayet güzel doktor olan var. Bi' de onlarda şöyle bi' algı var; işte biz bi şey olamayız bize iş vermiyolar zaten ama işte biz çalışamayız, biz mühendis olamayız, doktor olamayız gibi algıları var. Yani benim çocuğumda da vardı öyle bir şey. Hani ben daha çok, daha işte ara meslekler alt meslekler yapabilirim, bize kim iş vericek ki gibi düşünceleri vardı. Onu yeni yeni aşmaya çalışıyoruz, bilmiyorum ne kadar aşabiliriz."
(Lacivert, 49, trans kadın annesi)

Turuncu ise çocuğunun kimliği sebebiyle ayrımcılığa uğramaması, özelde kendi haklarını genelde ise LGBT haklarını savunacak yeterlilikte bir birey olması açısından çocuğunun akademik başarısından gururla bahsetmektedir.

"Şu anda üniversite okuyor. Siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler bölümünde. Başarılı da bir öğrenci. Çift ana dal yapacak. Açık öğretime başvuru yapacak tekrar. Tamamen kendini donanımlı bir eşcinsel olarak ortaya çıkaracak, eğitim konusunda." (Turuncu, 42, gey annesi).

4.1.3. Ebeveyn Çocuk İlişkisi

LGBT'lere dair ön kabullerden biri de; ebeveynlerinin desteğinden ve sevgisinden yoksun oldukları, ebeveynleri tarafından terk edildikleri düşüncesidir. Gökkuşığı Aile Grubundan destek alan ebeveynler çocuklarının kimliklerini kabul sürecinde profesyonel destek almanın yanı sıra çocuklarıyla ilişkilerini kurtarmayı, aile içi ilişkileri ve rolleri düzenlemeyi, çocuklarını toplumsal baskıdan korumak adına bilgi sahibi olmayı amaçlamaktadırlar.

LaSala (2000, s. 267); gey ve lezbiyen çocuğu olan aileleri üzerine yapılan araştırma sonuçlarını üç dalga olarak değerlendirmektedir. Birinci dalgada, lezbiyen ve geyliğin hastalık olarak görüldüğü ve bundan sorumlusu olarak da aile dinamiklerinin sorumlu tutulduğunu; ikinci dalgada lezbiyen ve geylerin alacakları tepkiden kaçınmaları sebebiyle ailelerinden uzaklaştıklarını ve seçilmiş ailelerini oluşturduklarını ifade etmektedir. Son dalga olan üçüncü dalgada ise lezbiyen ve geylerin aileleriyle olan açık ilişkileri sayesinde ruhsal hastalıklar, madde kullanımı ve HIV riskinden korunabildiği savunulmaktadır. LaSala'nın ifadesinde de görüldüğü üzere olumlu ebeveyn - çocuk ilişkisi aile dinamiklerini ve bireyleri koruyan bir durum olup açılma süresinden sonra olumlu ilişkilerin sürdürülmesi için aileler desteklenmelidir.

Bu başlıkta yaşam döngüsündeki süreçlerin resmedilmesi amacıyla katılımcıların çocukları ile ilişkilerine dair ifadelerine yer verilecektir.

Turuncu açılma sürecinden önce ve açıldıktan sonra çocuğu ile ilişkilerinde yaşanan değişime dikkat çekmiştir:

“Çocuklarım belki, bi ihtimal çok kendilerine özel bi şeylerini anlatmayabilirler %100 her şeylerini anlatıyorlar diyemicem ama %99 anlatıyorlar. Ama önceden (açılmadan önce) açıkçası detaya inmiyordu. Şu andaki ilişkileriyle, eşcinsel ilişkisi varsa çok detaya da inebiliyoruz. Tanışabiliyoruz, sohbet edebiliyoruz, konuşabiliyoruz. Ya da geçirilen zamanda konuşulanlar, hareketler bunun paylaşımını yapabiliyoruz.”
(Turuncu, 42, gey annesi).

LGBT’ler kimliklerinin “anlaşılacağı”, öğrenildikten sonra olumsuz tepkilerle karşılaşacağı düşüncesiyle açılma sürecinden önce ailesinden, arkadaşlarından uzaklaşmaktadırlar. Turuncu da çocuğu ile ilişkilerinin açılma sürecinden sonra olumlu yönde ilerlediğini, daha açık bir iletişimlerinin olduğunu vurgulamıştır.

Sarı ise sosyoekonomik yoksunlukları sebebiyle çocuklarıyla yeterli iletişim kuramadığını, bu yüzden ilişkilerinin sınırlı olduğunu belirtmektedir:

“Anlatmazlar aslında. Ben üzüleceğim diye anlatmazlar. Anlatsalar da ben dertlerine çare olamıcamı bilirler. Zaten iletişimimiz çok yok. Ama bana söyleyene kadar ne aşamalardan geçti neler yaşadı onu bilmiyorum çekiniyorum sormaya. Sorsam bi şey söylesem “anne sen benden utanıyo musun?” öyle söyler.”(Sarı, 53, gey annesi).

Cramer ve Roach 1988 yılında erkek eşcinsellerin ailelerine açılma süreçleriyle ilgili gerçekleştirdikleri çalışmada, ailevi değerlerin, açılma sonrası ebeveyn –çocuk ilişkisini etkilediği ancak bu etkinin yönünün genellikle öngörülemediği vurgulanmaktadır. Çalışmada vurgulanan bir başka öge ise, eşcinsel erkeklerin gerek açılma öncesinde gerekse sonrasında anneye ilişkilerinin babayla ilişkilerine göre daha olumlu olduğudur (aktaran Kabacaoğlu, 2015, s. 45).

4.2. AİLE YAŞAM DÖNGÜSÜ

Aile yaşam döngüsü; bireylerin çeşitli gelişim görevlerini yerine getirdiği ve toplumsal beklentileri karşılamaya çalıştığı bir süreçtir. Gelişim görevleri ve toplumsal beklentiler bireylerin cinsiyeti ile bağlantılı olmakta ve yaşantısı toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde şekillenmektedir. Bu beklentiler doğrultusunda evlilik bağı kurup çocuk sahibi olan bireylerin temel sorumluluğu çocuklarını topluma uygun birer birey haline getirmek olarak görülmektedir. Kültürel değerleri ve sosyal kodları aktarma ebeveynlerin temel sorumluluğu olarak tanımlanırken bu rollerin dışına çıkan çocuklar olduğunda ebeveynler kök aileleri, sosyal çevreleri tarafından baskılara maruz kalmakta ve çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Toplumsal cinsiyet rollerinin dışında kalan çocuklara sahip olan ebeveynlerin deneyimleri LGBT çocuklarının yaşantılarına göre şekillenmektedir. Ebeveynler, erken dönemden itibaren çocuklarının davranışlarını gözetmekte ve tutumları sebebiyle kaygılanmakta olup normlara uygun bir birey yetiştirmek için çeşitli yollara başvurmaktadırlar. Bu doğrultuda araştırmanın bu bölümünde; aile yaşam döngüsü içerisinde ebeveynlerin çocuklarının kimliklerini deneyimleme süreçleri ve bu bağlamdaki sosyal hizmet gereksinimleri ele alınmaktadır.

4.2.1. Doğum Öncesi Süreç ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri

Doğum öncesi süreç; bireylerin evlilik bağı kurduğu, birlikte yaşama uyum sağlamaya çalıştığı ve ebeveynliğe hazırlık yaptığı bir aşamadır. Ailede eğer ilk hamilelikse ebeveynliğin inşası için kök aile rol model ve destek olmaktadır. Bireylerin temel isteği; çocuklarının fiziksel ve gelişimsel olarak sağlıklı bir yapıya sahip olmasıdır. Bu temenniden sonra doğacak çocukların cinsiyetine yönelik tahminler, istekler ve hayaller ortaya çıkmaktadır. Bu başlık altında ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde çocuklarına dair beklentilerine ve bu dönemdeki sosyal hizmet gereksinimlerine yer verilmiştir.

4.2.1.1. Çocuğunun Cinsiyetine Dair Beklentiler: “İki cinsi de tadalım.”

Doğum öncesi dönem, ebeveynlerin doğacak bebek ile rollerinin ve sorumluluklarının yeniden şekilleneceği bir süreçtir. Bu rol ve sorumluluklar belirlenirken çocuğa ilişkin çeşitli hayaller kurulmaktadır. Bu süreçte çoğunlukla çiftlerin kök aileleri de dahil olmakta, kendi beklentilerinin karşılanması yönünde baskı yapabilmektedirler.

Çocuğa dair kurulan hayallerden ilki çoğunlukla çocuğun cinsiyetine ilişkin olmakta, cinsiyetine göre hayaller de toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında değişkenlik gösterebilmektedir. Bu yaygın düşünce biçimi göz önüne alınarak; doğum öncesi süreçte ebeveynlerin beklentileri çocukların cinsiyeti bağlamında ele alınmıştır.

Araştırmada ebeveynlerin doğum öncesi süreçte çocuklarının cinsiyetine dair beklentileri sorulmuş olup bu doğrultuda beş ebeveyn çocuklarının cinsiyetine dair hiçbir beklentisinin olmadığını ifade etmiştir. Bir trans kadın annesi olan Lacivert ise şu şekilde ifade etmektedir:

“İlk çocuğum kızdı ikincisi de erkek olsun, ikisini de tadalım istedim ama ben şöyle bi’ şey hatırlıyorum: Aynada, karnım 4-5 aylık gibiydi, dedim ki “ahh kızım” dedim içimden, öyle bi şey dedim. Sonra “Ay yok.” dedim “Ben erkek istiyorum.” Onu hiç unutmuyorum. İu, “ya ne olursa olsun eli ayağı düzgün olsun” dedim, sonra da “yok, erkek olsun” dedim.” (Lacivert, 49, trans kadın annesi)

Turuncu ise eşinin ve kendisinin çocuğunun cinsiyetine dair bir beklentisi olmasa da kök ailelerinin cinsiyete dair beklentilerine değinmiştir:

“Bizim hiç öyle bi beklentimiz olmadı, yani eşim ve benim için. İlk çocuğumuz olduğu için kız da olsa erkek de olsa fark etmeyecekti. Ama ee eşimin annesi hep erkek çocuk beklentisi içerisindeydi. Annem de hep böyle kız olursa da güzel olur düşüncesi vardı.” (Turuncu, 42, gey annesi).

Toplumdaki yaygın kanının aksine, katılımcıların ifadeleri bağlamında da ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine dair bir beklentisi olmadığı görülmektedir. Erbil ve Sağlam’ın 2010 yılında yaptığı “Gebelikte bebeğin cinsiyetini belirleme ve tahmin etmeye ilişkin geleneksel inanç, uygulamalar ve bazı sosyo-demografik özelliklerle ilişkisi” araştırmasında da 213 kadınla görüşme yapılmış olup %76.3’sü gebeliklerinde bebeklerinin cinsiyetinin kendisi ve eşi için önemli olmadığını belirtilmiştir (s.351).

4.2.1.2. “Hayaller? Hiç.”

Toplumda var olan toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında bireylerden beklentiler cinsiyetleri doğrultusunda şekillenmektedir. Türkiye’de kız çocuklarının öğretmen, hemşirelik gibi meslekler seçip yuva kurması, yaşlılıklarında ebeveynlerinin bakımını

sağlaması beklenirken; erkek çocuklarının mühendis, doktor olması ve ailelerine uyum sağlayacak bir “gelin getirmeleri” beklenmektedir.

Türkiye’de var olan düşünce yapısı göz önüne alınarak; ebeveynlerin doğum öncesi süreçte ve çocuklarının cinsiyetlerini öğrendiklerinde geleceklerine ilişkin ne tür hayalleri olduğu sorulmuştur. Ebeveynlerin çoğunluğu hiçbir hayalinin olmadığını belirtmiştir. Bu ailelerden farklı olarak trans kadın annesi olan Lacivert yalnızca çocuğunun dış görünüşüne ilişkin hayaller kurduğunu ve bunu ilk defa fark ettiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Tabii, uzun boylu yakışıklı esmer bi erkek çocuğu olsun. Öyle oldu gerçekten de. Iıı, yani bi çocuk oldu ama sonra sonra tabii, yani hayallerim oydu hani iyi bi meslek sahibi olur işte, çok da daha fazla ilerisini düşünmemişim ben. Sadece uzun boylu, esmer, yakışıklı bir çocuk... derdim buymuş. Ayy çok ilginç bak bunu şimdi fark ettim.” (Lacivert, 49, trans kadın annesi).

Yeşil ise diğerlerinden farklı olarak çocuğunun cinsiyetini öğrendikten sonra çocuğuna yönelik beklentilerini belirtmiştir:

“Bi baba, çocuğunun kız- erkek fark etmez ama, erkek olursa bi futbol oynamasını, basketbol oynamasını, voleybol oynamasını ister. Elimden geleni yaptım ama o taraklarda bezi yok.” (Yeşil, 55, biseksüel erkek babası).

Ekonomik yoksunluk içerisinde ve sosyal destekten yoksun olmak bireylerin yaşamını zorlaştıran, risk altında olmasına sebep olan durumlardır. Bu gibi durumlarda kişiler günlük yaşamdaki sorunların üstesinden gelmeye çabalarken hayal kurmayı bir lüks olarak görebilmektedir.

“Köy gibi bi’ yerdeydim babası da yoktu. Çalışmaya gitmişti diyelim. Hiç öyle, hiçbi beklentim olmadı. Bi taraftan ineklere bakıyosun bi’ taraftan su çekiyosun bi taraftan çocuklara bakıyosun. Öyle bi lüksüm yoktu. Sadece 1 tane çocuk aldırđım, çocuklara bakmamıştı.” (Sarı, 53, gey annesi).

Mor ise oğlunun erken yaşta başlayan hastalığı sebebiyle çocuğuna ilişkin hayaller kurmadığını belirtmiştir:

“İleriye dönük hayallerim olamadı. İşte 10 aylıkken sağlık sorunu başlamıştı zaten sonra katlayarak artmıştı. Böyle bi hayale çok bi zamanım olmadı beni, hayata gerçekçi bakmak zorundaydım. Çözüm odaklı düşünüp gereğini yapmak zorundaydım, hayal kurmaya pek zamanım kalmadı. ”
(Mor, 59, trans erkek annesi).

Katılımcıların ifadeleri göz önüne alındığında; yaşanan dönemin koşulları ve ebeveynlerin çocuklarından bağımsız olan deneyimlerinin çocuklarına ilişkin hayallerini etkilediği görülmektedir. Ekonomik yoksunluk, sağlık sorunları, eşler arası çatışmalar, çocukların hanedeki kaçınıcı çocuk olduğu gibi değişkenler çocuklara dair beklenti ve hayalleri şekillendirmektedir.

4.2.1.3. Berraklaşmayan ihtiyaçlar olarak: Sosyal Hizmet Gereksinimleri

Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (International Council on Social Work - IASSW) ve Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (International Federation of Social Workers - IFSW) sosyal hizmeti “Sosyal değişme ve kalkınmayı, sosyal içermeyi, insanların güçlendirilmesi ve özgürleşmesini hedefleyen uygulama temelli bir meslek ve akademik bir disiplin” (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, 2018) olarak tanımlamaktadır. Tanımdan da görüldüğü üzere sosyal hizmet güçlendirme ve özgürleşme ile anılsa da Türkiye’deki sosyal politika ve hizmetler egemen düşünceye aracılık etmekte ve makul görülen kimlikler dışında kalanlar yok sayılmaktadır. Bu sebeple sosyal hizmet “görünmeyen” bir meslek olarak varlığını devam ettirmektedir.

Mavi doğum öncesi süreçte sosyal hizmet ile ilişkisini şu şekilde özetlemiştir:

“Hiç farkında bile değildim. İhtiyaç duyabilmek için onun berraklaşması lazım, bi ihtiyaç haline dönüşmesi lazım böyle bi şeyim yoktu. Bi öngörüm yoktu yani.”(Mavi, 50, gey annesi).

Sarı ve kırmızı erken yaşta evlilik yapmış olup en çok evlilik öncesi danışmanlığa ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Kırmızı o dönem ki ihtiyacını şu şekilde dile getirmiştir:

"Evlilik öncesi danışmanlık önceden olsa giderdim. Öyle bir hakkımız yoktu o zaman. Öyle bi yere gider öyle evlenirdim. 15 yaşımı bitirdim evlendim. 16 değil de 20 de evlenirdim hiç gerek yoktu. Erken evlendiğime pişmanım yani. O zaman desteğe çok ihtiyacım vardı. Ev nasıl geçirilir bilmiyorsun, anlamıyorsun. Ben nişanlının elini tutamıyodum. Yaklaşamıyosun çocuk ruhun yüzünden." (Kırmızı, 52, biseksüel kadın annesi).

Ebeveynler doğum öncesi süreçte en çok doğuma ve çocuk yetiştirmeye dair bilgilendirme ve yönlendirmeye ihtiyaç duyduklarını, çoğunlukla hekimler tarafından beslenmeye dair bilgilendirildiklerini ancak diğer konularda herhangi bir uzman desteğinin olmadığını belirtmişlerdir. Turuncu ise diğerlerinden farklı olarak sosyal çevrenin ihtiyaç duyduğu desteğe değinmiştir:

"Babaların bi tık daha fazla bu konuda eğitim almaları daha mantıklı. Anneye nasıl destek olunur diye, o konuda. Hamilelik sürecinde nasıl hormonal değişimler oluyor, nasıl destek olunabilir, bunların hepsi çok önemli. Zaten annenin hamilelik psikolojisi, yeni bi varlık, canlı dünyaya getirmesi bunu yaşarken yanındaki etrafındaki insanların da bilgileneceği gerekiyor. Belki de bu sadece babalar değil belki çok yakın samimi olduğu insanların da alması gereken, kısa da olsa, en azından annenin o süreci daha rahat ve huzurlu geçirmesi açısından o kişilerin de destek alması mantıklı düşündüğünüz zaman." (Turuncu, 42, gey annesi)

Mor da Turuncu'yu destekler nitelikte ifadelerde bulunmuş olup bunların yanı sıra sosyal destek sistemi ve bu noktada sosyal hizmet uzmanlarının rolüne dikkat çekmiştir:

".... Tek başınıza kalmış hissediyorsunuz yalnız hissediyorsunuz, bu önemli bi sorun. Böyle bi sosyal destek sağlanması benim en büyük ihtiyacımdı. Yani bu durumu birebir örnek yaşamak zorunda değiliz bu tür sıkıntıları olan, ailevi problemler yaşayan işte böyle sağlık sorunu yaşayan anne

adayının profesyonel yardıma ihtiyacı var öncelikle şular bunun başlangıcını oluşturuyorlar. Gerekli yönlendirmeyi yapacaklar onlar.“

(Mor, 59, trans erkek annesi).

Mavi ise diğer ebeveynlerden farklı olarak cinsiyet, cinsel yönelim konusunda doğum öncesi süreçte bilgilendirmenin kabul sürecinin kolaylaştıracağını belirtmiştir.

“Bir kere hani mesela ben bu cinsiyet meseleleriyle ilgili birazcık bilgin olsa, ve bunu hamilelik döneminde daha çocuk oluşmadan yapmak lazım, hani biraz bilgin olsa tavrım ve endişelerim bu kadar fazla olmazdı.”

(Mavi, 50, gey annesi)

Ebeveynlerin ifadeleri göz önüne alındığında, çocuklarının kimliklerinden bağımsız olarak, yine bir sosyal hizmet mekanizmasının bulunmadığı, ailelerin destek ihtiyaçları bulunsada herhangi bir desteğin var olmadığı görülmektedir.

4.2.2. Okul Öncesi Süreç ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri

Kişi 2-3 yaşlarındayken ‘ben kızım’ ya da ‘ben erkeğim’ duygusu, yani ‘cinsel kimliği’ oluşmaya başlar (CETAD, 2018). Kimliğin oluşmasıyla birlikte sosyal çevrenin kişiye toplumsal cinsiyet rollerini dayatması ve davranışlarını pekiştirmesi gibi davranışlar da varlığını göstermektedir. Bu doğrultuda ebeveynlerin çocukların davranışlarına yönelik gözlemi arttığı gibi sosyal çevrenin de çocukla bağlantılı olarak ebeveyn üzerindeki gözlemi artmakta, çocuklarını yetiştirme tarzlarıyla ilgili ebeveynlere çeşitli geri dönüşlerde bulunabilmektedir. Çocuklar toplumsal cinsiyet rollerinin dışında davranışlar sergilediğinde ebeveynler çocuklarını doğru yetiştiremediklerine dair eleştirilere maruz kalabilmektedir.

Bu başlıkta ebeveynlerin çocuklarının “farklılıklarına” dair ilk gözlemleri, sosyal çevrenin bu bağlamdaki baskıları ve ebeveynlerin sosyalhizmet gereksinimlerine yer verilmiştir.

4.2.2.1. Çocuğa Dair İlk Gözlemler: “Dışarıdan çok baskı görüyoduk.”

Görüşme sırasında katılımcılardan çocuklarının okul öncesi döneminden bahsetmeleri istenmiş olup hiçbir yönlendirme yapılmamasına rağmen ebeveynler çocuklarının oyunlarla ve oyuncaklarla olan ilişkisinden bahsetmişlerdir. Bir çoğu çocuklarında hiçbir fark gözlemlemediğini, ancak oyunlar noktasında toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıkan şeylere ilgi duyduklarını belirtmişlerdir. Lacivert çocuğunda gözlemlediklerini anlamlandıramadığını ve farklı yerlere başvurarak çocuğunda olan “sorunu” çözmeye çalıştığını ifade etmiştir:

“Yani mesela işte hiç top oynamadı diyebilirim. Topa takılmış durumda tüm annele, biliyorum. Hayır, top oynamaktan hiç hoşlanmıyordu, erkek arkadaşı yoktu, kızlarla daha iyi anlaşıyordu. Kızlar da o yaş döneminde onu istemiyolardı, o da diğer erkek grubuna da katılamıyordu, orda da değildi orda da değildi genelde tek başınaydı. Genetiğe işte hastanedeki sürecine ben kendim tek başıma götürdüm, tek götürdüm yani. Benim de ruhsal durumum iyi değildi, olmadığını hatırlıyorum, olmadığının farkındaydım aslında. Hatta özel eğitime bile gittim. Özel eğitime bile götürün dediler, özel eğitime götürün madem. Ona da götürdüm ama yani çok da iyi yapmamışım öyle çocuğa etiketlemiş oluyordum. Kimseye onu da söyleyemedim mesela. Özel eğitime gittiğini hiç söylemedim sonra özel eğitimden bi hoca dedi ki bunun özel eğitimle falan bi ilgisi yok, bunun başka bi şey olabilir zekasında bir şey yok bu çocuğun, boşuna eziyet ediyosunuz demişti.” (Lacivert, 49, trans kadın annesi)

Mavi bu dönemde sosyal çevresinden gördüğü baskı sebebiyle psikiyatrik destek için başvurduklarını ifade etmiştir:

“O yaş grubunda biz iki kere psikiyatriste götürdük. Çünkü dışarıdan çok baskı görüyoduk. Bu niye parlak şeyler giyiniyor, niye böyle parlak şeyleri bağlıyor üstüne, biraz feminen davranıyor diye. Biz de bunda acaba bir cinsiyet problemi mi var diye bir doktora götürdük, psikiyatriste. O da bize dedi ki bunu şimdi anlamanız mümkün değil, çocuğunuzu nasıl

büyütüyosanız öyle büyütün, öyleyse öyledir değilse değildir diye bizi gönderdi.”

Daha sonra ise çocuklarına dair eleştirilerin kreşte de devam etmesi sebebiyle kendilerini sorguladıklarını şu şekilde belirtmiştir:

“Herkesin eleştirdiği bir çocuk yetiştiriyoruz. O zaman gidelim biz bi’ takviye alalım, bi’ şeyleri değiştirmemiz lazım. Bizim bildiğimiz gibi değil o zaman. Bi şeyler var, problemler var, bi şeyler var.’ dedik ve bu sefer başka bir psikiyatriste gittik, o zaman 5 yaşındaydı.” (Mavi, 50, gey annesi).

Katılımcıların ifadelerinden de görüleceği üzere, toplumsal cinsiyet rollerinin dışında olan ve kendisinden beklenen rolleri yerine getirmeyen çocuklar kaygı uyandırmakta; bu davranışlarının değiştirilmesi ve toplumda var olan kalıplarla uyumlandırılmaları için destek arayışına girilmektedir. Ebeveynler bu süreçte kaygı, korku, umutsuzluk gibi duygular yaşamaktadır. Anlatılardan da görüldüğü üzere bu duygularıyla başa çıkmak, kaygılarını azaltmak amacıyla başvurdukları meslek elemanlarından da tatmin edici ve yönlendirici herhangi bir cevap alamamaktadırlar.

4.2.3.2. Toplumsal Baskı: “Oğlanı biraz serbest bırakacaksın, kızını biraz daha sıkacaksın”

Toplumsal cinsiyet rollerinin dışında davranış gösteren çocuklar sosyal çevre tarafından fark edildiğinde ebeveynler de doğrudan ya da dolaylı olarak eleştirilere maruz kalmaktadır.

Turuncu sosyal çevresinin; çocuğunun davranışlarını, onun taleplerinin karşılaması ile ilişkilendirdiklerini, cinsel kimliği ile ilgili herhangi bir imada bulunulmadığını belirtmiştir:

"Yani birebir olmadı ama söylem olarak duyduğum şeyler var mesela. İşte çok anneci yetiştiriyorsun, işte her dediği yapılıyor ya da her şeyin iyisini istiyor ve her dediğini yapmaya çalışıyorsunuz. Biraz yokluğu da görsün gibi söylemler..." (Turuncu, 42, gey annesi).

Bu tepki ve baskılar yalnızca aile dışından değil aile içerisinde de gelebilmektedir. Tüm bunlar aile içerisinde çocuk yetiştirme konusunda ebeveynlerin çatışmasınasebep olabilmektedir. Mor bu süreçte eşinden gelen tepkilerine dikkat çekmektedir:

"Tartışmamız çok oldu asla söylediklerimi dikkate almadı, almadığı gibi de bana hakaret tarzı söylemleri oldu, mesleğimle ilgili. Onu yetiştirme tarzımla ilgili. ben de çocuğumun erkeksi tavırlar takınan bi kız çocuğu olduğunu düşündüm ve bunun düzeltilecek bir durum olduğunu, cinsiyetini benimsemek adına adım atmak gerektiğini düşündüm. Bunu eşimle paylaştığımda hiç tepki gelmedi. Dediğim gibi kötü tartışmalarımız oldu zaten başka konularla da sorun yaşamıştık doğum sonrasında da. İu hiç uzlaşamadık." (Mor, 59, trans erkek annesi).

Katılımcıların anlatılarından da görüldüğü üzere; LGBT çocuğa sahip ebeveynler çocuklarının kimlikleri tanımlanmadan önce de, çocukları toplumdaki kalıplara uyum sağlamadığından, eleştirilere maruz kalmakta, aile içi çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Tüm bunlar sosyal hizmetin bu noktada dahil olması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

4.2.3.2. "Sosyal hizmet uzmanlarının da hiç varlığını bilmedik."

Okul öncesi dönemde ebeveynlerin çoğunluğu sosyal hizmete gereksinim duymadıklarını belirtmiştir. Sosyal hizmet yeniden tanımlanıp bu süreçteki işlevlerinden bahsedildiğinde ise ebeveynlerde, eğitim ve danışmanlık anlamında destek ihtiyaçları noktasında farkındalık oluşmuştur.

Mor; çocukların büyümesiyle birlikte değişen ihtiyaçlara ve bu dönemdeki yaşamlarına uyum noktasındaki gereksinimine ve sosyal hizmetin görünür olmayışına dikkat çekmiştir:

"Yeni hayata uyum süreci var, bu süreçte gerekliydi ama yok, olmadı. Nerden yardım alacağımızı bile bilmiyoruz. Sosyal hizmet uzmanlarının da hiç varlığını bilmedik, hiç görünür olmadılar." (Mor, 59, trans erkek annesi).

Turuncu ise bu dönemde toplumsal cinsiyet, LGBT konusunda eğitim almanın ileriki dönemde ailelerin kabul sürecini kolaylaştıracağını belirtmiş ve eğitimin önemini vurgulamıştır:

“Bu konuda destek, daha doğrusu bilgilendirme olması çok daha mantıklı. İleriki zamanlarda ailelerin daha erken farkına varıp daha erken yol almaları için, çocuklarına nasıl destek olabilirler. Bu sadece işte eşcinseller için trans erkekler, trans kadınlar için değil heteroseksüeller için de. Ayrımı yok yani bütün çocuklar için. Bu dönemde olabilir, olmalı yani.” (Turuncu, 42, gey annesi).

Turuncu bu eğitimlerin yalnızca anneleri kapsamaması gerektiğini, toplumsal cinsiyet eğitimlerinin kişilerarası ilişkileri de etkilemesi ve erkeklerin de bu konuda farkındalık sahibi olarak çocuk yetiştirmede eşit rol ve sorumlulukları paylaşması gerektiğini de şu şekilde belirtmektedir:

"Mesela ben çocuğumu eşime bırakıp da dışarı çıkamazdım. Çünkü altını değiştiremezdi, besleyemezdi. Böyle bilgisi ve deneyimi de olmadığı için bi desteğini görmedim. O yüzden babaların da profesyonel destek almaları çok daha mantıklı bence." (Turuncu, 42, gey).

Mavi de eğitimin önemine vurgu yaparken aynı zamanda yaşanan sorunların çözümü için bir öneri getirmektedir:

“Her aşamasında bilgilendirme ve eğitim, sorunlarla ilgili gereksinim. Çocuk eğitimi konusunda, diyelim ki nasıl bir aile hekimi var, bir shu da olsa orda diyelim ki sağlık merkezlerinde. İnsanlar bu tarz sorunlarını açabilse, ailesel destek alabilse. Hakkaten hem çocuklarımız için hem ebeveynler için çok iyi olur.” (Mavi, 50, gey annesi).

Katılımcıların ifadeleri göz önüne alındığında; LGBT kimliklerin ötesinde sosyal hizmetin görünürlüğü okul öncesi dönemde sağlanamamıştır. Çocukların değişen ihtiyaçlarına yönelik ebeveynleri destekleme ve bilinç düzeylerini artırma, toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde sosyal çevre ile yaşanan sorunlarla baş etme konusunda ebeveynleri destekleme gibi hizmetler bu dönemde ihtiyaç duyulan sosyal hizmet müdahaleleridir.

4.2.3. Okul Dönemi ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri

Okul yaşamı; çocukların yeni bir çevreye dahil oldukları, ebeveynlerden farklı bir dünyaya açılıp varlıklarını sürdürdükleri bir dönemdir. Bu süreçte; çocukları toplumsal cinsiyet rolleri dışında olan ebeveynler çocuklarının ayrımcılığa ve şiddete uğrayacağı, baskı göreceği noktasında kaygı duymakta ve çoğu zaman bu durumla nasıl mücadele edeceğini bilememektedir.

Okul dönemiyle ilgili olarak katılımcılara; çocuklarının okul döneminde yaşadıkları zorluklar, sosyal çevre baskısı, baş etme yöntemleri ve tüm bunlarla bağlantılı olarak sosyal hizmet gereksinimlerini ortaya çıkaracak sorular yöneltilmiştir.

4.2.3.1.Yaşanan Zorluklar: “Erkek egemen toplumda insan çocuğunun öyle olmasını istemez.”

Ebeveynler çocuklarının okul dönemini öğretmenlerinin ifadelerine göre değerlendirmiş olup çocuklarının sevecen, arkadaşları ile iyi anlaşılan, ılımlı çocuklar olduğunu belirtmişlerdir. Mavi (50, gey annesi) çocuğunun arkadaşları tarafından “top, kırık” gibi söylemelere maruz kaldığını ancak baş edemediği noktada çocuğunun bunları kendisine aktardığını, baş etme noktasında ise çözümü okul değiştirmek ile bulduklarını belirtmiştir.

Lacivert ise diğerlerinden farklı olarak; okul döneminde çocuğunun “farklılığını” öğrenme güçlüğüne yordukları için cinsiyet kimliği ile ilgili yaşadıklarının farkına varamadıklarını ifade etmiştir:

"O kadar çok üstünde duruyoduk ki yani bu şeyinin, öbür türlü hiç farkında değildik, cinsiyeti ile ilgili şeyin hiç farkında değildik. Farkına varamamışız. Sadece öğrenme ile ilgili sorunu var diye düşündük biz. Ben düşündüm daha doğrusu. Beden derslerine bi türlü girmiyor, girmek istemiyö. Ya hasta oluyo gitmiyor ya beden dersi olduğu gün rapor alıyoruz ona hatta diyo beni sakat gösterin beden dersine girmeyeyim diyodu." (Lacivert, 49, trans kadın annesi).

Yeşil çocuğunun yaşadıklarından ziyade davranışları sebebiyle kendi duyduğu rahatsızlığa değinmiştir:

“Şu vardı, bazen nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum. Duygusallığına bağladığım daha böyle kızsalsal da demeyeyim ama kırık hareketleri – çok da değildi.- ama erkek egemen toplumda insan çocuğunun öyle olmasını istemez ya daha öyle dikkatli bakar hale geldim. Hele bunu açıkladıktan sonra.” (Yeşil, 55, biseksüel erkek babası).

Ebeveynler çocuklarının kimlik karmaşası yaşadıkları süreçte onların davranışlarını gözlemleyerek sorunu tespit etmeye çalışmakta ve çıkarımları doğrultusunda bir müdahalede bulunmaktadır. Ancak örneklerden de görüldüğü üzere çocuklarında öğrenim güçlüğü, genetik bozukluk, psikiyatrik hastalık vb. durumlardan şüphelenilmektedir. Bu süreçte yönlendirici bir mekanizma bulunmadığından ebeveynlerin kaygıları giderek artmaktadır.

4.2.3.2. Eşler arası çatışmalar: “Niye böyle bi şeyi kendiniz taşıyorsunuz?”

Cinsel yönelim, cinsiyet kimliğinin kadınlar tarafından daha kabul edilir olduğu bilinmektedir. Çocuklarının cinsel kimliğini öğrendikten sonra aileler çeşitli evrelerden geçmekte, bu noktada eşler tepki olarak birbirini suçlayabilmektedir. Bu bağlamdan yola çıkarak katılımcıların, çocuklarının kimliği ile bağlantılı olarak süreç içerisinde eşleriyle olan ilişkileri değerlendirilmiştir.

Kadın katılımcılardan bazıları (pembe, mavi, lacivert, mor) eşlerinden destek almadığını ifade etmiştir. Çocuklarının kimliklerini öğrenmeyle başlayan süreç eşler arasındaki ilişkilerin de yeniden sorgulandığı bir dönem olmaktadır. Katılımcılar eşleriyle bu süreçteki bağlarını ve açılma süreçlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Biz zaten boşanmıştık. Telefonda söylemiştim. Bir hafta sonra aradı dediğin doğru mu diye evet dedim bu kadar. Bana destek olmadı ben de istemedim. En azından köstek değil.” (Pembe, 47, gey annesi).

“Ayrılmıştık biz o zaman. İu, ayrılmıştık ve bir psikiyatrist, daha sonraki dönemlerde oğlumla birlikte gittiğimiz bir psikiyatrist, bana dedi ki niye böyle bi şeyi kendiniz taşıyosunuz babasına da söyleyin dedi. Ben de oradan çıkar çıkmaz telefon etmişim. O zaman söylemişim.” (Mavi, 50, gey annesi).

“O duyduklarına şok oldu, benden duyduklarına. Ben destek olduğunu zannediyomuşum olmamış hiç, olmuyomuş. Ya da o da destek olmayı bilmiyordu, bilmiyomuş. Yani geleneksel ataerkil erkek. Evet olmuyomuş, ben öyle zannediyomuşum.” (Lacivert, 49, trans kadın annesi).

Heteroseksizm kişilerarası ilişkilerde dahi kendini yeniden üreten bir ideolojidir. Anlatılardan da görüldüğü üzere; toplumda var olan heteroseksist yapı sebebiyle ebeveynler bu “yükü” tek başına omuzlamakta, çocuklarını korumak adına başkalarıyla paylaşamamaktadır. Ebeveynlikte müşterek çocuklarla ilgili sorumluluk her iki ebeveynde de eşit derecede bulunsa da toplumsal cinsiyet dayatmaları sebebiyle bu süreçte kadınlar kendilerini sorumlu hissetmekte, Pembe’nin de ifade ettiği üzere eşlerinin zorluk çıkarmamasını yeterli görülmektedir. Tüm bunlar; annelerin çocuklarının cinsel kimliğinden sorumlu olan kişi olarak görülmesinde de etken olabilmektedir.

4.2.3.3. Sosyal Hizmet Gereksinimi: “3 yıl boyunca aynı duygu, aynı belirsizlikle yaşamak kadar hayatımda kötü bir şey olmadı.”

Okul döneminde, çocukların değişen çevresi ile birlikte ebeveynlerin sorumluluk ve kaygıları da artış göstermektedir. Özellikle belirgin bir şekilde toplumsal cinsiyet rolleri dışında davranış gösteren çocukların ebeveynleri çocuklarının ayrımcılığa uğrayıp dışlanacağına, zarar göreceğine dair endişe duyabilmektedir. Bu süreçte LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin temel problemlerinden biri destek mekanizmalarının yokluğudur.

Ebeveynler bu dönemde kaynaklara yönlendirme ve doğru bilgilendirmenin önemi üzerinde durmuş ve sosyal hizmet gereksinimlerini bu doğrultuda tanımlamışlardır.

Gökkuşığı Aile Grubunun destek ihtiyaçlarının bir kısmını karşıladığını ancak oraya erişme sürecinin de kolay olmadığını, kendi çabaları doğrultusunda erişebildiklerini belirtmişlerdir.

Pembe psikososyal destek ihtiyacını vurgulamış, Gökkuşığı Aile Grubunun yalnızca ayda bir toplanmasının ihtiyacını karşılamadığını dile getirmiştir:

“Kesinlikle yapmaları lazım. Yani benim bugün çok canım sıkıldıysa 1 ay beklememeliyim, gitmeliyim oraya onlarla konuşmalıyım. Ama tabii güvenlik çok önemli.”(Pembe, 47, gey annesi).

Turuncu okul döneminde destek almak için psikoloğa gittiğini ancak bilgilendirme ihtiyacının yeterince karşılanamadığını ifade etmiştir:

“Psikolog sadece dinledi. Hiçbi şey söylemedi. Sonra 3 yıl boyunca aynı duygu, aynı belirsizlikle yaşamak kadar hayatımda kötü bir şey olmadı.”
(Turuncu, 42, gey annesi).

Katılımcılar yönlendirme, bilgilendirme, danışmanlık ihtiyaçlarını vurgulamış olup sosyal hizmet uzmanlarının bu noktadaki rollerine dikkat çekmişlerdir. STK, belediye ve devlet kurumları tarafından bu hizmetlerin yürütülmesinin önemli olduğunu belirtmeler de güvenlik ve gizlilik konusu temel vurguları olmuştur.

4.2.4. Ergenlik Dönemi ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri

Cinsel yöneliminin ya da cinsiyet kimliğinin toplumun dayattığı normlara uymadığının farkına varmaya başlayan çocuk ya da ergen için büyümenin anlamı, çoğunluk tarafından fark edilme korkusu ve bunun sonucunda yaşayacağı utanç ve reddedilmedir (Kaptan, 2010, s. 30). Beden, cinsellik, kimlik zaten ergenlik döneminde yoğun olarak uğraşılan ve kişiyi zorlayan meseleler iken, ayrıca baskılanan ve dışlanan bir cinsel yönelim ve/veya cinsiyet kimliği içinde, kişinin bedeni ve cinselliği ile zihinsel meşguliyeti çok daha yoğun olabilir. Kafa karışıklığı, çatışmalar, kararsızlıklar, belirsizlikler, kişide yoğun kaygı ve öfke yaratabilir (TODAP, 2017, s. 61). Tüm bunlar

LGBT çocuğun ebeveynleri ile ilişkilerini de önemli düzeyde etkilemektedir. Ebeveynler bu süreçle nasıl başa çıkacağını bilememekte, çocuğun kendisinden uzaklaşması sebebiyle kendini suçlama gibi davranışlar gösterebilmektedir. Translar özellikle ergenlik döneminde ikincil cinsiyet karakterlerinin gelişimine karşı yaşadıkları huzursuzluk nedeniyle aileleri ile daha çok çatışma yaşamaya başlarlar (Kaptan ve Yüksel, 2016).

Bu bölümde; çocuklarının ergenlik döneminde ebeveynlerin çocukları ile ilişki farklılıkları, süreç içerisinde alınan destekler ve bu deneyimler doğrultusunda sosyal hizmet gereksinimlerine yer verilmiştir.

4.2.5.1. Ebeveynlerin Ergenlik Dönemi Deneyimleri: “Sandım ki eşcinseller böyle davranıyor. Ama standart bir ergenmiş yani.”

Ergenlik dönemi kişilerin psikolojik, fiziksel ve sosyal yönden değişimler yaşadığı bir süreçtir. Ebeveynin gelişim süreci hakkında bilgi sahibi olması çocuğu hakkındaki endişelerinin azalması ve bu süreçte sağlıklı bir ilişki kurulması açısından önemlidir. LGBT kimliğe sahip çocukları olan ebeveynler için bu dönem özel önem taşımaktadır.

“Tabii, ben sandım ki eşcinsel de o yüzden bana böyle davranıyor. Sandım ki eşcinseller böyle davranıyor. Ama standart bir ergenmiş yani. Hala da yaşıyoruz 18 yaşında olduğu için.” (Pembe, 47, gey annesi).

“Çocuğumun benden tamamen uzaklaştığını fark ettim. Kendine ait bi dünyası, benden gizlediği arkadaşları, dışarıda bi sosyal hayatı vardı.” (Mor, 59, trans erkek annesi).

Cinsel kimlik hakkında bilgi sahibi olmama, bu kimliğin olumsuz durum ve özelliklerle bağdaştırılıyor olması ebeveynlerin endişelerini artırmaktadır. Bu durum ebeveynlerin çocukları üzerindeki denetimlerini artırmalarına ve çatışmalara sebep olmaktadır. Lacivert bu göz hapsini çocuğu üzerinde uyguladığını, telefonda biri ile konuşurken duyduklarını, buluşma yerine gittiklerini ve buluştuğu kişiyi kovduklarını ifade etmiştir. Çocuğunun tepkisini ise şu şekilde anlatmaktadır:

“Ee çok kötü hissetmiş kendini, ondan sonra zaten İzmir’e gitmeye karar verdi. Biz onu ondan sonra da göz hapsinde tuttuk işte. Onu hissediyodu zaten. Ama iyi ki gitmiş, burada daha kötü şeyler yapabilirdik çocuğa.”

Ergenlik döneminde ebeveynlerin en çok kaygı duyduğu, ancak dile getirmekte güçlük çektiği, konu ise cinselliktir. Cinsellik günümüzde hala tabu olan, kişilerin konuşmaktan kaçındığı ve evlilik öncesi çocuklarını “korumaya” çalıştığı bir eylemdir. LGBT olmak da yalnızca cinsellik ile ilişkilendirildiğinden ebeveynlerin kaygıları ve denetimleri bu dönemde artmaktadır. Yapılan görüşmelerde ebeveynler çoğunlukla çocuklarının seks işçisi olmasından endişelerini dile getirmişlerdir.

4.2.5.2. Sosyal Hizmet Gereksinimi

Ergenlik dönemi, LGBT’lerin ailelerine açılması veya ebeveynlerin çocuklarının kimliklerinin farkına varması ile birlikte destek arayışlarının arttığı bir dönemdir. Katılımcılar bu dönemde Gökkuşuğu Aile Grubunun çoğu ihtiyaçlarını karşıladıklarını belirtmiştir. Aile grubundan elde ettiği kazanımlarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Sizin yalnız olmadığınızı hissettiren ailelerin olması... Bu durumu sadece siz yaşamıyorsunuz, benim gibi başka aileler de var diyip bi rahatlama yaşıyorsunuz. Bu çok önemli bi şey. Yalnız değilim yani, en önemli duygu bu.” (Turuncu, 42, gey annesi).

“Hani dedim ya sanki bi sınıf var, LGBT olunacaksa o sınıfa ait olmak lazım. Hani bizim bi sürü şeyimiz, yani çok uçlarda yaşamayan insanlarız. Hani bu olmaması gereken bi şey gibi hissediyor geride insan sonra bi bakıyosun bu aile grubu ebeveyn çeşitliliği... Ne kadar bilsem de geride bir öz suçluluk vardı ama aile grubu onu tamamen ortadan kaldırdı. Ona çok iyi geldi yani. O çeşitliliği görmek, o farklı farklı ebeveyn davranışlarını görmek bana iyi geldi.” (Mavi, 50, gey annesi).

Katılımcılar bu dönemde de eğitim, doğru bilgiye erişim ve yönlendirmeyi en büyük ihtiyaçları olarak tanımlamıştır. Bu ihtiyaçları karşılanırken kınamadan, olumsuz bir tepki ya da küçümseyen bir surat ifadesi olmamasının büyük önem taşıdığını; destek

aldıkları kişiye güvenmenin, güvenli bir ortam sağlanmasının da daha rahat hissettireceğini belirtmişlerdir. Birçok ebeveynin internet üzerinden doğru bilgiye ulaşmaya çalıştıklarını ancak çok fazla bilgi kirliliği olduğunu belirtmektedirler.

Ebeveynlerin cinsel yönelim, cinsiyet kimliğinden farklı olarak ergenlik dönemi konusunda bilgi sahibi olmamasının da çocukları ile aralarında çatışma yaşamalarına, çocukları hakkındaki kaygılarının artmasına sebep olduğu da ifadelerinden açıkça görülmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının gelişim dönemleri hakkında bilgilendirilmesi ve iletişim noktasında yönlendirilmelerinin de temel bir sosyal hizmet gereksinimidir.

Pembe kendi ihtiyacını şu şekilde ifade etmiştir:

“Yalnız çok ilginç, internetten hiç araştırmadım. İstemedim öğrenmek kendim yaşamak istedim, kirli bilgi çok fazla. Kirlenmek istemedim yaşayarak öğrenmek istedim.”

“Cinsel yolla bulaşan hastalıklar da aslında ailelerin temel eğitim ihtiyaçlarından biri. Kesinlikle, ben bilmiyordum. Benim böyle bir bilğim yok. Ben evlendim boşandım bu kadar. Ve bana bunu çocuklar anlattı çok üzüldüm. Sadece aile grubundan destek alıyorum ama böyle eğitim vs olursa kendimi daha iyi hissedeceğim.” (Pembe, 47, gey annesi).

Turuncu Ankara’daki bazı ailelerin gereksinimlerini Gökkuşuğu Aile Grubundan karşıladığını ancak Türkiye’nin her yerinde LGBT çocuğa sahip ailelerin olduğunu ve onların bu hizmetlere erişemediğini vurgulamıştır. Aile Gruplarının dışında ihtiyaç duydukları çalışmaları da dile getirmiştir:

“Gereksinimleri aile grubundan karşılıyorduk zaten ama aile grubunun olmadığı yerler var. Büyük şehirlerde var ama aile grubunun olmadığı yerlerde, küçük yerlerde ya da... olması gerekiyor. Aile toplantıları da bizim için evet artık bi yere kadar. Hatta şöyle, aile toplantıları biraz da şey olması lazım artık, nasıl diyim, biraz daha genişletilmesi ya da revize edilmesi lazım. Bizler artık uzun zamandır aile grubunda olduğumuz için kendimizle ilgili bi destek istemiyoruz ama şöyle bi şey mesela açılma toplantıları vardı. Mesela bu konu çok önemli, çok başarılıydı ve olması

gereken bi şeydi. Bizim gibi bu süreci geçirmiş ve başarmış, üstesinden gelmiş ailelere ve çocuklara ihtiyaç vardı. Açılma toplantısında mesela o çocuklar bunu yaşayamayıp ya da üstesinden gelmemiş aileler, kendilerini bi nevi, nasıl bi yol izlerim, bizler onlar için örnektik. Olması çok hoştu ama sonradan kaldırıldı.“ (Turuncu, 42, gey annesi).

İfadelerden de görüldüğü üzere ailelerin bu süreçte desteklenmesi için doğru bilgiye erişimlerinin sağlanması; hizmetlerin ulaşılabilir ve ülke genelinde standart bir yapıda olması gerekmektedir.

4.2.5. Ergenlik Sonrası Dönem ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri

Bireylerin içinde bulunduğu toplumların belli normları bulunmaktadır. Bu normlar, o toplumun üyelerine neyi, ne zaman ve nasıl yapacaklarını söylemektedir. Bireyler bu normlara uygun tutum ve davranışlar sergiledikleri ölçüde kabul görüp ait oldukları grubun onayını alabilirler (aktaran; Yeşilyurt, 2015, s. 34). Ergenlik sonrası dönem genellikle bireylerin eğitim sürecini tamamladıkları, çalışma yaşamına giriş yaptığı ve aileden bağımsız bir yaşam sürdürmeye başladıkları bir dönemdir. Bireylerin romantik ilişkileri ve evliliğe dair adımları da sorgulanmaya başlamaktadır. LGBT çocuğa sahip ebeveynler üzerindeki sosyal baskı da bu dönemde yoğun bir şekilde hissedilmektedir.

Bu başlıkta ebeveynlerin sosyal çevreden gelen yorumlardan etkilenme düzeyleri ve deneyimleri ve bu bağlamlarda ortaya çıkan sosyal hizmet gereksinimlerine yer verilmiştir.

4.2.6.1. Mahalle Baskısı Karşısında Ebeveyn Olmak: “N’apabilirim, çocuğumu da beni de üzerler.”

Kate Millett’in dediği gibi aile, birey ile toplumsal çatı arasında bir aracı olarak politik ve diğer faktörlerin yetersiz kaldığı yerde denetim görevini yüklenip düzenin devamını sağlar (aktaran; Şenel, 2014, s. 36). LGBT çocuğu olan ebeveynler çocuklarının kimliklerini öğrendikleri andan itibaren bu denetimin ortadan kalktığını hissetmeye başlasa da ergenlik sonrası dönem ile çocuklarının bağımsız yaşama

katılmaları bu duygunun daha yoğun hissedilmesine sebep olmaktadır. Sosyal çevreden gelen baskı ile ebeveynler utanç, çaresizlik, öfke benzeri duygular ortaya çıkmaktadır.

Kırmızı bu sosyal baskıyı üzerinde en çok hissedenden katılımcılardan biri olup durumu şu şekilde özetlemektedir:

“Geç kaldı evlensin artık diyolar. Biz de diyoruz o kendi kararı. İyi birisi karşısına çıkmadığı sürece evlendi ayrıldı olmasın böyle otursun daha iyi diyor. Kafasına göre kimse yok diyoruz. Çok üzüliyorum bunları derken, bi anne olarak bunu söylemek zorundayım. Napabilirim. Çocuğumu da beni de üzerler. Dedikodu yaparlar. Kötü bi şey değil o da Allah’tan.” (Kırmızı, 52, biseksüel kadın annesi).

Trans çocuğu olan aileler içinse bu süreç eşcinsel çocuğu olanlardan farklılaşmaktadır. İç dünyalarındaki yüzleşme süreci olgunlaşmadan, dış gerçeklikle (örn. trans bir kişinin giyim değişikliği ve sosyal çevrenin olumsuz tepkileri) karşılaşmaları aile bireyleri için travmatik olabilir (TODAP, 2017, s. 118). Dahası trans geçiş ameliyatlarının da gündeme geldiği bu dönemde ebeveynler çocuklarının fiziksel sağlıkları için de kaygılanmaktadır.

Mor, bu süreçte yaşadıklarının oğlunun hastalığıyla birlikte kendisini çok zorladığını, çocuğu da dahil olmak üzere birçok kişiye karşı mücadele vermek zorunda kaldığını ifade etmiştir:

“Ben süreci durdurmak için hastanede epeyce müdahalelerde bulundum. Birinci operasyon sırasında u psikiyatri bölümüne dilekçe, dekanlığa dilekçe. Çünkü yaşadığımız riskten haberdar değillerdi, onları uyarmam lazımdı. TCK’ya göre de uı yaptıklarından sorumlu olduklarını da biliyordum. Tabii ki ayaklandılar bunun dezavantajlarını da gördük, yani çocuğum gördü, avantajlarını da yaşadık. Tabii gittiğiniz yerde, neresi olursa olsun, eğer bi şeylere diliniz dönüyorsa, kendinizi ifade edebiliyorsanız, sıkıntınızı güçlüklerinizi anlatabiliyorsanız insanlar ya

tedirgin oluyor istediğinizi yapıyorlar ya da insani duygularla hareket ediyorlar.” (Mor, 59, trans erkek annesi).

4.2.6.2. Sosyal Hizmet Gereksinimi:

Ergenlik sonrası dönemde de danışmanlık ve bilgilendirme diğer dönemlerde olduğu gibi en temel gereksinimler olarak belirlenmiş, hizmetlerin erişebilir olmasının önemi üzerinde durulmuştur.

Kırmızı danışmanlık ihtiyacı üzerinde durmuş, kabul sürecinde zorluk çektiğini ifade etmiştir:

“Konuşmak istiyorum. Danışmanlık çok iyi olur benim için. Aşmaya çalışıyorum ama bazen zorlanıyorum. Çok zorlanıyorum çünkü paylaşamıyorum.” (Kırmızı, 52, biseksüel kadın annesi).

Lacivert bu dönemde de trans çocuğu olan ebeveynlerin ihtiyaçlarının eşcinsel çocuğu olan ebeveynlerden farklılaştığını belirten ifadelerde bulunmuştur:

“Yani nasıl davranıcaz bi kalabalığa girdiğimizde, ben kendi kendime aştım bunları, yani aşmaya çalışıyorum. Mesela hani sadece böyle translarla çalışan bi sosyal hizmet uzmanı olsa uı ve aileleriyle çalışan ve hakkaten çok deneyimli olan biri olsa beraber gideriz. Nasıl baş edebiliriz nasıl bunun doğal bi şey olduğunu, öyle bi destek olsa bire bir. O küçük yaşta çok da algılayamıyorlar anne babasının dedikleri ters geliyor. Böyle bi yönlendirici olsa çok daha rahat olur. Hem psikolojiden anlayan hem işte sosyal hayatta nasıl davranır, çünkü onlar yeniden ergenlik yaşıyo gerçekten. Napıp ne edemeyeceklerini, hayattaki yönlerini nasıl belirliceceklerini, yeniden yaşıyorlar. Şu anda biz o durumdayız.” (Lacivert, 49, trans kadın annesi).

Lacivert’in de ifade ettiği üzere trans kişilerde bedene uyum ve sosyal uyumun sağlanması benlik saygısının artırılması, günlük yaşama adapte olma noktasında büyük önem taşımaktadır. Ancak çoğu zaman aileler bu sürecin dışarısında bırakılmaktadır. Çocuğunun kimliğini kabul aşamasında olan ebeveynler bedensel değişimle karşılaştığında şok, öfke, çaresizlik gibi duygular yaşamaktadır. Tüm bunlardan ötürü

geçiş sürecinde ebeveynlere danışmanlık veren, sosyal yaşamlarında destekleyen bir sosyal hizmet biriminin olması gerekmektedir.

4.3. AÇILMA: “ÇOCUKLAR İÇİN DOLAPTAN ÇIKMA, AİLELER İÇİN DOLABA GİRME SÜRECİ”

Açılma kişilerin cinsel yönelimlerini, cinsiyet kimliklerini başkalarıyla paylaşma süreci olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynler çocuklarının kimliklerini öğrendikten sonra kendilerini sorumlu hissedip suçluluk duyabilmekte, haksız bir utanç yaşayabilmektedirler.

Açılma yalnızca kişilerin kendi kimliklerine özgü bir durum olmayıp ebeveynlerin çocuklarının kimliklerine dair bilgiyi başkalarıyla paylaşması da bu kapsama girmektedir. Açılma süreci bireye özgü olup yaşanan süreç ve kişilerin bu süreçteki ihtiyaçları değişkenlik göstermektedir. LGBT'lere karşı aşırı olumsuz inançlar, ebeveynlerin sosyokültürel özellikleri, sahip olunan sosyal destek sistemleri, yaşanan çevre gibi değişkenler bireylerin açılma sürecini etkilemektedir.

Araştırmanın bu bölümünde ebeveynlerin çocuklarının kimliklerini öğrenmeleri, bu süreçteki tepkileri, kendi açılma süreçleri ve tüm bunlarla ilişkili olarak sosyal hizmet gereksinimleri ele alınmıştır.

4.3.1. Çocuğun Kimliğini Öğrenme Süreci: “Ölüm gibi bi şeydi ama kimse ölmedi.”

LGBT'ler, toplumda var olan kalıp yargıların ötesinde, aynı özellikleri taşıyan homojen bir grup olmayıp kendine özgü farklılıkları olan bireyleri kapsamaktadır. Bu bireyler erken yaşlardan itibaren LGBT kimliklerini de farklı biçimlerde deneyimlemektedirler. Bu deneyimlerden yola çıkarak bazı ebeveynler çocuklarının “farklı” olduğunu erken yaşta anlamakta ve çeşitli müdahalelerle bu yönlerini değiştirmeye çalışmaktadırlar. Bazı ebeveynler ise çocuklarının kimliklerini, çocukları açıldıkları anda öğrenmektedirler.

Ebeveynler çocuklarının kimliklerini öğrenmelerini farklı şekillerde deneyimlemektedirler. Öğrenme anında verilen tepkilerden ilki “şok”tur. Şok: Birkaç dakikadan birkaç haftaya kadar uzayabilen bir süreçtir. Açılan kişiye karşı yabancılaşma hissi, onun değişmiş olduğu düşüncesi yoğunluktadır (TODAP, 2017, s.116).

Çocuğu lezbiyen ya da gey olan bazı ebeveynler ise çocuklarının büyürken heteroseksüel olduğunu, daha sonraki süreçte başkalarından bu davranışı öğrendiklerini ve o dönemki duygularını kaybettiklerini belirtmektedir (Muller, 1987, s.58).

Araştırma kapsamında görüşme yaptığım ebeveynler çocuklarının kimliği öğrenmelerini şöyle ifade etmektedir:

“Kısacası hep şöyle söylüyorum: ölüm gibi bi şeydi ama kimse ölmedi... Bir gün dedim ki senin bi arkadaşın varmış, benim arkadaşım görmüş onun iyi bir çocuk olmadığını söylüyor, onunla görüşmeni istemiyorum. Dedi ki neden. Sanırım gey falanmış görüşme benim babam derdi ki yanındaki kötüyse seni de kötülerler. Şey dedi ya anne hadi ben de geysem. Nasıl yani. Ellerim başımda ağlayarak emin misin falan. Evet dedi. Şey dedim sana dokunan oldu mu? Çünkü aklıma gelen direkt: taciz, tecavüz. Hayır dedi ama ona dokunan, yani dese ki bana dokundu o an gidip onu öldürebilirdim sonra direkt polis arkadaşımı aradım. Dedi yapacak bi şey yok. Sonra psikiyatrist arkadaşımı aradım, o daha mantıklı. Niye polisi aradım hiç bilmiyorum. Dokunan varsa bulalım öldürelim diye herhalde.” (Pembe, 47, gey annesi).

“Bana bir mektup bıraktı yatağımın üstüne. Hala sakladığım bir mektup. Hatta geçen gün sandıktan çıkardım beraber okuduk. İı böyle dünya nasıl insanın başına yıkılır öyle bi yıkıntı yaşadım gerçekten. Beynimde şimşekler çaktı, büyük bi ağlama krizi evde de yalnızdım. İı sanki şöyle bir şeydi, şimdi tabii hissimi anlatıyorum. İı sanki bu bi sınıfı, bi durumda yaşayanların başına gelebilir bi şey, bizim başımıza gelmişse bu büyük bi şanssızlık büyük bi şey trajedi. Öyle bi duygu kapladı beni. (Mavi, 50, gey annesi).

Turuncu diğerlerinden farklı olarak çocuğunun “farklılığını” açılmadan önce keşfetmiştir. Ancak önyargıları sebebiyle çocuğunun bu kimliğe sahip olduğu düşüncesini reddetmiştir. Kafasındaki düşüncelerin netleşmesinin kötü olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

“Bi gece 11 gibi kızımın tam tartışırken, orda benim sesimin yükselmesi, kızımın sesinin yükselmesi oğlumu birden tetikliyor ve oğlum birden “anne sana da benim söylicem bi şey var.” diyince “Sus ben biliyorum” dedim, “Bana bir şey söyleme.”. O zaman emin oldum. Emin olmak çok kötü müydü? Evet, o anda çok kötüydü. Anlatılmaz derecede kötüydü. Çocuğunuzun size ben geyim demesi bi yıkım. Sonra tabii o akşam konuşmalar, söylemler... Söylendikten sonra ne kadar uyunduysa o kadar uyudum. Sabaha kadar ağladım...” (Turuncu, 42, gey annesi).

4.3.2. Açılma Sonrası Tepkiler: “Hepimiz Bir Duvara Vuruyoruz, Bütün Aileler.”

LaSala (2000, s. 67)’ya göre; ebeveynler çocuklarının cinsel yönelimini öğrendiklerinde şok, hayal kırıklığı, öfke, utanç ve hatta reddetme gibi tepkiler vermektedir. Açılma, sıklıkla trajik bir aile krizine yol açmaktadır.

Yakınlarının eşcinsel/biseksüel/trans olduğunu öğrenen aile üyeleri, utanç ve suçluluk duymaya başlayabilirler. Aileler/bakım veren kişiler, çoğunlukla, bu yönelimin değiştirilebilir olduğuna inanmak isterler ve kapı kapı ruh sağlığı uzmanlarını dolaşmaya başlarlar. Aileler/bakım veren kişiler bu durumu kabullenmekte zorluk yaşarlar ve bir tür “yas sürecine” girebilirler (TODAP, 2017, s.116).

Katılımcılar çocuklarının kimliklerini öğrendikleri anda olumsuz bir duygudurumu yaşamışlardır. Sarı ve mor, kendilerini sosyal çevrelerinden soyutlamak suretiyle pasif bir tepki göstermişlerdir:

“15 gün izin aldım, 15 gün boyunca hem evde ağladım. Uzaklaştım. Eve kapandım. Önceden yürüyüş falan yapardım, hiç dışarı çıkmadım. Nasıl anlatıyım. Elim kolum kalkmazdı hiç. Akrabalarla çok sık görüşürdüm şu an pek fazla görüşmek de istemiyorum. Ne kadar kabul etsem de olmuyo.” (Sarı, 53, gey annesi).

“Ben biraz geçiştirmeye çalıştım, yaşanan şok büyük. Bii ilk başlangıçta şey var ya, uzaklaşma, başka biri olarak gördüm. Kabul, reddediş başlangıç belki de. Böyle bi uzaklaşma başladı. Hiç kimseyle görüşmüyordum, herkesten uzaktım.” (Mor, 59, trans erkek annesi).

Altunöz (2011, s. 26)’e göre; aileler çocuklarının kimliklerini öğrendiklerinde bu bilgiyle ne yapacaklarını, bu süreci nasıl yöneteceklerini çoğu zaman bilememektedir. Çocuklarına duydukları sevgiyle yardım etmek istemekte ancak LGBT kimliğini uygunsuz, zarar verici olarak gördüklerinden destek vermekten de uzak durabilmektedirler. Kimliği sebebiyle çocuklarının zarar göreceğini düşündüklerinden çocuklarını koruma davranışı yoğun bir biçimde ortaya çıkmakta ve LGBT kimliğe yönelik olumsuz bir tutum takınabilmektedirler. Pembe çocuğunun kimliğini öğrendikten sonra bir süre oğluna sarılamadığını ifade etmiştir:

“Ağlıyordum. Utanç duyuyordum. Kendime acıyordum. Çocuğuma acıyordum. Ağlıyordum. Ondan sonra onlar geçti. Ağlamamaya başladım ama tabii ki sıkıntı. Bu çocuk n’olucak. Nasıl iş bulacak, eğitimi nasıl olacak gibi onları düşünüyordum. Ben şey diyorum hepimiz bir duvara vuruyoruz, bütün aileler. Şimdi vurup durup elimizi yüzümüzü düzeltmek var o acıyan yerlerimizi. Bir de durup durup gidip gidip vurmak var. Bu sürede ben oğluma sarılamıyorum. Sarılmak istiyorum ama tiksiniyorum benim oğlum değil gibi geliyor vücudu benim oğlum değil gibi. Pislendi gibi hissettim. Açıkçası bu. Sonra ertesi hafta Benim Çocuğuma geldim orda beni çok etkiledi. Pınar annenin oğlu, paspasın üzerine yattı anne ben neden böyle oldum. Orda tokat yemiş gibi. Ya dedim bu çocuklar böyle olmak istemiyolar ki evet ben oğlumu düzel diye suçluyorum benim oğlum öyle olmak istemiyor ki. Eve geldim sonra oğluma sarıldım. Yani bunlar hep adım adım. ” (Pembe, 47, gey annesi).

Yeşil katılımcılar içerisindeki tek erkektir. Toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle duygularını çok paylaşmadığı, yüzeysel yanıtlar verdiği görülmüştür. Çocuğunun 15 yaşında olması sebebiyle kimliğinin “hala değişebilir” olduğunu düşünmektedir:

“Çok kötü hissettim çok kötü oldum işte araştırdım. Yani hala düşünce olmamasından yana. İşte toplumsal koşullar benzeri şeyler olmamasından yana. Ama olursa da yapacak bir şey yok, ona göre önlem alacağım. Karşıma ne çıkıyorsa onsa göre ama tercihim değil yani.” (Yeşil, 55, biseksüel erkek babası).

4.3.3. Ailenin Açılması

Kabacaoğlu (2015, s.91)’nin açılma süreciyle ilgili yaptığı araştırmada, LGBT’lerin aile üyelerine açılmama sebeplerinin başında olumsuz tepkilerle karşılaşma korkusu gelmektedir. Ebeveynler sosyal çevrelerinin çocuklarını kabul etmemesinden ziyade kök ailelerinin kabulünü sağlayamama noktasında endişe duymaktadırlar. Kök ailelerine açılma sürecinde; çocuklarının ve ailelerinin üzülecek olma kaygılarının açılma süreçlerini etkilemektedir.

“Bi kere dünyanın sonu gelmiş gibi hissediyorsunuz. Hayatınızın bittiği noktada gibi hissediyorsunuz. Karşınızdaki insana nasıl davranacağını bilemiyorsunuz. Söylediğiniz zaman karşınızdaki insanı üzdüğünüzü düşünüyorsunuz. Kimi zaman bencillik etmiş gibi kimi zaman insanlar bilinçlenmeli diye düşünüyorsunuz. Çaresizliğinize çare arıyorsunuz, söyledığınız insana da bu yükü yüklediğinizi düşünüyorsunuz. İu üzüleceğini bile bile hiçbir şey yapamıyorsunuz.” (Mor, 59, trans erkek annesi).

Ailelerin çocuklarının kimliklerini öğrendikten sonra kabul süreci içerisinde geçtiği aşamalardan biri de “öfke ve suçluluk” aşamasıdır. Bu dönem, ailelerin/bakım verenlerin kendilerini suçladıkları, “Ben nerede yanlış yaptım?”, “Nasıl daha önce fark etmedim?” şeklinde düşündükleri dönemdir. Bu sorular ve cevaplar, aslında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin değişebileceğini, bu durumun önlenilebileceğine dair bir

inanma haline işaret eder (TODAP, 2017, s. 117). Kırmızı bu süreçte neler yaşadığını şu şekilde aktarmaktadır:

"Ben kimseye söylemedim. Hiç, hiiç, hiiç. Bir Allah'ın kuluna açılmadım, açılmadım. Olumsuz tepki verecekler diye. Bi oğluma işte. Nasıl yetiştirdin diye beni suçlucaklar diye... Ben söylemem kimseye. Eğer bir gün kendimi hazır hissedersen eşime söylerim. Bazen geliyor şurama (boğazını göstererek) söyleyim söyleyim diyorum ama olmuyo. söyleyemiyorum. sordu ama yine söyleyemedim. Yok dedim. O da benden bir şeyler almak istiyor. Şüpheleri var herhalde ama ben söyleyemedim." (Kırmızı, 52, biseksüel kadın annesi).

İlk açılma ebeveynler için kaygı ve stres dolu bir süreçtir. Ebeveynler; sahip olduğu bilgi karşısında ne yapacağını bilememe, paylaşma güdüsü, sosyal destek ve anlaşılma ihtiyacı gibi sebeplerden ötürü açılmaya karar vermektedirler.

Mavi ilk açılmasını stratejik bir biçimde gerçekleştirmiş olup en az tepki vereceğini düşündüğü arkadaşlarına açılmıştır. Açıldıktan sonra beklediği ilgi ve tepkiyi görememesi çevresindeki kişileri onunla ilgilenmediği algısını yarattığını şu şekilde belirtmiştir:

"Şimdi u tabii çok iyi anımsıyorum; karar vermiştim. İşte bugün gidicem falanca kişiye açılıcam diye onu da seçmiştim. Gittim eve, 'Sizinle bi şey konuşmak istiyorum.' dedim başladım anlatmaya. Ben onlardan şöyle bi şey bekliyorum, bizim için değişmez kesinlikle, işte seni çok iyi anlıyoruz vah vah ya senin böyle çökmen normal falan. Ama onlar hiç öyle davranmadı, ağladığıma şaşırdılar hatta, ben ağlayarak anlatıyodum çünkü. Biz zaten biliyoduk ki dediler. Bizim için değişir mi yani biz onu seviyoruz, onun cinsel yönelimi bunu değiştiren bir şey değil dediler. Allah Allah ya, peki ya benim durumum, biraz da bana acıyın. Yani hiç kimsenin bana acıma ya da korkma, ilgi göstermediğini hissettim; psikiyatristler de öyle. Belki bu konuda da bi yaklaşım değişikliği. Çünkü böyle olunca da kendinizi yabancı ve yalnız hissediyosunuz. Sanki ben kimsenin kabul etmediği duygulara

sahibim gibime geliyor. O duyguların görünür olduğunu hissetmek iyi geliyor bence" (Mavi, 50, gey annesi).

Lacivert ise olumsuz tepki vereceğini düşünmesine rağmen ilk kez annesine açılmıştır. Ancak annesinin beklediğinin aksine daha olumlu tepki verdiğini ifade etmiştir:

"Annemle, ilk defa annemle paylaştım ve çok şaşırdım ki, annem eleştirir... şöyle yap böyle yap gibi, ondan mesela hastaneye götür, doktora götür, psikiyatriste götür gibi bir şey bekliyordum. Ama annem böyle bi şeyin var olduğunu biliyomuş meğer kendi çevresinden de birisi varmış öyle. Çok zorluk çektiğini, ıı fark ediyomuş o zamanlar. Olsun yavrum dedi o da bizim evladımız ne fark eder öyle olmuş böyle olmuş, isterse hiçbi şey olmasın Allahtan gelen doğuştan gelen bi şey, yani öyle bir tepki verdi. Sonra sürekli ondan destek almaya başladım. Beraber tatile mesela kızımla, ilk defa beraber tatile gittik, denize gittik." (Lacivert, 49, trans kadın annesi).

Açılma süreci, arkadaşlık ilişkilerinin ve destek mekanizmalarının da sorgulandığı bir süreçtir. Ebeveynler, çocuklarının kimliklerini öğrenme ve kendi açılma süreçlerini takiben sosyal çevrelerini çocuklarını kabul eden kişilerle sınırlamaktadırlar. Çocuklarının kimliklerini çevrelerini tanıma ve destek mekanizmalarını anlama açısından önemli bir gelişme olarak gören ebeveynler bulunmaktadır. Bu süreçte ebeveynlerin tutumunun sosyal çevrelerindeki kişilerin tutumunu da etkilediğini savunan katılımcılar bulunmaktadır.

"Aslında karşı tarafın falan cesaretlendirmesi değil sizin duruşunuz çok önemli. Burada anne babanın duruşu çok önemli. Siizn duruşunuz karşı tarafın söylemini ya da duruşunu illaki etkiliyor. Şeye de izin vermiyorsunuz "aaa, vah vah vah, tüh tüh tüh." Direkt net, benim çocuğum eşcinsel. Sizin için fark eder mi? Ederse güle güle, hayatımızdan çıkabilir. Etmiyorsa bize dahil olup yaşayabilir bu kadar basit. Bence burada ailelerin duruşu çocuklar üzerinde çok fazla etkili." (Turuncu, 42, gey annesi)

4.3.4. Açılma Sonrası Ebeveynin Yardım Arama Davranışı

Ebeveynler çocuklarının kimliklerini öğrendikten sonra haksız bir utancın altına girmekte, suçluluk duymakta; bu duyguları ve yargılanacaklarını düşünmeleri sebebiyle sosyal çevrelerinden uzaklaşmaktadırlar. Katılımcıların bu deneyimini görünür kılmak adına, gündelik yaşam içerisinde paylaşımda bulunduğu kişilerden çocuklarının kimliğini öğrenme sürecinde destek isteyip istemedikleri sorulmuştur.

Kırmızı sorunlarını eşiyle paylaştığını, en büyük desteğinin eşi olduğunu ancak çocuğunun kimliğini öğrendikten sonra oğlundan destek istediğini ifade etmiştir:

“Önce eşimden istiyorum desteği en önce onunla paylaşıyorum. Ama onu eşime söyleyemedim oğlumla paylaştım, oğluma söyledim. Oğlum da dedi ki; anne dedi benim de haberim var, öyle şey olabiliyor, o benim kardeşim dedi. Ömrümün sonuna kadar desteklerim dedi. Eşime söyleyemedim. O baba olduğu için biraz da kızına bağlı ya kaldıramaz belki. Oğlum daha kimseye söylememiştir. İkimiz birbirimize destek oluyoruz onu da dışarıya söylemiyorum.” (Kırmızı, 52, biseksüel kadın annesi).

Pembe ve Yeşil ise gündelik yaşam içerisinde sorunlarını arkadaşları ve aileleri ile paylaşıyorlar da çocuklarının kimliklerini ilk öğrendiklerinde polis, psikiyatr gibi kendilerine destek olabileceklerini düşündüklerini arkadaşlarına açılmış ve destek talep etmişlerdir. Pembe daha sonraki süreçte yakın arkadaşlarıyla paylaşp destek isteyebildiğini belirtmiştir:

“Arkadaşlarımla da paylaştım. Hatta bazen çok mu paylaştım diye kızıyorum bazen kendime. Paylaşıyorum yani. Önce paylaşamadım, paylaşmayı bırak büyük bi utançtı bu yani. Sonra paylaştım bunun utanç verici bir şey olmadığını öğrendikten sonra ve oğlumu kabul ettikten sonra.” (Pembe, 47, gey annesi).

4.3.5. Sosyal Hizmet gereksinimi

Daha önce de belirtildiği gibi açılma süreci bireylere özgü olup bu süreçte ebeveynlerin özellikleri ve deneyimleri doğrultusunda ihtiyaçları da çeşitlenmektedir. Kimi ebeveynler süreci sosyal destek mekanizmalarını kullanarak sağlıklı bir şekilde geçirirken kimi ebeveynler ise süreç boyunca zorluk çekmekte, destek mekanizmalarına erişememektedir.

Katılımcılar açılma sürecindeki sosyal hizmet ihtiyaçlarını; profesyonel destek sunulması, danışmanlık ve hizmetlerin erişilebilir olması şeklinde tanımlamışlardır. Mor, açılma sürecindeki hislerini ve düşüncelerini belirterek profesyonel desteğe vurgu yapmıştır:

"Ne çok ihtiyaç var o dönemde biliyo musun. Kime ne söyleyeceğinizi bilemiyorsunuz, çocuğunuzda nasıl konuşacağınızı, eşinizle nasıl sohbet edeceğinizi bilmiyorsunuz. Yakınlarınızın sizin yüzünüze bakıp "kocasıyla mı kavga etti acaba" bakışlarından çok rahatsızsınız 'hayır bu değil' bu diycek durumu gelmişken rahatsız olsanız da bir kelime edemiyorsunuz. Tek yolu bi uzmanla paylaşmak." (Mor, 59, trans erkek annesi).

Kırmızı ise diğer ebeveynlerden farklı olarak; açılmak istemediğini bu sebeple "açılma" ile ilgili herhangi bir desteğe ihtiyaç duymadığını belirtmiştir. Ancak sosyal çevresine yönelik yapılacak bilinçlendirme çalışmalarının kendisini daha iyi hissetmesini sağlayacağını ifade etmiştir.

4.4. LGBT ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERE ÖNERİLER: "ÇOCUĞUNU SEVMekten BAŞKA HİÇBİR KOŞUL YOK!"

Sosyal hizmetin temel değerlerinden biri her bireyin biricik olmasıdır. Biestek'e göre bireyselleştirme; insanların birey olma haklarına ve bir insan olarak değil, kendi kişisel farklılıklarıyla bir insan olarak muamele haklarına dayanır (aktaran; Thompson, 2013, s. 155). LGBT çocuğu olan ebeveynler de tüm kimliklerinin bir araya gelmesiyle oluşan kendine özgü bireylerdir. Çocuklarının kimliklerini öğrenme ve devam eden süreçte de

farklı deneyimler yaşamaktadırlar. Ancak diğer destek gruplarında olduğu gibi Gökkuşığı Aile Grubunda da ebeveynler ortak bir “sorun”da buluşmakta ve yalnız olmadıkları duygusunu bu grupta deneyimlemektedir. Araştırma kapsamında görüşülen katılımcılar da bu düşünceyi doğrulamaktadır:

“Kendin gibi insanları görünce iyi hissediyosun. Aile grubu olmasaydı ben kendimi çok utanç içinde hissedecektim. Yani onlar bana çok iyi geldiler.”
(Pembe, 47, gey annesi).

“... ve sizin yalnız olmadığınızı hissettiren ailelerin olması... Bu durumu sadece siz yaşamıyorsunuz, benim gibi başka aileler de var diyip bi rahatlama yaşıyorsunuz. Bu çok önemli bi şey. Yalnız değilim yani en önemli duygu bu.”(Turuncu, 42, gey annesi).

Tüm bu düşüncelerden yola çıkarak; ebeveynlerin kendi deneyimlerini sorgulaması adına çocuğunun kimliğini yeni öğrenmiş ebeveynler için önerileri sorulmuştur. Tüm katılımcıların önerilerine yer verilmiştir:

“Valla o anda ne önerirsen öner fiyaskodur. İlk önce aile onun şokunu bi yaşıcak. O şok 1 gün mü sürer 5 gün mü sürer, 1 hafta mı sürer bilemezsin. O şoku bi yaşıcak, o kişi kendini bi 3 gün 5 gün bi dinlicecek. Kendini kendin bi yiyip bitirecek taşınacak düşünecek. Ondan sonra dışardan gelen her türlü desteğe açık olurlar. Aile kendisinin yalnız olmadığını hissettiği zaman zaten her şey yoluna oturuyor.” (Turuncu, 42, gey annesi).

“Önerim... Nasıl bi önerim olabilir hiç düşünmedim. Onların her yerde olduğunu, hepimizin çocuğunun olabileceğini söylerim.” (Sarı, 53, gey annesi).

"Benim gibi davranmalarını isterim. Onun dışında ama hakkaten o olayı öğrenen durumu öğrenen ailelerin işinin Türkiye’de çok çok zor olduğunu düşünüyorum.” (Yeşil, 55, biseksüel erkek babası).

"Kimliği bu kadar öne çıkarmadan nasıl bi kişiyse zaten, nasıl ilişki kuracaksa neyi eleştireceklerse yine aynı şekilde ilişki kurması. Onun cinsel yöneliminin ya da cinsel kimliğinin önplana geçmediği, ilişki kurmak açısından ön plana geçmediği bi ilişki biçimi." (Mavi, 50, gey erkek annesi).

"Valla hiç korkmasınlar toplumdan hiç çekinmesinler. Onlar da diğer çocuklar gibi çocuklar aslında. Eee anne baba çekindikçe o çocuğun kendine güveni daha da azalıyor. Anne baba korktukça o çocuğun korkusu daha çoğalıyor. İu rahat olsunlar sokağa çıkabilsinler, çıksınlar. Zaten inanın şöyle bi şey oluyo, gerçekten sizi isteyen seven insanlar size destek oluyo." (Lacivert, 49, trans kadın annesi).

"Evet hiç kolay bir süreç değil, hepimiz bu süreçlerden geçtik, şimdi espri yapabiliyoruz, gülebiliyoruz; uı dünyanın sonu değil. Karar verin, çocuğunuzu kaybetmeyi göze alır mısınız yoksa yanında olur musunuz? Çocuğunu sevmekten başka hiçbir koşul yok. 'Sen istediğin gibi olursan beni sevme' deme lüksümüz yok. Bu hayatı paylaşmak için burdayız. Biz çocuğumuzla bunu yaşıyorsak yok sayamayız, hepimiz ellerimizden tutucaz." (Mor, 59, trans erkek annesi).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılarak LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin deneyimleri doğrultusunda sosyal hizmet gereksinimleri ele alınmıştır. Literatürde ve alanda bu ebeveynlerin sosyal hizmet gereksinimlerine değinen herhangi bir çalışma bulunmaması sebebiyle ailelerin ihtiyaçlarını görünür kılmak amaçlanmıştır. Ebeveynlerin aile yaşam döngüsü içerisindeki deneyimlerine odaklanılmış, bu süreç içerisinde ihtiyaç duydukları hizmetleri katılımcıların tanımlaması sağlanmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara yer verilmiş; ebeveynlerin yaşam döngüsü içerisindeki deneyimlerine dayanarak dönemsel ihtiyaçları ve sosyal hizmet gereksinimleri bağlamında önerilerle sonlandırılmıştır.

5.1. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Çalışmanın bu kısmında araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar yer almaktadır. Sonuçlar; LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin aile yaşam döngüsü içerisindeki deneyimleri ve ebeveynlerin sosyal hizmet gereksinimleri şeklinde iki başlıkta ele alınmaktadır.

5.1.1. LGBT Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Aile Yaşam Döngüsü İçerisindeki Deneyimlere Dair Sonuçlar

LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadığı sorunlar yalnızca çocuklarının kimliklerini öğrendikleri dönem ile sınırlı değildir. Doğum öncesi süreçten itibaren ataerkil ve heteroseksist yapı sebebiyle ebeveynler üzerindeki baskı çeşitli şekillerde hissedilmektedir. Bu baskı ebeveyn olmadan önceki dönemlerde erken yaşta evlenme,

cinselliğin tabu olarak görülmesi, bilinçsiz hamilelik şeklinde ortaya çıkmakta; çocuk sahibi olmayla birlikte çocukları yetiştirme tarzı temel baskı sebebi olmaktadır. Özellikle okul döneminde dahil olunan sosyal sistemlerin çeşitlenmesi ile ebeveynlerin maruz kaldıkları baskı ve sorunlar artmaktadır. Anlatılardan yola çıkıldığında bu dönemde öğretmenlerin tutumu dikkat çekicidir. Toplumsal cinsiyet rollerinin dışında olan çocuklar söz konusu olduğunda öğretmenlerin yanlış tutumu ebeveynlerin suçluluk duygusunu artırmakta ve ebeveynler arasında çocuk yetiştirme tarzıyla ilgili çatışmaların yaşanmasına sebep olmaktadır. Okul dönemindeki çocukların toplumsal cinsiyet rolleri dışındaki davranışlarının öğrenme güçlüğü, genetik bozukluk vb. sağlık durumları ya da rol model eksikliği ile bağdaştırıldığı görülmektedir. Ebeveynlerin de çocuklarının kimliğini öğrenmeden önce cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları; LGBT kimliği yalnızca belirli sınıfa mensup kişilere özgü bir durum olarak gördükleri ve seks işçiliği ile bağdaştırdıkları görülmüştür.

Türkiye’de ergenlik dönemi çocukların sosyal çevre tarafından genç yetişkin olarak görülmeye başladıkları dönemdir. Bu dönemde çocukların genel ahlak kurallarına ve toplumsal cinsiyet rollerine uyumları beklenmektedir. Bu doğrultuda; LGBT çocuğa sahip ebeveynlere yönelik sosyal çevre baskısının bu dönemde artmaya başladığı ve yoğun olarak hissedildiği görülmektedir. Destek arama davranışının da çocuğunun farklılığı sebebiyle dışarıdan maruz kalınan baskılar sonucu başladığı görülmüştür. Ebeveynlerin çocukların hakkındaki kaygısı da bu noktada şekillenmekte; toplum tarafından baskı ve şiddete maruz kalacakları temel kaygılarını oluşturmaktadır. LGBT’lere yönelik koruyucu politikaların olmaması da ebeveynlerin kaygılarını pekiştirmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarının kimliğini öğrenme biçimi çeşitlilik göstermektedir. Kimi ebeveynler çocuklarıyla tartışmaları esnasında öğrenirken, kimi ebeveynler de çocuklarının kendilerine açılması yoluyla kimliklerini öğrenmiştir. Açılma sürecinde çocuklarının cinsel kimlikler ve destek mekanizmaları hakkında bilgi sahibi olması ebeveynlerin kabul düzeyini artırmakta ve ebeveyn/ çocuk ilişkisinin olumlu yönde ilerlemesini sağlamaktadır. LGBT’ler açılma sürecinden önce kimliklerinin anlaşılacağı endişesi ile ebeveynleri ile paylaşımları noktasında titizlikle davranırken çocuğunun “farklılığından” şüphelenen ebeveynler ise korkularıyla yüzleşmemek

adına çocuğu ile yüzeysel bir ilişki kurmakta ya da şüphelerinin peşine düşüp çocuğunun odasını, eşyalarını, bilgisayarını araştırmak gibi yollara başvurabilmektedir. Açılma ve kabul sürecinden sonra, ortadan kalkan şüphe sebebiyle, ebeveyn- çocuk ilişkisinin daha şeffaf ve samimi olduğu görülmektedir.

Çocuklarının kimliklerini öğrenme biçiminde olduğu gibi açılma sürecinden sonra ebeveynlerin verdikleri tepkiler de değişkenlik göstermektedir. Kimi ebeveynler çocuğundan uzaklaşıp kendisini sosyal çevreden soyutlayarak kimisi ise destek alabileceğini düşündüğü kişilere başvurarak şok evresini geçirmektedir. Bu süreçte ebeveynlerde “suçluluk” duygusunun yoğun biçimde hissedildiği anlatılardan görülmektedir.

Ebeveynler kendi açılma süreçlerinde stratejik davranmış, en az tepki vereceklerini düşündükleri kişilere ya da kök ailelerinden destek alabileceklere kişilere açılmayı tercih etmişlerdir. Aldıkları tepkiler, sonraki açılma deneyimlerini etkilemiştir. Katılımcılar açıldıkları kişiler karşısındaki tutumlarının önemli olduğunu, ebeveynin duruşunun karşısındaki kişilerin tepkilerini de etkilediklerini düşünmektedirler. Kendi açılma süreçlerinden sonra ebeveynler sosyal çevrelerini çocuğunu kabul eden kişiler ile sınırlamaktadırlar. Yaşamları boyunca maruz kaldıkları sosyal dışlanma deneyiminin ötesinde kendilerini ve çocuklarını destekleyecek kişilerle bağ kurmayı tercih etmektedirler.

Trans çocuğu olan ebeveynlerin deneyimleri eşcinsel çocuğu olanlardan farklılaşmaktadır. Trans kimlikte görünürlük eşcinselliğe oranla daha fazla olduğundan hem trans kişiler hem de ebeveynler baskı ve sosyal dışlanmayla daha yoğun biçimde karşılaşmaktadır. Ayrıca trans geçiş sürecinde alınan hormonlar, olunan ameliyatlar ve sosyal geçiş sürecinde yaşanan değişim ebeveynlerin kabul sürecindeki aşamaları tekrar etmesine ve kaygılarının dönemsel olarak nüksetmesine sebep olmaktadır.

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği dışında belirli cinsel deneyimleri olmasına rağmen cinsellik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve korunma yolları gibi temel bilgilere de sahip olmadıkları; çocuklarının kimliği ile ilgili destek aldıkları süreçte bu konularda bilgi ve farkındalık sahibi oldukları görülmüştür. Bu sonuç Türkiye’de

cinsel eğitimin yetersizliğini bir kez daha göz önüne sermektedir. Katılımcılar bu ihtiyaçlarının bir kısmını Gökkuşuğu Aile Grubu aracılığıyla karşılamıştır. Ebeveynler toplantılarda toplumsal cinsiyet, cinsellik, sosyal destek mekanizmaları hakkında farkındalık geliştirmiş olup Gökkuşuğu Aile Grubundan aldıkları destek ile yalnızca çocukları hakkında değil yaşama dair farkındalıkları artmıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle çocuk bakımı ve yetiştirilmesi kadınların sorumluluğu olarak görülmektedir. Katılımcıların ifadeleri göz önüne alındığında; çocuklarının kimliğiyle bağlantılı durumların da kadınlarla ilişkilendirildiği, yaşanan sorunların çözümünde kadınların aktif olmasının beklendiği ve çoğunlukla erkeklerin bu sürecin dışında kaldığı görülmektedir. Bu durum aile içerisinde kadının duygusal yükünün artmasına ve kadın tarafından ilişkilerinin sorgulanmasına sebep olmaktadır.

5.1.2. LGBT Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Sosyal Hizmet Gereksinimlerine Dair Sonuçlar

Bu çalışmanın temel amaçlarından biri sosyal çalışma disiplini içerisinde LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin deneyimlerinin ve gereksinimlerinin görünür kılınmasıdır. Ancak yapılan araştırma sonucunda; ebeveynlerin de sosyal hizmet hakkında bilgi sahibi olmadıkları, sosyal hizmeti yalnızca “Çocuk Esirgeme Kurumu” şeklinde tanımladıkları, sosyal hizmet uzmanlarının varlığını bilmediği görülmüştür. Bu sebeple destek arayışları yalnızca ruh sağlığı uzmanları ile sınırlı kalmıştır.

Buz (2011, s. 142) profesyonellerin önyargıları sebebiyle LGBT’lerin hizmetlere ulaşımında ayrımcılığa maruz kaldığını belirtmektedir. Ebeveynler de bu ayrımcılıktan dolayı olarak etkilenmekte olup ihtiyaç duydukları hizmetlere erişememektedir.

Araştırma sorularında ebeveynlerin sosyal hizmet ihtiyaçlarını ortaya çıkarmayı amaçlayan ifadeler yer verilmiş olup katılımcıların kendi ifadeleri ve deneyimlerine ilişkin yapılan analizde ebeveynlerin yaşam döngüsünün tüm aşamalarında eğitim, doğru bilgiye erişim, danışmanlık ve yönlendirme hizmetlerine ihtiyaç duyduğu

görülmüştür. İhtiyaç duyulan bilgi ailenin yaşam döngüsü içerisindeki gelişimsel ihtiyaçlarına göre farklılaşmaktadır. Evlilik öncesi ve doğum öncesi süreçte eğitim ihtiyacı öne çıkarken çocuklarının açılma sürecinden sonra danışmanlık ihtiyaçları yoğunlaşmaktadır. Ebeveynler, evlilik ve doğum öncesi süreçte cinsel kimlikler ve çocuk gelişimi hakkında verilecek eğitimlerin ikili ilişkilerini ve kabul süreçlerini olumlu yönde etkileyeceğini belirtmektedir.

Ebeveynler, LGBT çocuğu olan kişiler için var olan destek mekanizmalarını ve bu mekanizmaların görünürlüğünün sağlanma düzeyini yetersiz bulmaktadır. Gökkuşuğu Aile Grubu toplantılarından çocuklarının ya da başvurdıkları ruh sağlığı uzmanının yönlendirmeleri sonucu bilgi sahibi olmuşlardır. Ayrıca toplantılarının ayda bir yapılması ebeveynler için özellikle çocuklarının kimliğini yeni öğrendikleri süreçte yetersiz kalmakta, grup yerine bireysel destek almak isteyen ebeveynler için Ankara’da psikolog ve psikiyatrlar dışında bir mekanizma bulunmamaktadır.

Türkiye’de trans kimlikler medyada olumsuz temsillerle yer almakta, bu sebeple toplumda bir önyargı bulunmaktadır. Trans çocuğu olan ebeveynlerin deneyimleri eşcinsel çocuğu olanlardan farklılaştığı için gereksinimleri de farklılaşmaktadır. Doğum öncesi süreçten başlayarak cinsiyet kimliği hakkında bilgilendirme, trans geçiş sürecinde ailenin süreç hakkında bilgilendirilmesi ve desteklenmesi temel gereksinimdir.

5.2. ÖNERİLER

Ebeveynlerin deneyimlerine odaklandığım bu çalışmanın temel sonucu; ebeveynlerin maruz kaldıkları baskı ve dışlanmanın yanında eğitim, doğru bilgiye erişim, danışmanlık ve yönlendirme hizmetlerine ihtiyaç duyduğudur. LGBT örgütleri bu ihtiyaçların karşılanmasında yetersiz kalmakta ve sürdürülebilirliği olmamaktadır. Hizmetlerin her toplumsal kesime ulaşabilmesi, standardizasyonun sağlanması ve sürdürülebilirliği için kamu kurumlarının da bu sürece dahil olması gerekmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda ebeveynlerin ihtiyaçlarının karşılanması için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, çeşitli sivil toplum

kuruluşları, belediyeler ve üniversitelerin işbirliği içerisinde çalışması gerekmektedir. Bu işbirliği çerçevesinde toplumda var olan heteroseksist ve homofobik bakış açısıyla mücadele, LGBT çocuğu olan ebeveynleri güçlendirme ve yaşam döngüsü içerisinde karşılaştıkları güçlükleri en aza indirmek için sosyal hizmet odağındaki önerilerim şu şekildedir:

- İnsan Hakları Komiserliği Raporuna göre; trans çocuklar ve genç yetişkinler, okulda zorbalık ve hatta aileden kovulmayla birlikte çoğu zaman güvensiz bir okul ve aile ortamıyla karşı karşıyadır. Trans erkek ergenlerin yüzde kırk biri, trans kadın ergenlerin de %16'sı ailelerinden ciddi hakaret görmüş, o kadar ki dışılden erile kişilerin %20'si aileleri tarafından evlatlıktan reddedilmiş ve aileyle ilişkileri tamamen kopartılmıştır (İnsan Hakları Komiserliği, 2009, s.13- 14). Bu sebeple cinsel kimlikler hakkında bilgi eksikliğini giderilmesi, heteroseksist bakış açısının kırılması için temel eğitim sürecinden başlayarak eğitimlerin verilmesi gerekmektedir. Müfredat içerisinde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerin dahil edilmesi kişilerin farkındalık sahibi olarak gelişmelerini ve ileriki dönemlerde kabul süreçlerinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlayacaktır. Ayrıca yaşam döngüsünün her aşamasında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dair bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarının artırılması gerekmektedir.
- Nisan 2011 tarihinde sosyal hizmet lisans programında öğrenim gören 45 öğrencinin eşcinselliğe yönelik tutumları üzerine bir çalışma (Duyan ve diğerleri, 2011) gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada öğrencilerin LGB'lere yönelik olumsuz tutumlarının bulunduğu görülmüştür. Bu doğrultuda cinsel yönelim hakkında bilgilendirici eğitimler verilmiş, ön test ve son test tekniğiyle eşcinselliğe yönelik tutumları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Gerçekleştirilen araştırmaya göre; eğitime katılan öğrencilerin büyük bir bölümünde eşcinsellere yönelik tutumların olumlu yönde değiştiği görülmüştür. Bu sebeple LGBT'lere yönelik önyargılarla mücadele etmek amacıyla üniversitelerde de müfredata cinsel kimlikler dahil edilmelidir. Özellikle eğitim fakültesi içerisinde yer alan bölümler ve sosyal hizmet, psikoloji gibi bölümlerde bunun sağlanması ebeveynlerin desteklenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.
- Serpen ve diğerlerinin 2016 yılında 54 gönüllü öğrenciyle yaptığı çalışmada, dokuz LGBT dostu film izlenmiş olup atölye sonunda öğrencilerin önyargılarının kırıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu yöntemin eğitim kurumlarında uygulanmasının sağlanması ve

medya desteği ile yaygınlaştırılması sonucu daha geniş kesime ulaşılabilecek, LGBT'lerin ve dolaylı olarak ebeveynlerinin yaşam kalitelerinin artması sağlanacaktır.

- ASPB tarafından yürütülen Evlilik Öncesi Eğitim Programları ve Aile Eğitim Programları yaygınlaştırılmalı ve bu programlara cinsel kimlikler dahil edilmelidir. Var olan sistemde LGBT farkındalığının sağlanması için Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğünün web sayfasında bulunan “Aile Eğitim Programı” kapsamında yer alan bilgilendirme broşürlerine cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve LGBT çocuklarla ilgili de broşür eklenmesi politikalar geliştirilene kadar geçici bir çözüm olarak sunulabilmektedir.
- ASPB tarafından yürütülen bir diğer hizmet olan Aile Danışmanlığı'nın kapsamı da LGBT çocuğu olan ebeveynleri dahil edecek biçimde genişletilmeli, bu hizmetin gizlilik içerisinde, herkesi kapsayacak şekilde yürütüldüğü kamuoyu ile paylaşılmalıdır.
- Gökkuşaağı Aile Grubu; toplantıların ayda bir olması, kendini grup içerisinde ifade edemeyen ve gruba dahil olmak istemeyen bireyler olması sebebiyle ebeveynlerin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple ebeveynlere yönelik daha kapsamlı hizmetlerin geliştirilmesi gerekmektedir. LGBT örgütlerinin dışında belediyeler ve ASPB'nin danışmanlık birimleri oluşturması ya da var olan aile danışmanlığı hizmetlerinde LGBT görünürlüğünün sağlanarak ailelerin başvurularının sağlanmalıdır.
- Aile Grubundan uzun süre boyunca destek alan ebeveynler grup toplantılarından belirli bir süre sonra yeterli verim alamamakta, hizmet gereksinimleri farklılaşmaktadır. Bu doğrultuda aile gruplarının çeşitlendirilmesi ve ebeveynlerin çocukları ile birlikte dahil olacakları etkinliklerin de oluşturulması gerekmektedir. İstanbul'da gerçekleştirilen, Ankara'da da bir süre devam eden “Açılma Toplantıları” bunun örneği olarak yaygınlaştırılmalıdır.
- LGBT çocuğu olan ebeveynler için destek grupları 2018 yılı itibariyle yalnızca İstanbul, Ankara, İzmir ve Eskişehir'de bulunmaktadır. Bu grupların yerelde de yaygınlaştırılması gerekmektedir. LGBT örgütlerinin yanı sıra bakanlıklar ve belediyeler bünyesinde bulunan sosyal hizmet birimleri aracılığıyla destek grupları oluşturulmalıdır.
- Trans çocuğu olan ebeveynlerin deneyimleri ve ihtiyaçları farklılaşmaktadır. Trans geçiş sürecinde, süreç hakkında ebeveynleri her adımda bilgilendirecek, sosyal geçiş

sürecinde ebeveynlere destek olacak hizmetlere gereksinim vardır. Cinsel Kimlik Konseylerinin bulunduğu hastanelerde ebeveynlere danışmanlık verecek ve süreç içerisinde destekleyecek sosyal hizmet birimlerinin kurulması ya da var olan sosyal hizmet uzmanlarının bu sürece dahil edilmesi ebeveynlerin duygusal yükünü ve süreçte karşı karşıya kaldıkları sorunları azaltacaktır.

- Okul sistemi ile çocuklara ve ebeveynlere ulaşmaya çalışan, koruyucu/ önleyici faaliyetlerin yürütülmesini sağlayan okul sosyal hizmeti son yıllarda Türkiye’de de sıkça gündemde olsa da varlığı söz konusu olamamıştır. LGBT çocuklar ve ebeveynlerin desteklenmesi konusunda okul sosyal hizmetine duyulan ihtiyaç bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Erken dönemden itibaren ayrımcılığın ve ayrımcı düşüncelerin önlenmesi, yaşanan sorunların tespit edilerek danışmanlık yoluyla ebeveyn üzerindeki yükün erken dönemden itibaren azaltılması okul sosyal hizmeti ile mümkün olacaktır. Bu sebeple okul sosyal hizmetinin de yaygınlaştırılması, alanda çalışacak sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet duyarlılığı olan kişiler olması gerekmektedir.
- Ebeveynler için var olan danışma hatları artırılmalı ve medya işbirliği ile görünürlüğü artırılarak yaygınlaştırılmalıdır.
- Sakallı (2002a, s. 53)’ya göre önyargılara dayalı gelenekçi yaklaşımlar ve şahsen eşcinsellerle temas halinde olmama eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların sebebini oluşturmaktadır. Bu sebeple LGBT’lere yönelik önyargıların giderilmesi, toplumda var olan yanlış bilgilerin değiştirilerek doğru bilgilerin yaygınlaştırılması, yanlış temsiller yerine iyi örneklerin görünür kılınması için medya ile işbirliği yapılmalıdır. Ebeveynlerin yaşadığı sorunların görünür olması için ise “Benim Çocuğum” filminin televizyonlarda gösterimi sağlanmalıdır.
- Ataerkil yapı sebebiyle çocukların bakım ve sorumluluğunun kadınlarda olduğu düşüncesi yaygındır. Bu sebeple cinsel kimlikler hakkında da anneler sorumlu tutulmaktadır. Kadınlar üzerindeki duygusal yükün azalması ve sorumluluğun ebeveynler tarafından ortak şekilde alınmasını sağlanması için yapılacak çalışmalarda yalnızca kadınların değil erkeklerin de sürece dahil edilmelidir.

- Heteronormatif olmayan bir sosyal hizmet için makul aile tanımlamasının dışına çıkılıp sosyal içirme² kavramı gündeme alınmalı, bu düşünce sosyal politikaların temelini oluşturmalıdır. Bu doğrultuda LGBT'leri ve ebeveynlerini kapsayıcı sosyal politikaların üretilmesi ve var olan sosyal hizmetlerin kapsayıcı bir hale getirilmesi gerekmektedir. Bu noktada Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) LGBT örgütleri ile işbirliği içerisinde savunuculuk faaliyetleri yürütmelidir.
- Araştırma sonuçlarında ebeveynlerin sosyal hizmet konusunda bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda sosyal hizmetin tanıtılması Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER)'nin yürüteceği çalışmalar sayesinde mümkün olacaktır. Ayrıca sosyal hizmet uzmanlarının heteroseksist bakış açısının değiştirilmesi ve LGBT çocuğa sahip ebeveynler hakkında farkındalık sahibi olmaları için eğitim ve atölyeler düzenlenmesi gerekmektedir.

² Sosyal içirme, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altındakilere olanaklar yaratan ve ekonomik, sosyal ve kültürel hayata tam katılımları için gereken kaynakları sunan ve yaşadıkları toplumda “normal” kabul edilen hayat standartlarını ve esenliği temin eden süreçleri tanımlar (Kaos GL web sitesi).

KAYNAKÇA

- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Web Sitesi. Nisan 20, 2018 tarihinde <https://ailetoplum.aile.gov.tr/uygulamalar/evlilik-oncesi-egitim-programi> adresinden alınmıştır.
- Akbaş, E. (2014). *Sosyal Çalışmada Çağdaş Eleştirel Perspektifler*. Ankara: SABEV.
- Altunöz, U. (2011). Hekimler LGBT Hakkında Ebeveynlerin Sorularını Nasıl Yanıtlamalıdır? *Anti- Homofobi Kitabı 3*, 25-30. Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Arık, F. (2014). *LGBT Bireylerin Stigma Yaşantıları ve Eşit Yurttaşlık Talepleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başar, K. (2014). Farklı Yönleri ile Cinsel Kimlik: Bedensel Cinsiyet, Cinsiyet Kimliği, Cinsiyet Rolü ve Cinsel Yönelim. *Toplum ve Hekim Dergisi*, 29(4), 245-251
- Başar, K. Homofobi: Geniş ve “Daraltılmış” Tanımı. Ağustos 23, 2016 tarihinde <http://www.cetad.org.tr/OnlineNewspaper.aspx?content=2> adresinden alınmıştır.
- Başar, K., Nil M., Kaptan, S. (2010). Eşcinsellikle İlgili Yaygın Yanlışlar, Bilimsel Doğrular. *Anti Homofobi Kitabı 2*. 68- 75. Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Birmingham Parents' Support Group Web Sitesi. Nisan 13, 2018 tarihinde <http://www.bpsg.co.uk/meetings.html> adresinden alınmıştır.
- Buz, S. (2011). Lezbiyen Gey Biseksüel Transeksüel Travesti Bireylerle Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22 (2), 135-148.
- Cankurtaran, Ö., Beydili, E. (2016).Ayrımcılık Karşıtı Sosyal Hizmet Uygulamasının Gerekliliği Üzerine. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27 (1), 145-160.
- CETAD Web Sitesi. Şubat 27, 2018 tarihinde <http://www.cetad.org.tr/news.aspx?detail=57> adresinden alınmıştır.

- Comissioner for Human Rights. (2009). İnsan Hakları ve Cinsiyet Kimliği. Haziran 15, 2018 tarihinde https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/07/31/CinsiyetKimligi_TR.pdf adresinden alınmıştır.
- Çabuk, D., Candansayar, S. (2010). Tıp ve Homofobi. *Anti Homofobi Kitabı 2*, 85- 90. Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Çamur, G. (1998), Aile İşlevleri ile Ailenin Demografik, Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri ve Yaşam Döngüsü Arasındaki İlişkiler.
- Dominelli, L. (2002). *Anti-Oppressive Social Work Theory And Practice*. New York Macmillan: Palgrave.
- Duyan, V., Tuncay T., Sevin, Ç., Erbay E. (2011). Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Eşcinselliğe Yönelik Tutumları: Bir Atölye Eğitiminin Etkileri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 22 (2) 7-18.
- Erbil, N., Gülcan, S. (2010). Gebelikte Bebeğin Cinsiyetini Belirleme ve Tahmin Etmeye İlişkin Geleneksel İnanç, Uygulamalar ve Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 347-359.
- FFLAG Web Sitesi. Nisan 23, 2018 tarihinde <https://www.fflag.org.uk/> adresinden alınmıştır.
- Families Together London Web sitesi. Nisan 23, 2018 tarihinde <http://www.familiestogetherlondon.com/> adresinden alınmıştır.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Golijani-Moghaddam, N. (2014) Applying family life cycle concepts in psychological practice with children and young people. *Applied Psychological Research Journal (APRJ)*, Issue 2. 26-33
- Göregenli, M. (2009). Gruplararası İlişki İdeolojisi Olarak Homofobi. *Anti Homofobi Kitabı*. 9-16. Ankara: Ayrıntı Basımevi.

- Güçlü Ergin, N. (2008). *Evli ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Hines, J. (2012). Using a Anti-Oppressive Framework in Social Work Practice with Lesbians. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 24, 23-39.
- Hun, S. (2014). Trans Bireylerin Geçiş Süreci ve Hukuka Genel Bir Bakış. Yeniden Doğum Veri Toplama Raporu. Ankara.
- İlerisoy, M. (2012). *Aile Sistemleri Kuramı Çerçevesinde İnfertilite Tedavisi Gören Ailelerde Aile Yaşam Döngüsünün Nitel Yöntemlerle Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Kabacaoğlu, G. (2015). *Gey ve Lezbiyenlerde Açılma Süreci: Nitel Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kaos GL. (2006). *Sık Sorulan Sorular*. Ankara: Ayrıntı.
- Kaos GL Web Sitesi. Şubat 8, 2018 tarihinde <http://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=11528> adresinden alınmıştır.
- Kaptan, S. (2010). Ruh Sağlığı Alanında Heteroseksizm ve Homofobi. Aileleri Dolaptan Çıkararak LİSTAG. *Kaos GL Dergisi*, (113), 44-45.
- Kaptan, S., Yüksel, Ş. (2014). Eşcinseller, Sosyal Dışlanma ve Ruh Sağlığı. *Toplum ve Hekim dergisi*. 29 (4). 259-265.
- Kılıç, A. Z. (2013). *Aile Araştırma Raporu*. Mart 03, 2018 tarihinde <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/aile-ara%C5%9Ft%C4%B1rma-rapor.pdf> adresinden alınmıştır.
- Lincs Parents LGBT Support Web Sitesi. Nisan 23, 2018 tarihinde <http://lincsparentslgbt.weebly.com/> adresinden alınmıştır.

- LaSala, M. (2000a). Out of the Darkness: Three Waves of Family Research and the Emergence of Family Therapy for Lesbian and Gay People. *Clinic Social Work* (2013) 41: 267–276
- LaSala, M. (2000b). Lesbians, Gay Men, and Their Parents: Family Therapy for the Coming-Out Crisis. *Family Process*. (39) 1: 68- 81.
- LİSTAG. (2010). *Eşcinsel ve Biseksüel Bireylerin Aileleri ve Arkadaşları için Bir Rehber*. İstanbul: Punto Yayınları.
- LİSTAG Web Sitesi. Nisan 23, 2018 tarihinde <https://listag.org/biz-kimiz-neler-yapiyoruz/> adresinden alınmıştır.
- Manchester Parents Group Web sitesi. Nisan 23, 2018 tarihinde <https://manpg.co.uk/> adresinden alınmıştır.
- Muller, A. (1987). Parents Matter: Parents' relationships with lesbian daughters and gay sons. Tallahassee FL: The Naiad Press, Inc.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1).
- Özdemir, O., Güzel Özdemir, P., Kadak M., Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. *Current Approaches in Psychiatry*, 4 (4), 566-589.
- Öztunalı Kayır, G. (2015). Sosyolojik Değerlendirme: Lgbt Bireyler Açısından Cinsiyet Kimlikleri Meselesi. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 13 (51). 73-94.
- Öztürk , B. (2015). *Kadınlarla Eğitici Eğitimi El Kitabı*. Ankara.
- Parents Enquiry Scotland Web Sitesi. Nisan 22, 2018 tarihinde http://www.parentsenquiryscotland.org/pes_site_002.htm adresinden alınmıştır.
- Quinn T. L. (2002) Sexual Orientation an Gender Identity: an Administrative Approach to Diversity. *Child Welfare*, 1 (6), 913-929.

- Sakallı, Nuray (2002a). The relationship between sexism and attitudes toward homosexuality in a sample of Turkish college students. *Journal of Homosexuality*, 42 (3) 53–64.
- Sakallı Uğurlu, N. (2006b). Eşcinsellere İlişkin Tutumlar: Türkiye’de Yapılan Görgül Çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*. 9 (17), 53- 69.
- Serpen, S. A., Demirbilek, M., Duyan, V., Megahead, H. (2016). Using Movies to Change Homophobic Attitudes of Social Work Students: Turkish Example. *Research on Social Work Practice*. 1-6. DOI:10.1177/1049731516681850
- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Web Sitesi. Nisan 16, 2018 tarihinde <http://www.shudernegi.org/?pnun=242&pt=Sosyal+Hizmet+Nedir%3F> adresinden alınmıştır.
- Şah, U. (2009a). *Türkiye’de Gençlerin Cinsel Yönelimlere İlişkin Sosyal Temsilleri ve Homofobi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Şah, U. (2012b). Eşcinselliğe, Biseksüelliğe ve Transeksüelliğe İlişkin Tanımlamaların Homofobi ve LGBT Bireylerle Tanışıklık Düzeyi ile İlişkisi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi* 32 (2), 23-49.
- Şenel, B. (2014). *Cinsel Yönelim Ayrımcılığının Gündelik Hayata Yansımaları*. Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Tehila Web Sitesi. Ocak 16, 2018 tarihinde <http://www.tehila.org.il/english/> adresinden alınmıştır.
- TODAP. (2017). Psikologlar için LGBTİ’lerle Çalışma Kılavuzu. Mart 16, 2018 tarihinde <https://drive.google.com/file/d/0B1GoQ3VaadJ9eldWRnNyRU9pSUU/view> adresinden alınmıştır.
- Uluyol, M. (2016). Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelime Bağlı Zorbalığa Maruz Kalma, Sosyal Destek ve Psikolojik İyi Hali Arasındaki İlişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. (19), 87-96.

Yıldız Levent, H. (2015). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Gaziantep Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yüksel, Ş. (2009). Transseksüellik ve Cinsiyet Değiştirmenin Standart Değerlendirme, Karar Verme ve Bakım İlkeleri. *Anti Homofobi Kitabı*. 91-94. Ayrıntı Basımevi: Ankara.

Zastrow, C., & Krist- Ashman, K. K. (2014). *İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre*. Ankara: Nika.

Zastrow, C., & Krist- Ashman, K. K. (2015). *İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre II: Yetişkinlik - Yaşlılık*. Ankara: Nika Yayınevi.

EK 1. DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU

A. GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİYE DAİR BİLGİLER:

1. Kendinizden bahseder misiniz?

- Herhangi bir sorunuz olduğunda ve paylaşma ihtiyacı duyduğunuzda öncelikle kimlerden destek istersiniz?
- Çocuğunuzun kimliğini öğrendiğinizde bu kişilerle paylaştınız mı? Paylaşma sürecini anlatabilir misiniz?

B. TANIMLAYICI BİLGİLER:

2. LGBT çocuğunuzun anlatabilir misiniz?

3. Çocuğunuzun cinsel yönelimini/ cinsiyet kimliğini öğrenme sürecinizi anlatır mısınız?

C. AİLE YAŞAM DÖNGÜSÜ

4. LGBT çocuğunuz doğmadan önceki süreci anlatabilir misiniz?

- Bu süreçte hangi konularda danışmanlık, eğitim ve yönlendirme ihtiyacı duydunuz?

5. Çocuğunuzun okula başlamadan önceki sürecini anlatabilir misiniz?

- Bu süreçte hangi konularda danışmanlık, eğitim ve yönlendirme ihtiyacı duydunuz?

6. Çocuğunuzun okula başladıktan sonraki dönemini anlatabilir misiniz?

- Bu süreçte hangi konularda danışmanlık, eğitim ve yönlendirme ihtiyacı duydunuz?

7. Çocuğunuzun ergenlik dönemini anlatabilir misiniz?

- Bu süreçte hangi konularda danışmanlık, eğitim ve yönlendirme ihtiyacı duydunuz?

8. Çocuğunuzun ergenlik sonrası dönemini anlatabilir misiniz?

- Bu süreçte hangi konularda danışmanlık, eğitim ve yönlendirme ihtiyacı duydunuz?

9. Kendi açılma sürecinizi anlatabilir misiniz?

D. DESTEK MEKANİZMALARI

10. Tüm bu süreçler içerisinde karşı karşıya kaldığınız sorunlarla başa çıkmak için birilerinden destek aldınız mı? Ne tür bir destek aldınız? Anlatabilir misiniz?

- Sizce LGBT çocuğu olan aileler için farklı hizmetler geliştirilmeli midir? Ne tür hizmetler geliştirilmelidir?

EK 2. ÇALIŞMA İÇİN GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Değerli Katılımcı,

“LGBT Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Deneyimleri ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri” isimli bu araştırma Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sema BUZ’un danışmanlığında Nazlı Gizem YILDIRIM tarafından yürütülen yüksek lisans tezi kapsamında yapılmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, ideal aile söyleminin dışında tutulan LGBT çocuğa sahip ebeveynlerin deneyimlerine ışık tutmak ve yaşam dönemleri içerisinde yaşadıkları sorunlar doğrultusunda sosyal hizmet gereksinimlerini tanımlamaktır.

Araştırma kapsamında kimlik bilgilerinize ihtiyaç duyulmamaktadır. Kimlik bilgileriniz gizli tutulacak, hiçbir yerde yayınlanmayacak ve kimseyle paylaşılmayacaktır. Görüşmeden elde edilen bilgiler sadece Yüksek Lisans tezi kapsamında anonim şekilde paylaşılacak, araştırma kapsamında kullanılacaktır.

Görüşme süresi 1 saat - 1.30 saat arasında değişmektedir. Görüşme sırasında paylaştığınız bilgileri daha sonra hatırlayabilmem adına, izin verdiğiniz takdirde ses kaydına almak istemekteyim.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır, gönüllü olmadığınız sürece bu soruları cevaplamak zorunda değilsiniz. Herhangi bir rahatsızlık hissederseniz istediğiniz anda, hiçbir neden ya da koşul belirtmeksizin araştırmadan ayrılabilirsiniz. Ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir, hiçbir sorumlulukla ya da olumsuz bir durumla karşılaşmayacağınızı garanti ederim.

Araştırmanın her aşamasında aklınızda soru işareti oluşturan konuları araştırmacıya sorma hakkına sahipsiniz. Görüşmeler bittikten sonra, çalışma bağlamında bilgi elde etmek için ya da araştırma sonuçlarını almak için araştırmacıya aşağıdaki telefon ve e-posta aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

Bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izinler alınmıştır. İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Araştırmanın koşullarını anladığımı, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı taahhüt ederim.

Tarih:

Katılımcının

Adı, soyadı:

Tel:

İmza:

Sorumlu Araştırmacı: Prof. Dr. Sema BUZ

Yardımcı Araştırmacı:

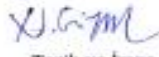
Adı Soyadı: Nazlı Gizem YILDIRIM

Adres: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, Beytepe, Ankara, Türkiye.

Tel: 0506 736 84 82

E-posta: n.gizem.y@gmail.com

EK 3. ORJİNALLİK RAPORU

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA
Tarih: 19/06/2018
Tez Başlığı: LGBT Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Deneyimleri ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri: Gökkuşuğa Aile Grubu Örneği Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 98 sayfalık kısmına ilişkin, 19/06/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 10'dur. Uygulanan filtrelemeler: 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☐ Alıntılar hariç 4- ☒ Alıntılar dâhil 5- ☐ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim. 19.06.2018 Tarih ve İmza Adı Soyadı: Nazlı Gizem YILDIRIM Öğrenci No: N14126937 Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet ABD Programı: Sosyal Hizmet
DANIŞMAN ONAYI UYGUNDUR. Prof. Dr. Sema BİİZ

EK. 4. ETİK KURUL İZNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

433-24
19.12.2017

Sayı : 35853172/ 433-24

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 05.12.2017 tarih ve 8028 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden **Nazlı Gizem YILDIRIM**'ın Doç. Dr. Sema BUZ danışmanlığında yürüttüğü "LGBT Çocuğa Sahip Ailelerin Deneyimleri ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri: Gökkuşaağı Aile Grubu" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 19 Aralık 2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı